

ΦΩΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

το τεύχος διανέμεται
δωρεάν

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΑΠΕΛΣ

ΕΤΟΣ 2023

Ιούνης - Ιουλής - Αύγουστος

ΤΕΥΧΟΣ 40ο

✧ Τρίτη Περίοδος ✧

Ναυάγια πυρκαγιές και οπαδικές επιθέσεις

Οι καταστάσεις που ζούμε απ' την αρχή του τριμήνου έως της παρούσα έκδοση του περιοδικού μας είναι συμμετρικές και δραματικές.

Είδαμε για μια ακόμη φορά, η Μεσόγειος να μετατρέπεται σε υγρό τάφο για τους δεκάδες φτωχούς και ξεριζωμένους από διάφορες χώρες που, αναζητώντας μια καλύτερη ζωή, βρήκαν τον θάνατο όταν το αλιευτικό σκάφος «Αντριάνα» βυθίστηκε στις 14 Ιούνη στα ανοιχτά της Πύλου. Στην Αθήνα και πολλές πόλεις της χώρας πραγματοποιήθηκαν πολύμορφες κινητοποιήσεις καταδίκης του πολύνεκρου ναυαγίου.

Βεβαίως οι τραγωδίες στο Αιγαίο δεν έχουν τελειωμό. Στις 28 Αυγούστου βορειοανατολικά της Λέσβου βυθίστηκε λέμβος που μετέφερε 22 άτομα. Το λιμενικό ανέσυρε 4 νεκρά παιδιά και διέσωσε 18 άτομα. Επίσης στη Σάμο, σε ναυάγιο λέμβου με 37 επιβαίνοντες, ανασύρθηκε μία γυναίκα νεκρή.

Είναι κι αυτά αποτέλεσμα της μεταναστευτικής πολιτικής κυβερνήσεων και ΕΕ, που την αξιοποιούν δουλόμενοι κι εκμεταλλεύονται ανθρώπους που φεύγουν από τις διαλυμένες από τη φτώχεια πατρίδες τους και τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις.

Το δεύτερο γεγονός συνέβη στις 7 Αυγούστου με τις επιθέσεις που προκάλεσαν οπαδικοί φασίστες χούλιγκαν της κροατικής Ντιναμό Ζάγκρεμπ έξω από το γήπεδο της ΑΕΚ στη Νέα Φιλαδέλφεια. Τραγικό αποτέλεσμα, νεκρός είναι ο 29χρονος οπαδός της ΑΕΚ Μιχάλης Κατσούρης και άλλοι 10 τραυματισμένοι από μαχαίρια, γυαλιά και άλλα αντικείμενα.

Τα φασιστοειδή έφτασαν οδικώς μέχρι τη Φιλαδέλφεια, εξοπλισμένοι με μαχαίρια, λοστούς, καδρόνια και τσεκούρια. Την ίδια μέρα είχε φτάσει στην Αστυνομία, από τις συνοριακές αρχές του Μαυροβουνίου, ενημέρωση για τη μετακίνηση περίπου 120 ατόμων, που τα χαρακτήριζε ως «επικίνδυνους οπαδούς» της Ντιναμό Ζάγκρεμπ. Όμως δεν έγινε ούτε μια προληπτική έρευνα από αστυνομικές δυνάμεις, σαν κι αυτές που μονίμως κάνουν σε μαθητικές πορείες. Η δο-

λοφονία του Μιχάλη Κατσούρη έρχεται να προστεθεί σε μια λίστα όπου περιλαμβάνεται ο Άλκης Καμπανός το 2022 και μια σειρά άλλα θύματα. Είναι η ανοχή απέναντι στη διασύνδεση των οπαδικών στρατών, που αξιοποιούνται από μετόχους των ομάδων για την υπεράσπιση πολυποίκιλων συμφερόντων. Σε πολλές περιπτώσεις αξιοποιούνται και ως δυνάμεις εμπροσθοφυλακής απέναντι στο εργατικό - λαϊκό κίνημα...

Το τρίτο και μεγάλο γεγονός είναι οι φετεινές πυρκαγιές οι οποίες σε πρώτη φάση ξεκίνησαν από τις 17 Ιούλη στη Σαρωνίδα, τον Πανάκτο Βοιωτίας και πέρασαν σε Αττική και Δερβενοχώρια. Σε λίγο ξέσπασαν κι απλώθηκαν σε διάφορες περιοχές σε ολόκληρη την ηπειρωτική χώρα και σε νησιά του Αγαίου και Ιονίου...

Στη δεύτερη φάση ξεκίνησαν στις 19 Αυγούστου οι μεγάλες πυρκαγιές στον Έβρο, με τα φλεγόμενα δάση να γίνονται τάφος για δεκάδες μετανάστες. Στις 22 Αυγούστου ξαναήρθε η σειρά της Αττικής να ξαναζήσει τον πύρινο εφιάλητη, ένα μήνα από τις φωτιές του Ιούλη. Τελικά, πολλές χιλιάδες είναι τα καμένα στρέμματα δασικής και άλλης έκτασης. Δεκάδες τα καμένα σπίτια σε διάφορους οικισμούς που εκκενώθηκαν. Κατεστραμένα ποιμνιοστάσια και χιλιάδες τα καμένα αιγοπρόβατα και άλλα ζώα.

Χιλιάδες άνθρωποι σε όλη τη χώρα έκαναν πράξη αυτές τις μέρες το «ένας για όλους και όλοι για έναν». Δίπλα και μαζί με τους αποκαμωμένους πυροσβέστες, συνεχίζουν με κίνδυνο της ζωής τους να δίνουν τη μάχη για να σωθούν οι ζωές και οι περιουσίες των άλλων.

Οργή και αγανάκτηση επικρατεί για την έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδίου πυροπροστασίας με αποτέλεσμα επί μέρες να συνεχίζουν ανεξέλεγκτες οι πυρκαγιές στη χώρα. Τεράστιες οι ευθύνες της κυβέρνησης για αυτή την τραγωδία, η οποία συνεχίζεται.

Και σε λίγο, με τον ερχομό των φθινοπορινών βροχών θα έχουμε αυξητικές τις καταστροφές σε ορισμένες περιοχές.

Διαβάστε

Σαν τότε... σελ. 2

Αρθρογραφία σ. 3-13

Επίκαιρα - Επαιτιακά σ. 14-25

Μορφές του πνεύματος σ.26-28

Κικηφόρος Βρετάκος
Μυρτιώτισσα

Μορφές που έφυγαν σ. 29-33

Η πένα συνεργατών σ. 34-53

Διαμαρτυρίες σ. 54-59

Ο Παρατηρητής σελ. 60

Φωνή Λογοτεχνών

Τριμηνιαίο Περιοδικό

Έκδοση ΑΠΕΛΣ

Τεύχος 40 – Τρίτη Περίοδος

ΙΟΥΝΗΣ - ΙΟΥΛΗΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

2023

Ηλεκτρονική Διεύθυνση:

email:

flogotexwn@yahoo.gr

Ιστότοπος:

ISSUU.com/fonilogotexwn

Επιμέλεια Έκδοσης

& Σελιδοποίηση:

Γιάννης Α. Μαντάς

Τηλέφωνο: 694 7840087

Ομάδα Σύνταξης:

Παναγιώτης Καραβασίλης

Τίτος Κοκκινέας

και

Συνεργαζόμενοι

Λογότυπο Εξωφύλλου:

Γιάννης Α. Μαντάς

Εκτόπωση - Βιβλιοδεσία:

ΣΥΝΘΕΣΗ

Κιάφας 3 & Ακαδημίας, Αθήνα

Τηλ. 210 3813838

Η Φωνή Λογοτεχνών
στην έντυπη μορφή της
στηρίζεται στις προσφορές
συνεργατών και φίλων

ΣΑΝ ΤΟΤΕ...

Γεννιούνται

~~ ΙΟΥΝΗΣ ~~

Αποβιώνουν

1-6-1940
Γεννιέται
η ποιήτρια
και ηθοποιός
Κατερίνα Γώγου

8-6-1973
Πεθαίνει
ο κομμουνιστής
συγγραφέας,
ποιητής και κριτικός
Μάρκος Αυγέρης.

15-6-1917
Γεννιέται
ο ρεμπέτης
Μιχάλης Γενίτσαρης

15-6- 1994
Πεθαίνει
ο μουσικοσυνθέτης
Μάνος Χατζιδάκις

30-6-1957
Γεννιέται
η στιχουργός
**Λίνα
Νικολακοπούλου**

23-6-2005
Πεθαίνει
ο ποιητής
**Μανόλης
Αναγνωστάκης**

Γεννιούνται

~~ ΙΟΥΛΗΣ ~~

Αποβιώνουν

7-7-1936
Γεννιέται
ο λυράρης
και τραγουδιστής
ο Νίκος Ξυλούρης

1-7-1923
Πεθαίνει
ο λογοτέχνης
**Κωνσταντίνος
Θεοτόκης**

17-7-1870
Γεννιέται
ο ποιητής
και συγγραφέας
Ιωάννης Γρύπαρης

19-7-1969
Πεθαίνει
ο λογοτέχνης
Στρατής Μυριβήλης

29-7-1919
Γεννιέται
ο ποιητής
Μίλτος Σαχτούρης

21-7-1928
Αυτοκτονεί
ο ποιητής
**Κώστας
Καρυωτάκης**

Γεννιούνται

~~ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ~~

Αποβιώνουν

2-8-1824
Γεννιέται
στη Λευκάδα
**ο Αριστοτέλης
Βαλαωρίτης**

4-8-1991
Πεθαίνει
ο ποιητής
**Νικηφόρος
Βρεττάκος**

14-8-1908
Γεννιέται
ο κομμουνιστής
ηθοποιός
Μάνος Κατράκης

17-8-1977
Πεθαίνει
ο ζωγράφος
**Γιώργος
Γουναρόπουλος**

22-8-1921
Γεννιέται
η τραγουδίστρια
**Σωτηρία
Μπέλλου**

26-8-1919
Πεθαίνει
ο σατιρικός
ποιητής
Γεώργιος Σουρής

Θερινό ηλιοστάσιο, υπό σκιάν

ΤΕΤΑΡΤΗ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

Έφθασε πάλι η ώρα να δοξάσουμε και να υμνήσουμε την ΔΟΞΑ σου συμπαντικέ βασιλέα.

Όμως πια δόξα σου να υμνήσουμε άστρο της μέρας που, κι εσύ θύμα της Νέας Τάξης, ακόμη δεν μας φανέρωσες το λαμπερό πρόσωπο σου. Πώς επιτρέπει τέτοια καμώματα σε σύννεφα που τελούν την διατεταγμένη υπηρεσία του χαλασμού μας. Το γέλιο σου το φωτεινό γιατί εχάθη βασιλιά μου; Γιατί επέτρεψε να βάψουν γκρίζο το γαλάζιο σου παλάτι. Γιατί εφέτος όλα φαντάζουν προάγγελοι μιας καταστροφικής εποχής που έρχεται δεμένη στα κέρατα του διαβόλου; Όμως εμείς θα την γιορτάζουμε την μεγάλη σου δόξα όσο θα μας επιτρέπουν οι κοσμοχαλαστές. Γιατί:

Ο ήλιος με όποιο όνομα και να τον συναντήσουμε αποτέλεσε και αποτελεί τον ζωοδότη θεό που χάρισε στην γη το φως και την ζωή.

Οι περισσότερες θρησκείες θέσπισαν πανηγυρικούς εορτασμούς για τον θεό ήλιον. Κατά τη μυθολογία ο ήλιος είναι γιος του **Υπερίωνα** και της **Ευρυφάεσσας**. «Αυτή του γέννησε ωραία παιδιά. Την ροδοδάκτυλη **Ηώ**, την ωριοπλέξουδη **Σελήνη** και τον ακούραστο, ισόθεο **Ήλιο** που φεγγοβολάει με τις ακτίνες του και σκορπάει το φως του σε ανθρώπους και θεούς».

Η αλλαγή των θέσεων του ήλιου στο ουράνιο στερέωμα υπήρξε για τους ανθρώπους πηγή θαυμασμού για τον μεγάλο παντοκράτορα. Η περιφορά της γης γύρω από τον ήλιο είναι η αιτία της επαναλαμβανόμενης παρέλασης της Άνοιξης, του θέρους, του Φθινοπώρου και του Χειμώνα. Οι **Ισημερινές** και τα **Ηλιοστάσια** ήταν σταθμοί μεγίστης σπουδαιότητας για τους Έλληνες. Μια και ο ήλιος ήταν δημιουργός των εποχών λατρεύτηκε από όλους ανεξαρτήτως τους λαούς. Για τους Αιγυπτίους ήταν ο **Ρα** ή ο **Όσιρι**, για τους Βαβυλωνίους ο **Βάαλ**, για τους Ινδούς ο **Βράχμα**, για τους Πέρσες ο **Μίθρα**, για τους Έλληνες ο **Φοίβος-Απόλλων**.

Η λέξη ηλιοστάσιο προέρχεται από το **ήλιος** και **στέκομαι**, επειδή λίγες μέρες πριν ή μετά το ηλιοστάσιο ο ήλιος επιβραδύνει την κίνησή και ΣΤΕΚΕΤΑΙ και αλλάζει πορεία. Γι' αυτό το λόγο το ηλιοστάσιο λέγεται και **ηλιοτρόπιο ή λιοτρόπι**, όπως το λέει ο απλός λαός.

Εξάλλου, κατά το βόρειο ηλιοστάσιο σε τόπους που βρίσκονται: πάνω στον Αρκτικό Κύκλο βλέπουν τον Ήλιο πάνω από τον ορίζοντα όλο το εικοσιτετράωρο. Αυτό είναι το φαινόμενο που είναι γνωστό ως ο **ήλιος του μεσονυκτίου**. Αντίθετα κατά το νότιο Ηλιοστάσιο δεν βλέπουν τον ήλιο ολόκληρο το εικοσιτετράωρο φαινόμενο που ονομάζεται «πολική νύχτα».

Στην αρχαία Αίγυπτο τα μεγάλα μυστήρια τα οποία συνδέονται με τους θεούς της γονιμότητας τελούνταν κατά τη διάρκεια του θερινού ηλιοστασίου προς τιμή του **Σεράπεως**. Για τους Ίνκας οι οποίοι θεωρούσαν τους εαυτούς των απόγονους του Ίνκι, που δεν είναι άλλος από τον ήλιο, η μεγαλύτερη γιορτή γινόταν κατά τη διάρκεια του θερινού ηλιοστασίου. Η εορτή αυτή τελείται ακόμη και σήμερα.

Οι **Δρυίδες** των αρχαίων Κελτών της Βρετανίας γιόρταζαν «το φως της ακτής» στο Στόουνχετζ. Στην αρχαία Κίνα τιμούσαν τη θεά ΓΗ και τις θηλυκές γήινες δυνάμεις.

Οι αρχαίοι Γαλάτες γιόρταζαν την **Επόνα**, θηλυκή θεότητα την οποία απεικόνιζαν καβάλα πάνω σε μια φοράδα.

Στην αρχαία Ρώμη τελούνταν τα **Βεστάλια** προς τιμή της **Βεστά (Εστίας)** που κρατούσαν μια βδομάδα.

Τα γερμανικά, κέλτικα και σλάβικα φύλα της Ευρώπης γιόρταζαν ανάβοντας φωτιές. Ιθαγενής φυλή της Αμερικής γιόρταζε την συγκομιδή της πρώτης σοδειάς. Στη φυλή **Χόπι** οι άνδρες μεταμφιέζονταν σε πνεύματα «χορευτές της βροχής» που μετέφεραν μηνύματα των ανθρώπων στους θεούς. Στην αρχαία ΑΘΗΝΑ το αθηναϊκό ημερολόγιο είχε σαν αφητηρία την πρώτη σελήνη μετά το θερινό ηλιοστάσιο. Στην διάρκεια αυτού του μήνα τελούνταν οι Ολυμπιακοί αγώνες. Οι Σπαρτιάτες και οι υπόλοιποι Δωριείς γιόρταζαν τα **Υακίνθεια** προς τιμή του Υακίνθου του νεαρού προστατευόμενου του Απόλλωνα που άθελα του σκότωσε ο θεός κτυπώντας τον με τον δίσκο του. Οι Λακεδαιμόνιοι διέκοπταν ακόμη και τις εκστρατείες για να λάβουν μέρος στις εορτές αυτές.

Όλες οι γιορτές των αρχαίων λαών κατά το θερινό ηλιοστάσιο ήταν γιορτές ερωτικής μανίας και προβλέψεων. Ήταν η νύχτα η γεμάτη μάγια που οι νέοι και οι νέες προσπαθούσαν να μαντέψουν ερωτικά σημάδια και πηδούσαν πάνω από τις ιερές φωτιές που άναβαν σε κάθε γειτονιά. Αντίστοιχα πίστευαν ότι τα σπαρτά θα ψήλωναν τόσο, όσο ψηλά πηδούσαν τα ζευγάρια.

Οι Έλληνες που τίποτα δεν μπορεί να σβήσει από την κυτταρική τους μνήμη τα δρώμενα και τις δοξασίες της πατρώας θρησκείας, διατήρησαν τα πρώτα χρόνια της εισβολής του χριστιανισμού πολλές εκδηλώσεις και εορτασμούς της ελληνικής παράδοσης. Η εκκλησία μην μπορώντας να εξαλείψει την τέλεση τέτοιου είδους τελετών τις προσάρμοσε και τις αφομοίωσε με χριστιανικές. Στη σύγχρονη Ελλάδα το θερινό ηλιοστάσιο (εντελώς τυχαία) συμπίπτει με την εορτή της γέννησης του Ιωάννου του Προδρόμου. Η πανάρχαια αυτή γιορτή τελείται σήμερα τόσο με τις φωτιές του Άη-Γιάννη όσο και με τις πανάρχαιες μαντικές πράξεις, όπως αυτές του **Κλήδωνα** με των διαφόρων μορφών μαντείες, όπου οι ανύπαντρες κοπέλες προσπαθούν να μαντέψουν τον μελλοντικό τους σύζυγο. Η ονομασία του Κλήδωνα προέρχεται από την αρχαία λέξη Κληδών, που σημαίνει τον προφητικόν οινόν. Κι όλα αυτά τα δρώμενα που ποτέ δεν ερμηνεύτηκαν, και που ποτέ δεν αποκαλύφθηκαν στους ΈΛΛΗΝΕΣ, αναταράσσουν τον νου και αποδιώχνουν την επιβληθείσα νάρκη της μνήμης. Εμείς σαν γνήσιοι Έλληνες συμμετέχουμε στα ελληνικά δρώμενα περιχαρείς κι αναφωνούμε:

Είθε το φως του πάμφωτου Αστέρα να αναταράξει τις κυτταρικές μνήμες των Ελλήνων κι ο Κλήδωνας κι όλα τ' αρχαία δρώμενα ν' αναστηθούν, ενδεδυμένα με το καθάριο φως το ελληνικό, το άφθαρτο εις τους αιώνας.

ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΙΩΡΑΚΗ
(δασκάλα, λογοτέχνις)

ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ

Μια και το τεύχος βγαίνει στο μήνα που γιορτάζεται αυτό που πολλοί λένε «δεύτερο Πάσχα», 15 Αυγούστου δηλαδή, καλό θα είναι να σταθούμε για λίγο στο πιο επίμονο αυτό στοιχείο της κοινωνικής συνείδησης, τη θρησκεία. Τα βιβλία γύρω από τη θρησκεία δεν έπαψαν ποτέ να προκαλούν το ενδιαφέρον. Ωστόσο, λίγα είναι τα βιβλία που κυκλοφορούν τοποθετώντας το θέμα με αντικειμενική ανάλυση στη βάση του ιστορικού υλισμού. Γι αυτό το λόγο εφιστούμε την προσοχή του αναγνώστη σε μια εξαιρετική έκδοση της «Σύγχρονης Εποχής», την εργασία του Εμμανουήλ Γιαροσλάβσκι, Πώς γεννιούνται, ζουν και πεθαίνουν οι θεοί και οι θεές. Η πρώτη έκδοση έγινε το 1923 στη νεαρή Σοβιετική Ένωση και στον πρόλογο ο συγγραφέας τονίζει, ότι η προλεταριακή επανάσταση αποκάλυψε στους εργαζόμενους το «μυστήριο» δείχνοντας τι κρύβεται κάτω απ' αυτό: «Φρονώντας ότι, αυτή τη στιγμή, ένα υλικό αντιθρησκευτικής προπαγάνδας προσιτό στις πλατιές μάζες είναι εξαιρετικά αναγκαίο, συγκέντρωσα σε τούτο το βιβλίο στοιχεία για τις θρησκευτικές δοξασίες των χριστιανών, μωαμεθανών, Εβραίων και άλλων λαών» (σελ. 9). Καθόλου εύκολη υπόθεση σε ένα λαό βαθιά θρησκόληπτο και αναλφάβητο, όπως ο ρώσικος λαός τότε. Ίσως, μέσα στην επαναστατική ορμή ορισμένοι να υποτιμούσαν το βάθος και την ηλικία του προβλήματος. Άλλωστε, ο Λένιν έδωσε μεγάλη σημασία στο ζήτημα αυτό τονίζοντας ότι μεγαλύτερη σημασία έχει ο λαός να είναι ενωμένος για τον παράδεισο στη Γη παρά για τον παράδεισο στον ουρανό. Η ανάγκη της ενότητας για τους στόχους της επανάστασης ερχόταν πρώτη, μια και είχε καταλάβει πολύ καλά ότι τα βαθιά ριζωμένα στοιχεία της παλαιάς θρησκευτικής συνείδησης θα χρειάζονταν πολύ χρόνο για να εξαφανιστούν και ο λαός να χειραφετηθεί πραγματικά, όχι μόνο οικονομικά, αλλά και συνειδησιακά.

Η φύση μιας εξαπάτησης

Ο ίδιος ο τίτλος «τοιγκλάει». Αν γεννιούνται, ζουν και πεθαίνουν οι θεοί και οι θεές, τότε τι θεϊκό έχουν; Μεγάλο μέρος του βιβλίου αφιερώνεται στο χριστιανισμό, αλλά έχει χωριστά κεφάλαια για τους θεούς της αρχαίας Ελλάδας και της αρχαίας Ρώμης, καθώς και για το Ισλάμ. Ο συγγραφέας αποκαλύπτει τις ομοιότητες των θρησκευτικών μοτίβων στον ευρύτερο χώρο του χριστιανισμού, του Ισλάμ, της ελληνικής και της ρωμαϊκής Αρχαιότητας. Μπροστά στα μάτια του αναγνώστη περνούν η άμωμος σύλληψη και η θεά μητέρα, «το άστρο από την Ανατολή», ο στάβλος, η σπηλιά και η φάτνη, το άγιον πνεύμα, ο γιος του θεού, η Αγία Τριάδα (που υπάρχει και στην Ινδία!), ο φόνος των βρεφών από τον Ηρώδη και η φυγή στην Αίγυπτο, οι αντιφάσεις του ευαγγελικού κηρύγματος για τον Ιησού, οι θεοί της άνοιξης που πεθαίνουν και ανασταίνονται, αλλά και ο σταυρός, η μετάληψη και η βάπτισμα φαίνονται με τον ένα ή τον άλλον τρόπο να επανέρχονται στις θρησκείες ή/και μυθολογίες διάφορων λαών. Δεν λείπουν τα συγχωροχάρτια και το εμπόριό τους, ο όχλος και το δόγμα για την άλλη ζωή. Το 410, ο επίσκοπος Συνέσιος είχε πει: «Ο λαός ζητάει επίμονα να τον εξαπατάς, αλλιώς δεν μπορείς να κάνεις τίποτα μ'

αυτόν. Σ' ό,τι με αφορά, θα είμαι πάντοτε φιλόσοφος μόνο για τον εαυτό μου, αλλά για το λαό θα είμαι μόνο ιερέας» (δηλαδή απατεώνας) (σελ. 180). Στην ίδια σελίδα περιλαμβάνονται τα λόγια του Γρηγόριου του Θεολόγου (4ος αιώνας) ο οποίος γράφει τα εξής στον Άγιο Ιερώνυμο που τιμάται επίσης από την Ορθόδοξη Εκκλησία: «Έχουμε ανάγκη από όσο το δυνατόν περισσότερους μύθους για να μπορούμε να εντυπωσιάσουμε τον όχλο. Όσο λιγότερα καταλαβαίνει ο όχλος τόσο πιότερο ενθουσιώδης είναι. Οι πατέρες και οι δάσκαλοί μας δεν έλεγαν πάντοτε τι σκέφτονταν, αλλά έλεγαν αυτό που τους υπαγόρευαν οι συνθήκες και οι ανάγκες». Θα γεμίζαμε σελίδες με τέτοιες καταπληκτικές και άκρως αποκαλυπτικές για τη φύση και το ρόλο της θρησκείας και της εκκλησίας παραθέσεις. Στα παραρτήματα βρίσκουμε τους «σωτήρες του κόσμου», προχριστιανούς, χριστιανούς και μεταχριστιανούς, τον Αλέξανδρο τον Μακεδόνα, τη διδασκαλία για τη ζωή μετά το θάνατο στους αρχαίους Αιγύπτιους, τα διάφορα «άγια» λείψανα του Ιησού και άλλα.

«Πίστευε και μη ερεύνα»

Στο βιβλίο αποδείχνεται ότι θεοί και θεές γεννιούνται στο μυαλό των ανθρώπων οι οποίοι σε μια φάση της ιστορίας ή μάλλον προϊστορίας, δεν μπορούσαν να εξηγήσουν με άλλο τρόπο τα φυσικά φαινόμενα γύρω τους, πρώτα με πρωτόγονες μορφές και σε μια πορεία με όλο και πιο σύνθετες και αφηρημένες μορφές ανάλογα με την ανάπτυξη των κοινωνιών και την πρόοδο των επιστημονικών γνώσεων. Αποδεικνύεται με τη συγκριτική μέθοδο ότι σε ταυτόσημες συνθήκες ζωής οι πιο διαφορετικοί λαοί κι ας ζούσαν σε μεγάλες γεωγραφικές αποστάσεις χωρίς να είχαν επαφή μεταξύ τους, δημιουργούσαν παρόμοιες θρησκευτικές δοξασίες και λατρείες, ανέπτυσαν τα ίδια μοτίβα στους μύθους για τη Δημιουργία του κόσμου, αλλά και όποτε έρχονταν σε επαφή, αλληλοεπηρεάζονταν. Η κάθε νέα θρησκεία ήταν σε μεγάλο βαθμό παραλλαγή των ήδη υπαρκτών θρησκειών. Ούτε υπήρχε ποτέ ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στις θρησκείες και τις λεγόμενες δεισιδαιμονίες. Επίσης αποδείχνεται ο ταξικός χαρακτήρας των θρησκευτικών δοξασιών. Κοινό σημείο το πίστευε και μη ερεύνα, δηλαδή πώς να αποτρέψεις τους ανθρώπους από τη γνώση, την πάντα τόσο επικίνδυνη για τους εκάστοτε ιθύνοντες που γι' αυτό είχαν και πάντα σύμμαχο την επίσημη θρησκεία και εκκλησία. Χαρακτηριστικό στο χριστιανισμό το λεγόμενο προπατορικό αμάρτημα, που γι αυτό ο άνθρωπος έχασε τον παράδεισο γιατί έφαγε από το δέντρο της Γνώσης. Παρεμπιπτόντως, ενοχοποιήθηκε κυρίως η Εύα και μαζί της το γυναικείο φύλο, κάτι το οποίο έχει απόρητους μέχρι τις μέρες μας, έστω στο υποσυνείδητο. Στη Δογματική Θεολογία 1816-1882, ο συντάκτης της, ο μητροπολίτης Μακάριος, απευθύνεται στους παπάδες: «Να μην ξεχνάμε ότι στο πρόβλημα της αυθεντι-

κότητας ή της μη αυθεντικότητας μιας περικοπής της Βίβλου, ανώτατος κριτής δεν μπορεί να είναι άλλος από την αγία Εκκλησία, που είναι για πάντα εξουσιοδοτημένη από τον ίδιο το Αυτρωτή να διαφυλάγει το λόγο του Θεού, γιατί το Άγιο Πνεύμα τη φυλάει από κάθε πλάνη στην πίστη». Ο Πάπας Πίος ο 12ος, ανησυχώντας για τις επιτυχίες της επιστημονικής κριτικής της Βίβλου, δήλωσε σε μια εγκύκλιό του, στα 1950, ότι η «θεία πρόνοια» έδωσε μόνον στον Πάπα της Ρώμης το δικαίωμα να ερμηνεύει τη Βίβλο... Αντίθετα, στο ποίμνιο καλλιεργείται η τυφλή πίστη, η οποία απαγορεύει την αμφισβήτηση ως τη μεγαλύτερη αμαρτία που ενδεχομένως τιμωρείται με τις πιο βαριές ποινές. Προκύπτει καθαρά από το ως άνω βιβλίο, ότι ο χριστιανικός βιβλικός μύθος με την απαγόρευση να τρώει ο άνθρωπος από το δένδρο της Γνώσης, αλλιώς θα τιμωρηθεί άσχημα, επανέρχεται και σε άλλους μύθους και θρησκείες άλλων χωρών. Επομένως εκβιαστικά, για να ζουν κάτω από μια απειλή οι άνθρωποι, μη σηκώνουν κεφάλι. Αναφέρονται αρκετά παραδείγματα. Ωστόσο, υπάρχουν οι ανταρσίες του ανθρώπου κατά της εξουσίας των θεών, η μη υπακοή, όπως αυτή του Προμηθέα που –βεβαίως– τιμωρείται αυστηρά, αλλά δεν λυγίζει στέλνοντας φωτεινό μήνυμα για το μέλλον της ανθρωπότητας. Στο βιβλίο περιλαμβάνονται κείμενα των Ευαγγελιστών που καμιά φορά λένε διαμετρικά αντίθετα πράγματα, τα οποία ο συγγραφέας παραθέτει το ένα δίπλα στο άλλο για να γίνει η άμεση σύγκριση, όπως το «Μακάριοι οι δημιουργοί της ειρήνης, γιατί αυτοί θα ονομαστούν γιοί του θεού (Ματθαίος V, 9), αλλά στο Ματθαίο X, 34 λέγεται «Δεν ήλθα να φέρω ειρήνη, αλλά ξίφος». Ή «Γι' αυτό θα εγκαταλείψει ο άνθρωπος τον πατέρα του και τη μάνα του και θα προσκολληθεί στη γυναίκα του... Γιατί αυτούς που συνένωσε ο θεός, ο άνθρωπος δεν πρέπει να τους χωρίζει (Ματθαίος XIX, 5-6), αλλά στον Ματθαίο XIX,

29 «Και όποιος εγκαταλείψει... γυναίκα... για τ' όνομά μου... θα κληρονομήσει ζωήν αιώνια». Και άλλα πολλά.

Τα δεσμά της θρησκείας

Το 1905 ο Λένιν στο άρθρο του «Ο σοσιαλισμός και η θρησκεία» θα πει για τις κοινωνικές ρίζες της θρησκείας: «Η θρησκεία είναι μία από τις μορφές της πνευματικής καταπίεσης που καταδυναστεύει παντού τις λαϊκές μάζες, που τσακίζονται στη δουλειά προς όφελος τρίτων. Η αδυναμία των τάξεων που υφίστανται την εκμετάλλευση στην πάλη τους ενάντια στους εκμεταλλευτές γεννάει την πίστη σε μια καλύτερη ζωή μετά το θάνατο, το ίδιο αναπόφευκτα όπως η αδυναμία του άγριου, στην πάλη του με τη φύση, γεννάει την πίστη στους θεούς, τους σατανάδες, στα θαύματα, κλπ.» (Λένιν, Άπαντα, τομ. 10, σελ. 69, Ε.Σ.Ρ.Λ.Ρ. 1956). Το 1913 σ' ένα γράμμα του προς τον Μαξίμ Γκόρκι, ο Λένιν θα πει ότι η έννοια του Θεού γεννιέται από το γεγονός «ότι τον άνθρωπο τον πιέζει βαριά η φύση που τον περιτριγυρίζει και ο ταξικός ζυγός» (Λένιν, Άπαντα, τομ. 35, σελ. 35, Ε.Σ.Ρ.Λ.Ρ. 1965), αλλά και ο Όμηρος πίστευε, ότι ο φόβος γέννησε την πίστη σε θεούς. Και δεν ήταν ο μόνος. Φόβος, δέος για τις ακατανόητες φυσικές δυνάμεις, άγνοια και αργότερα η ταξική καταπίεση εντοπίζονται από διάφορους στοχαστές σαν ρίζες του φαινομένου στη διάρκεια των αιώνων.

Ο ανθρώπινος νους για να χειραφετηθεί έχει ακόμα δρόμο να διανύσει παρ' όλο που η γνώση της αναγκαιότητας των εξελίξεων σημαίνει ελευθερία και σήμερα θα μπορούσαν όλοι να γνώσουν την αναγκαιότητα και να απελευθερωθούν από το ζυγό της. Αναγκαιότητα όχι σαν αυστηρή αναπόφευκτη νομοτέλεια λοιπόν, σαν μια μοίρα που δεν τη γλιτώνεις, αλλά για να αποκτήσει η ανθρωπότητα το όπλο για την αλλαγή της αναγκαιότητας προς όφελός της.

Άννεκε Ιωαννάτου

ΟΙ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Ο Πέτρος Ζουμπουλάκης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1937. Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη (1956-1961), με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. σε όλα τα χρόνια σπουδών. Αποφοίτησε με πολλές διακρίσεις. Μετά την αποφοίτησή του από το εργαστήριο ζωγραφικής σπούδασε Σκηνογραφία, Διακόσμηση και Διαφήμιση στο Φροντιστήριο της Α.Σ.Κ.Τ. κοντά στον Βασίλη Βασιλειάδη (1962-1964), με διακρίσεις επίσης. Μελέτησε την Βυζαντινή και Λαϊκή Τέχνη στην Ελλάδα με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. (1964-1965). Από το 1961, παράλληλα με την ζωγραφική εργάστηκε σκηνογραφικά για το θέατρο και τον κινηματογράφο φιλοτεχνώντας σκηνικά και κοστούμια. Συνεργάστηκε με κρατικά θέατρα και ελεύθερους θιάσους. Συνεργάστηκε με τα Κρατικά θέατρα (ΚΘΒΕ, Άρμα Θέσπιδος, διάφορα ΔΗΠΕΘΕ). Δίδαξε διακοσμητικές εφαρμογές, ελεύθερο σχέδιο και χρώμα στην Σχολή Διακοσμητών ΑΤΟ-Δοξιάδη (1964-1976), σκηνογραφία στις Σχολές ΑΤΕΣ και στη Σχολή Βακαλό (1979-1984) και διακοσμητικές εφαρμογές και χρώμα στο χώρο, στο ΤΕΙ Αθήνας (1984-

1986). Εικονογράφησε σχολικά και λογοτεχνικά βιβλία, ημερολόγια καθώς και εξώφυλλα βιβλίων και μουσικών δίσκων. Σχεδίασε περίπτερα διεθνών εμπορικών εκθέσεων και σε παιδικά πάρκα εορταστικά δρώμενα. Σχεδίασε επίσης και εκτέλεσε κεραμικές συνθέσεις σε αστικά κτίρια. Έχει φιλοτεχνήσει το μνημείο Εθνικής Αντίστασης στον Δήμο Μαρκόπουλου Αττικής. Είναι μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας με διαχρονική σημαντική συμβολή στα δρώμενα του. Έργα του ανήκουν στην Εθνική Πινακοθήκη, στην Πινακοθήκη της Βουλής, σε συλλογές Υπουργείων, Τραπεζών, σε Πινακοθήκες Δήμων της χώρας και σε πολλές ιδιωτικές και δημόσιες συλλογές στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το 2011 τιμήθηκε με το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για το σύνολο της καλλιτεχνικής του δημιουργίας.

Το 2020 στην επέτειο πενήντα χρόνων της ατομικής εικαστικής του δημιουργίας παρουσιάστηκε αναδρομική έκθεση του στο Χώρο Τέχνης της Εθνικής Ασφαλιστικής «ΣΤΟartΚΟΡΑΗ», με τίτλο «Η Αθήνα μου». Ο ίδιος επισημαίνει: «Την Αθήνα- βίωμα την έχω ζήσει και τη ζω από τότε που γεννήθηκα. Την είδα χαριτωμένη και την βλέπω ν' αλλάζει όψη καθημερινά, να γίνεται σκληρή και απρόσωπη «πρωτεύουσα» μέσα στις αντιφάσεις της ατμόσφαιράς της και των ανθρώπων της.

Κυνήγησα μια Αθήνα λίγο ή πολύ ανέκδοτη (αν είναι δυνατόν), σκληρή και τρυφερή όπως είναι. Αναζητήσα γωνιές της που είναι δίπλα μας και δεν τις έχουμε προσέξει. Το μεθυστικό άρωμα της νεραντζιάς όπως μπερδεύεται με το καυσαέριο. Να η Αθήνα! Η «πρωτεύουσα» μας έχει θυρεό με δύο σύμβολα: την απρόσωπη πολυκατοικία και το Ι.Χ. αυτοκίνητο. Αυτή η «πρωτεύουσα» τροφοδότησε όλο μου το έργο μέχρι τώρα. Αυτή είναι η μόνιμη πηγή της εμπνευσής μου. Η κουζίνα της ζωγραφικής (ίσως επειδή ο πατέρας μου ήταν διεθνούς φήμης chef) με ενδιέφερε πάντοτε και πάντοτε «έπαιζα» με τα διάφορα υλικά της. Σαν μάγειρος και εγώ με τη μόνη διαφορά ότι από εγωισμό αυτά που έφτιαχνα ήθελα να μένουν για πάντα (;) και όχι να γίνονται... εδέσματα.

Στις σπουδές μου λοιπόν στη Σχολή Καλών Τεχνών και στα πλαίσια κάποιας υποτροφίας για τη μελέτη της βυζαντινής και μεταβυζαντινής ζωγραφικής έμαθα να φτιάχνω τις προετοιμασίες. Δημιουργούσα έτσι τις κατάλληλες επιφάνειες (απομίμηση τοίχου) για να ζωγραφίσω τις εικόνες ή τα μοτίβα που μελετούσα σε ναούς και μονές. Απεικονίζοντας την Αθήνα δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια αέναη και διαρκής προσπάθεια μετουσίωσης της βάνουσης καθημερινότητάς της από ρεπορτάζ σε ζωγραφική, κρατώντας τα ουσιώδη συστατικά της και τη συγκίνηση που ένιωθα κάθε φορά.

Κάποιοι θέλοντας να κατατάξουν καλά και σώνει κάπου αυτή τη δουλειά την απέδιδαν στον «μαγικό ρεαλισμό». Θα έλεγα ότι ήταν μάλλον ένας «ρομαντικός ρεαλισμός» με τη γνώση ότι είναι αντιφατικός σαν όρος, όπως και το «κριτικός ρεαλισμός» που είναι πιο σωστός.

Ένας προσεκτικός περιπατητής-παρατηρητής θα διέκρινε καθημερινά και άλλες σχολές και κινήματα αισθητικά στους δρόμους της Αθήνας, όπως ο «καθημερινός σουρεαλισμός», η arte povera κ.α. Άλλωστε είναι από μόνη της μια σχολή. Και συμπερασματικά διαπιστώνει: «Η κρίση (κρίσεις;) και οι πολλαπλές συνέπειές της σε βάθος χρόνου τροφοδότησε την θε-

ματική μου αυτή. Πάντοτε ήμουν επιρρεπής στον κοινωνικό σχολιασμό, που ανεπαισθήτως εισέδουε στη δουλειά μου ή μάλλον σε κάποιες φάσεις της. Ζώντας μια ολόκληρη ζωή σε μια πόλη σαν την Αθήνα δεν μπορείς να τον αποφύγεις».

Στις εκθέσεις έργων του, με τίτλο: «Το Αιγαίο σε έδωσε το ωραίο ταξίδι», στην Μύκονο και στην Τήνο, που οργάνωσαν φορείς των δύο κυκλαδίτικων νησιών η θεματογραφία του αναπτύχθηκε με «ολιστική» προσέγγιση. Με την έννοια ότι εκτέθηκαν πολλά διαφορετικά, αυτόνομα έργα, που όμως απάρτιζαν επιλεκτικά το εικαστικό του «ένα». Οι συνθέσεις του διαβάζονταν οπτικά σαν μια εικονιστική ωδή στη νησιώτικη φύση, του σκληρού και ελκυστικού πολλαπλά τοπίου της, των αναδυόμενων αρχέγονων συμβόλων, των μύθων και της ιστορίας της. Τις εκθέσεις αυτές συνόδευε μουσική σύνθεση εμπνευσμένη από την θάλασσα, εμπλουτισμένη με ήχους φυσικούς δημιουργώντας υποβλητική ατμόσφαιρα που οδηγούσε τον θεατή σε αισθητική μέθεξη.

Γνώρισα τον Πέτρο Ζουμπουλάκη το 1981 σε μια ομαδική εικαστική έκθεση στην Γκαλερί «Συλλογή» στην Αθήνα που συμμετείχα πρωτοεμφανιζόμε-

νος. Είχα δει φοιτητής την ατομική έκθεση του με ζωγραφικές συνθέσεις σε ύφος κριτικού ρεαλισμού με υπερρεαλιστικές συνάψεις, που με είχαν εντυπωσιάσει για τον ποιητικό συμβολισμό και την θαυμάσια τεχνική τους. Έκτοτε μελέτησα πολλές εκθέσεις του με ζωγραφικά και σκηνογραφικά έργα σε γκαλερί, θεατρικές παραστάσεις και μουσεία. Ανέκαθεν ήμουν θαυμαστής της έμφυτης ικανότητας για την απόδοση των χαρακτηριστικών σε πορτρέτα. Εμπειρικά διαπίστωσα την ζωγραφική του άνεση στην εκ του φυσικού ζωγραφική όταν πόζαρα στο ατελιέ του καθώς και στην εξαιρετική απόδοση του ψυχογραφικού πορτραίτου της μητέρας μου, που κοσμεί την συλλογή τέχνης στη Σύγχρονη Πινακοθήκη Villa Ροδόπη στο Αργοστόλι Κεφαλονιάς.

Η συναρπαστική άποψη για την αυθεντική τέχνη του Πέτρου Ζουμπουλάκη και η ανάπτυξη των φάσεων της έκφρασης του, κοινωνικοπολιτικά, περιβαλλοντολογικά, ερωτικά, φυσιοκρατικά, τοπιογραφικά, προσωπογραφικά, θεατρικά και ιδεολογικά ωθεί και κινεί ταυτόχρονα την αίσθηση και την σκέψη μας σε έναν ενδυνάμει υπαρκτό χώρο αποκρυστάλλωσης ονειρικών καταστάσεων, που πρυτανεύει ο ανθρωπισμός και η ροπή της δημιουργικής έκφρασης.

Κώστας Ευαγγελάτος
Ζωγράφος, Λογοτέχνης
Θεωρητικός της τέχνης

Πέτρος Ζουμπουλάκης «Οι Δύο Νίκες»

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΡΙΖΩΜΑΤΑ...

Α) Η «Μεγάλη Ιδέα...» και ο Αστικός Εθνικισμός «Τώρα βυθίζομαι στην Πέτρα. Ένα μικρό πεύκο στο κόκκινο χώμα, δεν έχω άλλη συντροφιά...» (Γιώργος Σεφέρης)

Ο φιλόσοφος Αριστείδης Αίλιος από τη Βιθυνία, το 125 π.Χ. αναφέρει για τη Σμύρνη, ονομασίες "Γης άγαλαμα - Κύκνων ωδή - Αηδόνα χαρά - Θέατρον Ελλάδος". Και ο Όμηρος τη λέει "αλιγενή" θαλασσογένη, και ο Στράβων (65 π.Χ. - 23 μ.Χ.), Έλληνας ιστορικός και γεωγράφος, "ως περί καλλίστης παρθένος". Κι ο Γκυστάβ Φλωμπέρ (1821-1880), Γάλλος μυθιστοριογράφος, στα "Ταξιδιωτικά" - "Γράμματα από την Ελλάδα", μας περιγράφει με τούτον εδώ τον έξοχο τρόπο μια δύση σ' αυτή: «Κοιτάζω το ηλιοβασίλεμα. Ποτέ δεν αντίκρισα τέτοιο θαυμάσιο θέαμα. Αριστερά, πέρα από τα βουνά, τα Δυο Αδέλφια, βαθυγάλανος ο ουρανός. Αντικριό ολοπόρφυρος. Δεξιά στο βάθος, κατά το Μπουρνόβα, τα πάντα ντύθηκαν μ' όλες τις αποχρώσεις – από το κίτρινο, το ρόδινο ως το κατακόκκινο. Θε μου, τι ομορφιά».

Απ' το 1920 η Ελλάδα, μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, άρχισε να ζει, μια πολύπλευρη, οικονομική κρίση. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου, ήταν 60%. Πάνω απ' το ¼ του εθνικού εισοδήματος πήγαινε, για να εξυπηρετήσει, το αδηφάγο εθνικό χρέος (σε Αγγλία, Γαλλία, "Προστάτιδες δυνάμεις"...). Οι στρατιωτικές προμήθειες ήταν το 16% του εθνικού εισοδήματος, πήγαινε να συντηρηθεί η ανερχόμενη αστική γραφειοκρατία. Η φορολογία ήταν δυσβάσταχτη, για τα φτωχά λαϊκά στρώματα. Η "αξιοπιστία, η "συνεργασιμότητα" της ελληνικής αστικής τάξης: Έστειλε το Γενάρη του 1919, 23 χιλιάδες Έλληνες στρατιώτες στην Ουκρανία (Κριμαία) με επικεφαλής τους Πλαστήρα, Κονδύλη, Αθηναίο, Μανέτα, Γρηγοριάδη, όλοι ήταν "αμυνίτες Βενιζελικοί", (της αμύνης τα παιδιά, δώξανε το βασιλιά, που λέει και το λαϊκό τραγούδι) να πολεμήσουν με τις δυνάμεις του Βρετανού στρατηγού Ντενίκιν, ενάντια στη σοβιετική κυβέρνηση (έχασαν τη ζωή τους 20 αξιωματικοί και 310 στρατιώτες). Το Μάη του 1919, με την παρότρυνση του Λόιντ Τζορτζ, ο ελληνικός στρατός καταλαμβάνει τη Θράκη και τη Σμύρνη. Προχωρούσε στα βάθη της Μικράς Ασίας. Ο πόλεμος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας διαρκούσε. Είχε ήδη στοιχίσει 400 εκατομμύρια δολάρια, τεράστιες απώλειες σε ζωές. Η αστική τάξη, ο αστικός εθνικισμός, ήταν σχεδιασμένος, να φορτώσει το βάρος της εκστρατείας της Μ. Ασίας, στις πλάτες του λαού: «Το υπερωκεάνιο "Πατρίς", υπό τας διαταγάς του Συνταγματάρχη, Διονύση Σταυριανό-πουλου, αποβιβάστηκε, με το 1/38 Ευζωνικό Σύνταγμα! 2-5-1919: Σήμερα τα Συντάγματα τη 1ης Μεραρχίας μας, με Αρχηγόν τον Συνταγματάρχη Πυροβολικού Νικόλαον Ζαφειρίου, κατέλαβαν την Σμύρνη...» (Γιώργος Δεληγιάννης: "Η Αιχμαλωσία Έξοδος από τη Σμύρνη, Μαρτυρίες"). Τα μέτωπα ήταν η Σμύρνη, Προύσα, Εσκή Σεχίρ, Αφιόν Καραχισάρ, Αϊδίνι, ως την Άγκυρα, σε μια έκταση του μετώπου που ήταν 700 χιλιόμετρα: Από την Προποντίδα (θάλασσα Μαρμαρά) μέχρι στις εκβολές

του ποταμού Μαιάνδρου...

Ένα δάνειο από την Αγγλία ζητούσε επείγοντως η Ελληνική Κυβέρνηση, το οποίο, ήταν για τα έξοδα του στρατού για έξη μήνες... (ένα εκατομμύριο λίρες). Η εκστρατεία, εγένετο υπό τις ευλογίες της Αντάντ, και ονομάστηκε από τους στρατηγούς και πολιτικούς ως η "Εγκάρδια συνεννόηση". Ο Δημήτρης Γούναρης κερδίζει τις εκλογές του Νοέμβρη του 1920. Είχε συμπράξει με όλη την αντιπολίτευση, Νικόλαο Στράτο, Δημήτρη Γούναρη, Δημήτριο Ράλλη και Πέτρο Πρωτοπαπαδάκη, εκτοπίζοντας τους φιλελευθέρους που ηγείτο, ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Επιστρέφει ο Κωνσταντίνος, "ο στρατηλάτης". Το ΚΚΕ, μίλησε για τις συνέπειες, που θα οδηγούσε στην καταστροφή -η εκστρατεία- η ιμπεριαλιστική... αμιγώς (Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία).

Οι ανησυχίες των επιτελών: Τα παραπάνω επιβεβαιώνει σε τηλεγράφημά του στις 2 Ιουλίου του 1919 και ο Αριστείδης Στεργιάδης, Ύπατος Αρμοστής της Σμύρνης, προς τον Βενιζέλο. Ο οποίος επίσης δεν είχε καμία αμφιβολία για το αδιέξοδο της όλης κατάστασης: «Η Ελλάδα θα αναγκάζοταν να διατηρήσει επί χρόνια μια ισχυρή στρατιωτική δύναμη στη Μικρά Ασία. Σταδιακά, θα επικρατούσε ένα καθεστώς απόγνωσης, φωτιάς και αίματος που θα οδηγούσε την Ελλάδα σε οικονομική καταστροφή. Η Μικρά Ασία, επρόκειτο να γίνει ο τάφος της Ελλάδας, ενώ η Σμύρνη θα αποτελούσε για την Αθήνα μια ακόμη Σικελική Εκστρατεία, από την οποία δεν θα κατόρθωνε ποτέ να συνέλθει». Στις 18 Ιανουαρίου του 1921 ο αρχηγός της Επιτελικής υπηρεσίας του Στρατού, αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Γουβέλης, σε υπόμνημά του προς την κυβέρνηση γράφει ανάμεσα σε άλλα: «Μόνον άφρων, θα ετόλμων να είπω, θα ήτο δυνατόν να συλλάβη τοιούτον σχέδιον πολιτικής κι στρατιωτικής ενεργείας, να προβή εις εκτέλεσιν τοιαύτης παρατόλμου υπερποντίου εκστρατείας, ριψοκινδύνου και αμφιβόλου λίαν τελικής και οριστικής επιτυχίας, απαιτούσης δε κολοσσιαίας θυσίας και δυσβάστακτα διά του Ελληνικόν Κράτος και τον λαόν βάρη...».

Ο ταγματάρχης Μιχαήλ Βυζάς, υπασπιστής του αντιστρατήγου Λεωνίδα Παρασκευόπουλου, περιγράφει ως εξής την κατάσταση: «Ο χειρότερος εχθρός μας δεν είναι ούτε οι Τούρκοι, ούτε οι Σύμμαχοι. Είναι οι ντόπιοι Έλληνες, οι οποίοι θεωρούν ότι βρήκαν επιτέλους την ευκαιρία να πάρουν -μέσα σε λίγες μέρες- εκδίκηση για όλη την καταπίεση και τις διώξεις που υπέστησαν επί σειρά αιώνων. Επίσης, δεν λείπουν οι αξιωματικοί και οι στρατιώτες που διατηρούν ακόμη την άθλια αντίληψη του 1912 περί λεηλασιών και σφαγών. Οι συνέπειες όλων αυτών θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί, εάν και εμείς είχαμε ενστερνιστεί τις μεθόδους προπαγάνδας των αγαπημένων Συμμάχων μας και των Λεβαντίνων φίλων μας, οι οποίοι -με καταπληκτική

ικανότητα- κατορθώνουν να παρουσιάζουν το ασήμαντο ως σημαντικό και αντιστρόφως». Αλλά "εγγύτητα" χωρίς σύγκρουση υπάρχει μόνον στα νεκροταφεία...

Η πολιτική και στρατιωτική διοίκηση δεν έλαβε σοβαρά, τις απόψεις των επιτελών για αυτήν την επιχείρηση. Ο Κ.Καρυωτάκης έγραφε για την εκστρατεία: **«Πηγαίνουμε, σημαίες στον άνεμο, χτυπούν, ήρωες σταυροφόροι, σωτήρες του Σωτήρος»**. Το όραμα της άρχουσας αστικής τάξης -της μεγάλης ιδέας των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών απέτυχε παταγωδώς. Ούτε η συνθήκη των Βερσαλλιών (1919), ούτε η Συνθήκη των Σεβρών (1920) - μπόρεσαν να αποτρέψουν την ήττα. Οι μεγάλες δυνάμεις άδειασαν την Ελλάδα, υπέρ των Τούρκων... τελικώς. Από το "έπος" φτάσαμε στην τραγωδία.

Τέλη Αυγούστου 1922, η Μικρασιατική Καταστροφή: Οι "προστάτιδες δυνάμεις" οδηγούσαν σε μια μεγάλη περιπέτεια την Ελλάδα. Ο ελληνικός καπιταλισμός σερνόταν στο άρμα πρώτα των Βρετανικών, αργότερα των γαλλικών ιμπεριαλιστικών σχεδίων. Το 1922 οι Γάλλοι ιμπεριαλιστές σε "διαμάχη" με τα βρετανικά συμφέροντα, όπλισαν τον τουρκικό στρατό με ό,τι καλύτερο είχαν... καθιστώντας τον, ικανό να εξουθενώσει τις ελληνικές δυνάμεις.

Η καταστροφή του στρατού στον ποταμό Σαγγάριο, ήταν η μεγαλύτερη ήττα. Κατέληξε σε τραγωδία μεγάλων εθνικών διαστάσεων, και με την άτακτο υποχώρηση. Ο ποιητής Κώστας Καρυωτάκης για αυτή τη συμφορά και τον θάνατο των Ελλήνων στρατιωτών στη Μικρασιατική εκστρατεία, αφιέρωσε ένα συμβολικό ποίημα **"ΟΤΑΝ ΑΝΘΗ ΕΔΕΝΑΤΕ..."**: **«Όταν άνθη εδένατε στα τεφρά μαλλιά σας, / και μες στην καρδιά σας / αντηχούσαν σάλπιγγες, κι ήρθατε σε χώρα / πο μεγάλη τώρα- / οι άνθρωποι με τα έξαλλα πρόσωπα, τα ρίγη, / είχαν όλοι φύγει. / Όταν άλλο επήρατε πρόσταγμα, άλλο δρόμο, / σκύβοντας τον ώμο, / τη βαθιά ακούγοντας σιωπή, τους γρύλους, / στην άκρη του χείλους / ένα στάχυ βάζοντας με πικρία τόση - / είχε πα νυχτώσει. / Κι όταν εκινήσατε λυτρωμένα χέρια / πάνω από τ' αστέρια, / κι όταν στο κρυστάλλινο βλέμμα, που ανεστράφη, / ο ουρανός εγράφη, / κι όταν εφορέσατε το λαμπρό στεφάνι - / είχατε πεθάνει»**.

Η "Δίκη των Έξι" μετά την καταστροφή ήταν μια ιστορική παρωδία για όλο το πολιτικό σύστημα (Βενιζελικών, Βασιλικών).

Οι ευθύνες τους για την Μικρασιατική καταστροφή είναι βεβαίως του παλαιοκομματισμού. Από την λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου το 1918, και πριν των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1914) και τού ατυχούς Ελληνοτουρκικού πολέμου το 1897 (άρχιζε με αφορμή το "Κρητικό Ζήτημα" στις 2 Απριλίου και τέλειωσε μετά από τριάντα δύο ημέρες, οι Τούρκοι είχαν φτάσει έξω από τη Μελούνα, στον αυχένα του βουνού στη ΒΔ Θεσσαλία, μεταξύ Ελασσόνας και Τυρνάβου, στο Νομό Λαρίσης. Η Ελλάδα πλήρωσε πολεμικές αποζημιώσεις στην Τουρκία, ως επιτιθέμενη χώρα...) είχε ήδη αποδομήσει και κουράσει τους στρατιώτες και την στρατιωτική διοίκηση. Το στρατοδικείο που συγκροτήθηκε για να δικάσει τους: Μ.Γούδα, Γ.Μπαλτατζή, Ξ.Στρατηγό, Δ.Γούναρη, Ν.Στράτο,

Ν.Θεοτόκη, Γ.Χατζηανέστη, Π.Πρωτοπαπαδάκη, κάτω από την πίεση της Επαναστατικής Επιτροπής (Κίνημα Πλαστήρα, τον Σεπτέμβριο του '22). Είχε αναλάβει την εξουσία κατά των διαδηλώσεων, η εκτέλεση των έξι, (ο Ξ.Στρατηγός και ο Μ.Γούδας, καταδικάστηκαν σε ισόβια) ήταν εξιλέωση για όλο το σύστημα παλαιοκομματισμού. Το είπε αργότερα και ο Βενιζέλος σε αλληλογραφία του... Όλοι αθώωθηκαν ετεροχρονισμένα - μετά τον θάνατό τους.

Ο ιστορικός, συγγραφέας και δημοσιογράφος Νίκος Ψυρούκης (1926-2003), στη διπλωματική εργασία του το 1956, με θέμα την Μικρασιατική καταστροφή και τις εξωτερικές επεμβάσεις, αναφέρει ότι οι βασιλόφρονες και η ενωμένη αντιπολίτευση, έθεσαν το ζήτημα της επιστροφής του εξόριστου βασιλιά Κωνσταντίνου. Γράφει: «Οι εκλογές, έγιναν ύστερα από εσωτερική λαϊκή πίεση και εξωτερική αγγλική παρέμβαση. Οι Άγγλοι ευνοούσαν μια τέτοια λύση, διότι ήσαν πεπεισμένοι για την εκλογική συντριβή του βενιζελισμού. Την εποχή που διαδραματιζόνταν οι ζυμώσεις αυτές είχε συντελεστεί η οριστική διάσπαση του αγγλογαλλικού συνασπισμού στην εγγύς Ανατολή.

Οι Άγγλοι, χρησιμοποιώντας την Ελλάδα σαν βασικό όργανο της στρατιωτικής τους εισβολής στην Τουρκία, φυσικό ήταν να θέλουν όπως την κυβέρνηση της χώρας την αποτελούν άνθρωποι καθαρά δικούς τους. Η Ελλάδα μπορούσε σε μια δοσμένη στιγμή να γίνει περισσότερο "γαλλόφιλη" από "αγγλόφιλη". Μια τέτοια μετατόπιση θα ήταν οδυνηρή για τα αγγλικά αποικιακά σχέδια. Και υπάρχουν πάρα πολλά στοιχεία που μαρτυρούν ότι ο βενιζελισμός είχε ανέκαθεν ισχυρούς δεσμούς και με τον γαλλικό ιμπεριαλισμό».

Ο Τσώρτσιλ στο βιβλίο του "The Aftermath" ("Μετά τα Μαθηματικά") γράφει: «Η επάνοδος του Κωνσταντίνου διέλυσε όλους τους συμμαχικούς δεσμούς με την Ελλάδα και ακύρωσε τις υποχρεώσεις εκτός από τις νομικές. Με τον Βενιζέλο είχαμε αναλάβει πολλές δεσμεύσεις. Αλλά με τον Κωνσταντίνο καμιά. Πραγματικά αφού πέρασε η πρώτη κατάπληξη (από το αποτέλεσμα των εκλογών στην Ελλάδα), αίσθημα ανακούφισης έγινε έκδηλο στους ηγετικούς κύκλους. Δεν υπήρχε πια ανάγκη να ακολουθούμε αντιτουρκική πολιτική». "Θυσίασαν ένα πιόνι", όπως λένε οι διπλωμάτες στη "σκακίερα" της εκστρατείας.

Ο Ηλίας Βενέζης, συγγραφέας (1904-1973) που έζησε τη φρίκη "Νούμερο 31328", στο βιβλίο του "Μικρασία-Χαίρε" γράφει: «Εγώ ο ίδιος δούλεψα, μήνες αργότερα, ως σκλάβος των Τούρκων, σε τούτη την αγγαρεία: Για να μεταφέρουμε τα κόκαλα των σφαγμένων και να τα κρύψουμε στο βάθος της χαράδρας, επειδή τα νερά τα είχαν κατεβάσει προς τη σιδηροδρομική γραμμή. Υπήρχαν, μες τους σκελετούς, πολλά παιδιά και γυναίκες: δεμένα χέρι-χέρι, με σύρμα». Και ο ποιητής μας, Κωστής Παλαμάς έγραφε για την καταστροφή: «Μία είναι πατρίδα των και αιμάτων και των γραμμάτων».

Η Μικρασιατική καταστροφή, από αρκετούς ιστορικούς, θεωρείται συμφορά, συγκρίνεται με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 από τους Τούρκους. Ήταν ένας θάνατος του Ελληνισμού. Ο Αμερικανός μυθιστοριογράφος Χέμιγγουαϊ (1898-

1961), Νομπελίστας δημοσιογράφος που βρέθηκε στη Σμύρνη, αποκάλεσε τον ξεριζωμό ως "μεγάλη θλιβερή πομπή".

Η Σμύρνη ήταν ένας μεγάλος πνευματικός φάρος. Τώρα ο αστικός εθνικισμός, άφηνε πίσω του στάχτες: 700.000 νεκροί και 1.500.000 ξεριζωμένοι. Η Μικρασιατική καταστροφή, καταγράφεται στην ιστορία, σαν η μεγάλη χρεωκοπία του αστικού Εθνικισμού, της "Μεγάλης Ιδέας...". Αποδεικνυε ότι, η Ελληνική μπουρζουαζία, δεν διαθέτει ιστορικά κανένα σημάδι, κάποιας προοδευτικής αποστολής. Στην ανερχόμενη σημαία δύναμης του ΚΚΕ, τις ιδέες του, εντάχθηκαν, οι πρόσφυγες της Μ. Ασίας, εργάτες, τ' άλλα προοδευτικά στρώματα, στην ιστορική πρωτοπορία των ταξικών αγώνων. Ανδρώθηκαν μαζικά, τα περισσότερα ριζοσπαστικά στοιχεία. Έγιναν σημαίες του ανερχόμενου Ελληνικού προλεταριάτου. Συνεπώς, το συμπέρασμα απ' την Μικρασιατική καταστροφή είναι τα λόγια του Επίκτητου, φιλόσοφου, στωϊκού, του 1ου αιώνα μ.Χ.: «Νάφε και μέμνασο πιστείν. Άρθρα ταύτα φρενών», δηλαδή, προς το πολιτικό σύστημα εξουσίας: «Να είσαι νηφάλιος και πάντα να θυμάσαι, ότι οφείλεις να είσαι δύσπιστος (ως προς τις προτροπές ξένων)».

Επίλογος: Στη λογική τού απατημένου, ότι, «τίποτε δεν είναι πιο θλιβερό, από τον θάνατο μιας αυταπάτης...», (Α. Καίσιερ) δηλαδή, της "Μεγάλης Ιδέας", και του "Μαρμαρωμένου Βασιλιά" τελείωνε με τον θρήνο του Ελληνισμού, για τις χαμένες πατρίδες στην Ιωνία, στον Πόντο, στην Ανατολική Θράκη. Μια παρουσία τρεις χιλιάδες χρόνια, χάθηκε.

Β) Οι ριζοσπάστες στην Αμερική στις αρχές του 20ου αιώνα

"Το άγαλμα": «*Ποτέ δεν κατανόησα / αυτούς που επιθυμούν μετ' επιτάσεως / να τους στήσουν άγαλμα, ή έστω αδριάντα, μετά / θάνατον / -μερικοί και προ- / Αν ο γλύπτης δεν πετύχει την έκφραση του προσώπου, / οι διαβάτες θα περνάνε αδιάφορα / κι ούτε καν θα χάνουν χρόνο για να διαβάσουν / τ' όνομά τους / Αν αντίθετα το πετύχει, / όσοι τους φθονούσαν κι όσοι τους κατηγορούν για ματαιοδοξία, / θα προσπερνούν μουρμουρίζοντας διάφορα, / μέσα απ' τα δόντια / Άλλοι θα μουτζουρώσουν το πρόσωπό τους να γίνει αγνώριστο / κι άλλοι, ίσως κόψουν το κεφάλι τους, / για να ξεχαστούν τελείως από την ιστορία, / αποδεικνύοντας ότι ακόμα και το πιο συμπαγές / μάρμαρο / είναι λιγότερο σκληρό από τον εμπαθή άνθρωπο.*»

(Γιάννης Πανούσης: "Το πλοίο δεν έπασε λιμάνι")

«Δώστε λουλούδια στους επαναστάτες που απέτυχαν». Αυτός είναι ο πρώτος στίχος ενός Ιταλικού ποιήματος, που μετέφρασε ο Μπαρτολομέο Βαντσέτι, μέσα από το κελί της φυλακής του. Στις αρχές του 20ου αιώνα οι δύο Ιταλοί, ο Νικόλα Σάκκο και ο Βαντσέτι, φθάνουν στις ΗΠΑ, με την προοπτική μιας ανθρώπινης ζωής, στη "γη της επαγγελίας" και στο "αμερικανικό όνειρο". Να πως περιγράφει ο Χένρυ Τζέημς, αμερικανός συγγραφέας (1843-1916). Την κατάσταση στην Αμερική, στο τέλος του 19ου αιώνα, και την ανελέητη εκμετάλλευση των εκατομμυρίων μεταναστών, με την

άρχουσα τάξη να κυριαρχήσει σ' όλα τα πεδία της οικονομίας. Να πως αισθανόταν ο ίδιος για την κατάσταση στις ΗΠΑ:

«Είμαι ένας από τους χιλιάδες νεαρούς της δικής μου κοινωνικής τάξης... που μέσα στο μυαλό τους ζυμώνονται συγκεκριμένες ιδέες. Τίποτε απ' όλα αυτά που με αφορούν δεν είναι πρωτόφαντο. Είμαι πολύ νέος και ξέρω ελάχιστα πράγματα· έχουν περάσει ελάχιστοι μήνες από τότε που άρχισα να συζητώ για τις δυνατότητες της κοινωνικής επανάστασης με ανθρώπους που έχουν σκεφτεί το όλο ζήτημα πολύ περισσότερο απ' ότι θα μπορούσα να είχα κάνει εγώ. Είμαι μια απλή σταγόνα, κατέληξε ο Υάκινθος, μέσα στη σκοτεινή απεραντοσύνη του λαού. Το μόνο που ισχυρίζομαι πως έχω είναι καλή πίστη και τεράστια επιθυμία για την εφαρμογή της δικαιοσύνης» Χένρυ Τζέημς: "Η Πριγκίπισσα Καζαμάσιμα", 1886.

96 χρόνια έχουν περάσει απ' την εκτέλεση των δύο Ιταλών εργατών Σάκκο και Βαντσέτι. Για φόνους που δεν έκαναν. Στην Αμερική, αρχές του 20ού αιώνα, ο καπιταλισμός ήταν στο απόγειο της ακμής του. Πίσω όμως από την λιγνιτώδη ανάπτυξη της οικονομίας ήταν τα φτωχά στρώματα, που ζούσαν μέσα στην εξαθλίωση. Η δική τους πραγματικότητα ήταν η ανεργία, η υποαπασχόληση, μεροκάματα πείνας, άθλιες συνθήκες εργασίας, εργατικά ατυχήματα σε ημερήσια διάταξη. Επιπλέον, το να είσαι μέλος μιας εργατικής ένωσης έθετε σε κίνδυνο τη ζωή σου. Απεργίες, εξεγέρσεις και συλλαλητήρια έβρισκαν απέναντί τους μια αστυνομία που άνοιγε πυρ στο ψαχνό.

Ήταν το αποκορύφωμα της αντικομμουνιστικής υστερίας στις ΗΠΑ: "Σώστε τους θεσμούς μας από τους μπολσεβίκους..." ήταν το σύνθημα της αμερικανικής διοίκησης. Η "κατασκοπία" του ζεύγους Ρόζενμπεργκ, η γνωστή θυσία στις ΗΠΑ του εργατικού Τζο-Χιλλ (1915). "Don't mourn, ORGANIZE" ("Μη θρηνηείτε, οργανωθείτε") έγινε σύνθημα, όπου στις ΗΠΑ, οι διαδηλώσεις, απεργίες, τα κινήματα, έδωσαν μια νέα πνοή στο πεδίο των εργατικών διεκδικήσεων, αντίθετα στην βαρβαρότητα της εκμετάλλευσης. Οι στάχτες του Σουηδού μετανάστη τοποθετήθηκαν σε φακέλους, στάλθηκαν σε σωματεία όλου του κόσμου και σκορπίστηκαν στις Πρωτομαγιάτικες συγκεντρώσεις. Ένας από αυτούς κατασχέθηκε από τους ταχυδρομικούς επιθεωρητές και έμεινε ξεχασμένος μέχρι το 1988. Τραγούδια του: "The preacher and the slave" (Ο κήρυκας και ο σκλάβος), "There is power in a Union" (Η δύναμη του Σωματείου, Ένωσης), "The rebel girl" (Το επαναστατημένο κορίτσι), "The white slave" (Ο λευκός σκλάβος), "Workers of the world, awaken!" (Ξυπνήστε οι παγκόσμιοι εργάτες της γης, μαχητικά μέλη των βιομηχανικών εργατών του κόσμου, Γουόμπλις) κ.ά. Το 1936, ο Ερλ Ρόμπινσον και ο Άλφρεντ Χείζ έγραψαν το τραγούδι "Τζο Χιλ", που ερμηνεύτηκε από τον Pete Seeger, τον Bruce Springsteen κ.ά., με πιο ξεχωριστή ερμηνεία αυτή της Τζόαν Μπαέζ στο Γούντστοκ το 1969.

«Δώστε τα χέρια! Έτσι θα έρθει η νίκη», ήταν τα τελευταία λόγια του πριν την εκτέλεσή του, στο προαύλιο της φυλακής της Γιούτας (19/11/1915). Είχε προηγηθεί μια δίκη παρωδία, με ψευδομάρτυρες. Η

αναψηλάφηση της δίκης αργότερα, τον αθώωσε με ομοφωνία. Ένα φυλλάδιο, όσο καλό κι αν είναι, θα διαβαστεί μια φορά, αλλά ένα τραγούδι αποτυπώνεται ιστορικά, έλεγε πριν εκτέλεσή του ο Τζο Χιλ... Μίλησε με τα τραγούδια του στην ψυχή των εργατών του κόσμου. Ήταν ένας παγκόσμιος διεθνιστής, αφού αγκάλιασε όλους τους μαύρους, μετανάστες, γυναίκες, ανειδίκευτους, περιπλανώμενους εργάτες, σιδηροδρομικούς, οικοδόμους, μεταλλωρύχους κ.ο.κ. Στα τραγούδια του με την ευστροφία των στίχων του, ένωνε την εργατική τάξη.

Το τρομερό έγκλημα του Ανωτάτου Αμερικανικού Δικαστηρίου εναντίον εργατών, του Σάκκο (υποδηματοποιός) και Βαντσέτι (ιχθυοπώλης) ήτανε σχέδιο. Παρά την ομολογία του μαφιόζου Μαδέιρο, ότι αυτός ήταν ο πραγματικός δολοφόνος, του ταμία μεγάλης καπνοβιομηχανίας στο Σόουτ-Μπρέντρι, κι ενώ ο ίδιος εβεβαίωνε (τον έτρωγαν οι ερινύες) την αθωότητα των δύο Ιταλών Ριζοσπαστών Εργατών, στις 11 Γενάρη (1925), το Ανώτατο Δικαστήριο της Αμερικής –παρά τις ψεύτικες κατηγορίες– επικύρωνε την κατα-δικαστική απόφαση...

Τη νύχτα της 23ης Αυγούστου (7 Σεπτεμβρίου), οι δύο φτωχοί μετανάστες, οδηγούνται στην ηλεκτρική καρέκλα - θανατώνονται (1927).

Το 1920-1930, στην Αμερική ήταν σε προτεραιότητα οι καπιταλιστικές "μεταρρυθμίσεις". Οι ιδιοκτησίες του δημοσίου πωλούνται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γεγονός της περιόδου ήταν η αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος. Στα πρώτα δεκαπέντε χρόνια του εικοστού αιώνα - δεκαπέντε εκατομμύρια φτωχοί μετανάστες, είχαν έλθει στην Αμερική. Οι νόμοι που θεσμοθετήθηκαν, φαινόταν πως η "ευημερία τους" θα "κρατούσε πολύ". Τα συνδικαλιστικά δικαιώματα, τα αιτήματα των μεταναστών για καλύτερες συνθήκες, χτυπιώνταν πάραυτα. Ο διαβόητος Χούβερ (αρχηγός της Αστυνομίας) παρακολουθούσε τους πάντες. Ένα πογκρόμ απελάσεων για τους προοδευτικούς/δημοκρατικούς/ριζοσπάστες εργάτες, είχε μπει σε λειτουργία, απ' την αδηφαγία του Κεφαλαίου, τους αντικομμουνιστές. Τα σαράβαλα λεωφορεία που μετέφεραν χιλιάδες εξαθλιωμένους εργάτες στο Μπρόκτον της Μασσαχουσέτης, χτυπιώνται οι εργάτες αλύπητα από κουκουλοφόρους της εργοδοσίας. Αίτημα των μεταναστών ήταν να φτιάξουν, ένα γραφείο αποκατάστασης μεταναστών - σωματείο δικαιωμάτων. Η χωσιά (σκευωρία) ήταν καλά σχεδιασμένη: "ληστεία, φόνος", του επικεφαλής μισθοδοσίας, φρουρού (SECURITY). Τρομο-κρατίες - απελάσεις - δίκες ήταν καθημερινές... Ο κυβερνήτης Φούλερ μπορούσε να ακυρώσει την εκτέλεση. Αποφάσισε πως η δίκη ήταν σύμφωνη με τις επιταγές των νόμων. "Δίκαιη δίκη".

Η θανατική καταδίκη των δύο εργατών προκάλεσε θύελλα διαμαρτυριών σε όλον τον κόσμο. Στη Σοβιετική Ένωση γίναν εκδηλώσεις συμπαραστάσης. Δρόμοι, εργοστάσια πήραν το όνομα των δύο μεταναστών. Ο ταξικός πόλεμος με το Κεφάλαιο εναντίον μεταναστών/φτώχειας, η χρήση βίας προσέφεραν αποτελεσματική απάντηση... άφηνε τη σφραγίδα του:

θάνατος στους εργάτες. Οι δύο μετανάστες αντιμετώπισαν με γενναιότητα τη "δίκη" παρωδία. Ένα μάθημα για τις δυνάμεις της προόδου-ελευθερίας-δημοκρατίας ήταν οι δηλώσεις των εργατών, κόλαφος για τους δικαστές. Τα λόγια τους είναι χαραγμένα στο μνημείο της Βοστώνης, στη συνείδηση των εργαζομένων, όλου του κόσμου. Καταδείχνουν την ανισότητα που προκαλεί το Κεφάλαιο. Οι εργατικές ενώσεις στην Αμερική, όλον τον κόσμο τους έκλαψαν, τίμησαν. Η Αμερικανική κυβέρνηση, κάτω από την παγκόσμια κατακραυγή, αναγκάστηκε να φτιάξει τις προτομές τους! Ατενίζουν με τον ζυγό της δικαιοσύνης, την ανισότητα- από την άλλη μία άκρη είναι γερμένη, το υφέρπον κεφάλαιο. Η καπιταλιστική ανθρωποφαγία αποκαλύφθηκε τότε – είναι παρούσα ιστορικά διαρκώς: **«Όταν οι ουλές απ' τις λαβωματιές κλείνουν στο πρόσωπο του κόσμου / και μες τους λάκκους πού 'σκαψαν οι οβίδες φυτεύουμε δέντρα / και στις καρδιές πού 'καίγε η πυρκαγιά / δένει τα πρώτα της μπουμπούκια η ελπίδα / κι οι νεκροί μπορούν να γείρουν στο πλευρό τους και να κοιμηθούν δίχως παράπονο / ξέροντας πως δεν πήγε το αίμα τους του κάκου / είναι η ειρήνη» (Γ.Ρίτσος).**

Η αθωότητα των δύο Ιταλών εργατών, αναγνωρίστηκε από την αμερικανική πολιτεία πενήντα χρόνια μετά, με αναφορά-δήλωση του κυβερνήτη της Μασσαχουσέτης Μάικλ Δουκάκη. Η υπόθεση των Σάκο Βαντσέτι ενέπνευσε πολλούς καλλιτέχνες. Έγραψαν τραγούδια, ποιήματα, μονολόγους, σκετς, βιβλία, θεατρικά έργα, ντοκιμαντέρ. Το 1971 κυκλοφόρησε στους κινηματογράφους η εμβληματική ταινία "Σάκο και Βαντσέτι", θεωρήθηκε από τους κριτικούς ως η αιώνια ταυτότητα του εργατικού κινήματος, του Ιταλού σκηνοθέτη Τζουλιάνο Μοντάλντο. Απόσπασε πολλά βραβεία. Τη μουσική της ταινίας έγραψε ο φημισμένος συνθέτης, μάεστρος, τρομπετίστας, Ένιο Μορικόνε (1928-2020) για την οποία τιμήθηκε.

Από τα δώδεκα μουσικά κομμάτια της ταινίας, τα τέσσερα ήταν σε στίχους της θρυλικής Τζόαν Μπαέζ, και τα ερμήνευσε η ίδια με την καταπληκτική φωνή της. Στην δεκαετία του 1920 τα γεγονότα των δύο εργατών, ριζοσπαστών, σφράγισαν μια ολόκληρη εποχή. Μεγάλωσε η γενιά των Αμερικανών φιλελευθέρων. Έμελλε από τότε μέχρι σήμερα αυτό που βάζουμε στην θέση των νόμων, των πολιτικών εξουσιών, δεν είναι μόνον ασφαλώς οι οικονομικές δυνάμεις, αλλά και οι ελευθερίες της δράσης, δίχως την υποδούλωση, καταπίεση, εκμετάλλευση και εξαθλίωση.

Η υπόθεση στιγμάτισε όλο το αμερικανικό σύστημα. Ενέπνευσε όλον τον πλανήτη. Γίνανε σύμβολα παγκόσμια των εργαζομένων, ως παράδειγμα γενναιότητας. Ήταν σαφώς μια πολιτική δολοφονία. Το αμερικανικό κατεστημένο ήθελε να αναστείλει το ανερχόμενο-εργατικό κίνημα και τα αιτήματά του.

«Οι Σάκο και Βαντσέτι έπρεπε να πεθάνουν». Ήταν πολιτική δολοφονία. Αρχίζε με την πάταξη των εργατικών διεκδικήσεων στην Αμερική, όπου μια άρχουσα τάξη μοιραζόταν τα προνόμια, του πολιτικού ελέγχου. Μια "ισοπολιτεία της ολιγαρχίας" (egalitarian oligarchy) με επικεφαλής τον Καπιταλισμό και αργότερα τον Ιμπεριαλισμό. Οι ωκεανοί του κέρδους ήταν

διαλεγμένοι από την δύναμη της πλουτοκρατίας. Η ανάδυση των ΗΠΑ, σαν η μεγαλύτερη παγκόσμια δύναμη... άρχιζε. Ασφαλώς, και οι ριζοσπάστες Σάκκο και Βαντσέτι, δεν ανήκαν σε καμιά σχολή, σε καμιά εκκλησία, σε κανένα ίδρυμα, σε καμιά ακαδημία, κι ακόμα σε κανένα πολιτικό καθεστώς, εκτός από το καθεστώς ελευθερίας της εργατικής τάξης.

Για πολλούς αναλυτές το πιο έκδηλο χαρακτηριστικό της αλλαγής ήταν η ανερχόμενη θέση των Ηνωμένων Πολιτειών. Δεν ήταν τυχαίο που ο έγκυρος Άγγλος δημοσιογράφος W.T. Stead (1849-1912) διάλεξε για τη μπροσούρα του, που κυκλοφόρησε στα 1902 και διαβάστηκε πλατιά, τον τίτλο "Η αμερικανοποίηση του κόσμου ή η τάση του εικοστού αιώνα". Ήδη στα 1898 είχε γράψει στο λόρδο Τζων Μόρλεϋ (δημοσιογράφος πολιτικός, 1838-1923): «Αισθάνομαι πως το κέντρο του αγγλόφωνου κόσμου μετατοπίζεται προς τα δυτικά» και τέσσερα χρόνια νωρίτερα ο Κόνναν Ντόουλ (Σκωτσέζος συγγραφέας, αστυνομικών ιστοριών, μυθιστοριογράφος, 1859-1930) που βρισκόταν τότε στην Αμερική παρατηρούσε: «Το κέντρο βαρύτητας της ανθρωπότητας βρίσκεται εδώ και θα πρέπει να προσαρμοσθούμε».

Η κρίση της μεταβατικής εποχής ή ακόμα η κρίση της μετάβασης στον 20ο αιώνα, απλώθηκε με σκοτάδια. Ο Α' μεγάλος παγκόσμιος πόλεμος του 1914-1918 (66 εκατ. νεκροί) ήταν ο αγγελιοφόρος του θανάτου. Ο

χειμώνας με τους στρατιώτες στα χαρακώματα και στις λάσπες, τελείωνε με τις πιο δυσώδεις προβλέψεις για την εργατική τάξη, με τόσους θανάτους, αναπήρους, ερείπια και με την ισπανική γρίπη (50 εκατ. νεκροί). Οι στρατιώτες ανυπομονούσαν, πονούσαν, σκοτώνονταν, γιατί πολεμούσαν στα χαρακώματα. Αλλά, πολλοί πέθαιναν τρομοκρατημένοι για το πότε θα τελειώσει ο μεγάλος "τρελός πόλεμος", όπως έλεγε ο ειρηνιστής, ψυχχαναλυτής, Φρόντ. (Οι πιο δυνατοί στρατιώτες άντεχαν όχι περισσότερο από 250 ημέρες. Ύστερα ήταν σε παρανοϊκές καταστάσεις. Τους απέσυραν από το μέτωπο για ηλεκτροσόκ και μετά τους έστειλαν στο μέτωπο πάλι. Είχαν εξαντληθεί οι εφεδρείες... οπότε οι κρεατομηχανές των επιτελείων είχαν "σχέδια" διάρκειας του πολέμου.) Ο Σίγκμουντ Φρόντ, Αυστριακός ψυχίατρος (1856-1939), ιδρυτής και πατέρας της ψυχανάλυσης, είχε καταγγείλει στο συνέδριο της Βουδαπέστης το 1915, το γεγονός αυτό, εκφράζοντας τον αποτροπιασμό του, που παραβιάστηκε η συνθήκη της Γενεύης περί πολέμου. Ύστερα ήρθε η κρίση του αμερικανικού καπιταλισμού το 1929, η άνοδος στην εξουσία του φασισμού με το Χίτλερ το 1933, στη Γερμανία, ο Β' παγκόσμιος πόλεμος με 50 εκατ. νεκρούς.

Παναγιώτης Καραβασιλής
Ποιητής - αναλυτής
συστημάτων πληροφορικής

Κριτικές Παρατηρήσεις επί των Λογοτεχνικών Έργων του Άγγελου Γόντικα

Ο Άγγελος Γόντικας αποτελεί εκείνο το είδος του ξεχωριστού ανθρώπου της τέχνης που καταπιάνεται και έχει επίδοση σε πολλούς τομείς της: Ζωγραφική, Λογοτεχνία, Τραγούδι, Μουσική. Στον τομέα της λογοτεχνίας έχει γράψει μυθιστορήματα («Έρωτας και Πόλεμος», «Μάρκος και Δάφνη», «Δανάη», «Έλλη» κ.ά.), πάμπολλα διηγήματα («Αντίο Φίλε», «Φωνάζει ο Τρελλός», «Έτσι Γεννήθηκε ο Γιος του Έρωτα», «Ρέα και Λάουρα», «Βύρωνας και Αντιγόνη» κ.ά.), πεζοτράγουδα («Ταξίδι με τον Έρωτα», «Το Τραγούδι της Μάνας», «Κόκκινοι-Κίτρινοι-Μαύροι και Λευκοί», «Το Κουκούλι της Ζωής» κ.ά.) θεατρικά έργα, αποφθέγματα, ποίηση και στίχους για τραγούδια.

Το μήνυμα προς τους συνανθρώπους του το στέλνει πότε με τον χρωστήρα του και πότε με τη γραφίδα του. Και πρόκειται για ένα μήνυμα που είναι **ανθρωποκεντρικό, ελληνοκεντρικό, ερωτικό** αλλά και **φυσιολατρικό**. Στα λογοτεχνικά του έργα συνδυάζει την πίστη (πίστη που πλαισιώνεται και ενισχύεται από το ότι αποτελεί πάντα έναν πολιτικοποιημένο συγγραφέα και άνθρωπο της τέχνης) στα κοινωνικά ιδεώδη, που ξεπερνά την πεζή ατομικιστική φύση των ανθρώπων, με μια εξαιρετική ευαισθησία πάνω στο «ανθρώπινο». Το «ανθρώπινο» παρουσιάζεται με πολλές εκδοχές, είτε καλές είτε κακές, διατηρεί πάντα ένα ζωντανό παλμό και μια συναρπαστική ένταση (η ιδιαίτερη πλοκή των έργων του είναι φανερά και κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη), παλμός και ένταση που δεν θυσιάζονται στο όνομα μιας «καλοπιασμένης εξιδανίκευσης». Ο Άγγελος δεν υποτιμά ούτε ξεπερνά το «ανθρώπινο» –ας πούμε μ'

ένα υποτιθέμενο περήφανο άλμα πνευματικής ανωτερότητας, νιτσεικού τύπου– αλλ' αντίθετα εγκύπτει σε αυτό, έτοιμος πάντα να το κατανοήσει. Μας συγκινεί απεριόριστα με τα σκιρτήματα και τα σπαρταρίσματα της καρδιάς των ηρώων του, με τις απρόσμενες μεταπτώσεις τους και την εσωτερική ψυχική τους πάλη, χωρίς όμως να ξεκόβει και από μια ύστατη ρεαλιστική θεώρηση της ανθρώπινης πραγματικότητας. Το πνευματικό πέταγμα στο οποίο μας παρασέρνει συναντά τον ορίζοντα του πόνου, αλλά και την λυτρωτική ύψωση του μηνύματος της ομορφιάς, της αγάπης και της ανθρωπιάς. Κι όλα αυτά χωρίς να χάσει την επαφή του με τα «γήινα» χαρακτηριστικά των δρώμενων, αποφεύγοντας έτσι να δώσει την εντύπωση ότι «τα δρώμενα» που εξιστορεί εκτυλίσσονται μέσα σ' ένα «γυάλινο πύργο».

Πολλά απ' τα έργα του (όχι μόνον τα πεζά αλλά και τα ποιήματά του) σταθερά διαπερνούνται απ' την **φλόγα του έρωτα** και το λυτρωτικό **φως της αγάπης**, που όχι μόνο ανυψώνουν και κορυφώνουν τη δυναμική των ανθρώπινων αλληλοδράσεων, αλλά ανοίγουν κι ένα δρόμο αισιόδοξης διεξόδου στις συσσωρευμένες βασανιστικές αποφάσεις, που η ίδια η ζωή αναδεικνύει.

Όχι λίγες φορές θα αντικρύσουμε την πάλη του «καλού και του κακού», όπως συμβατικά συνήθως λέγεται, να διαπλέκεται με ανθρώπινες αδυναμίες, αλλά και με αυθόρμητα συναισθήματα συμπόνιας,

τύσεων, αλληλεγγύης και αναζήτησης αγαπητικών σχέσεων, που δε βολεύονται σε «ηθικίστικα καλούπια». Γιατί ενώ δίνει προτεραιότητα σε αρχές, ιδανικά, πνευματικές και ηθικές αξίες, συνάμα δεν πέφτει σε ένα είδος «μικροαστικού ηθικισμού». Ο Άγγελος Γόντικας ξέρει καλά από τα σκαμπανεβάσματα της ζωής, απ' τις απρόβλεπτες και ολέθριες φουρτούνες της, που δοκιμάζουν και γονατίζουν τους ανθρώπους. Είναι ο ίδιος οδοιπόρος σε δύσκολα μονοπάτια ζωής, χαρακτηρίζεται ο ίδιος από γεμάτα βιώματα, που τα αποτυπώνει μέσω των ηρώων του πάνω στο χαρτί με περίσσια τέχνη και πρωτότυπη δημιουργικότητα. Τους ήρωές του τους σμιλεύει προσεκτικά, ώστε οι ανθρώπινες και ανθρωπιστικές προβολές του να μη ξεφεύγουν απ' την ρεαλιστική εικόνα μιας πραγματικότητας, που δυστυχώς διαμορφώνεται πολλές φορές χωρίς την παρεμβολή αγαθών προθέσεων, ή ακόμη χειρότερα χωρίς καν την παρέμβαση της ανθρώπινης βούλησης.

Και θα ήθελα να τελειώσω αυτές τις γραμμές για το έργο του πολυτάλαντου δημιουργού με κάποιους στίχους απ' το γνωστό ποίημά του «Κακέκτυπα», στίχους που νομίζω ότι τον χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα:

«...Να πιάσω την κιθάρα μου
και να τους τραγουδήσω
να βγάλω απ' το μέσα μου, τον
πόνο, τον καημό
για ανθρωποφονιάδες
μέσ' απ' το τραγούδι να μιλήσω
κι απ' την καρδιά μου, να φωνάξω ν' ακουστεί,
**πως την κοινωνία τούτηνε ποτέ εγώ
δε θα την προσκυνήσω».**

Ναι Άγγελε, πάνω απ' όλα θέλεις να παραμείνεις απροσκύνητος! Κι είναι αυτός ένας παραπάνω λόγος που σε τιμούμε. Κι είναι το νόημα των παραπάνω στίχων κάλεσμα για όλους μας: «Μη προσκυνάτε μια σάπια κοινωνία»!

Άγγελου Γόντικα, «Ράνια και Λάουρα» (διήγημα και διασκευασμένο θεατρικό έργο)

Το παραπάνω διήγημα αναφέρεται σε μία πονεμένη ιστορία της μαύρης περιόδου της γερμανικής κατοχής. Τα γεγονότα εκτυλίσσονται στην Πάτρα. Βομβαρδισμοί, η μάνα (Λάουρα) να χάνει το παιδί της (Ράνια), το παιδί για πολύ καιρό να ταλαιπωρείται εγκαταλελειμμένο, κακοποιημένο και πεινασμένο, το παιδί να βρίσκει τελικά προστασία και θαλπωρή σε μία γιατρό, γεμάτη από ανθρωπιστικά συναισθήματα, που το αγαπά σαν δικό της κορίτσι και κάποια στιγμή, μετά την απελευθέρωση, η φυσική μάνα να βρίσκει στο νοσοκομείο την κόρη της λίγο πριν αφήσει την τελευταία της πνοή. Εναλλαγή οικογενειακής θαλπωρής, της φρίκης του πολέμου, της ανθρώπινης υποκρισίας και εγκληματικότητας, της απρόσμενης καλοσύνης και το αντάμωμα και πάλι κόρης και φυσικής μητέρας πριν η τελευταία αφήσει την τελευταία της πνοή. Δραματικό στοιχείο

και στιγμές ευτυχίας διαπλέκονται με χαρακτηριστικό και απρόσμενο τρόπο όπως συμβαίνει πολλές φορές μέσα στην ίδια τη ζωή. Ο Α.Γ. συνηθίζει στα διηγήματα και τα μυθιστορήματά του να παρουσιάζει γλαφυρά και με ευρηματικότητα αυτές τις εναλλαγές, ακριβώς γιατί θέλει να δείξει ότι πολλές φορές η πίστη σε ανθρωπιστικές αρχές και αξίες δεν αίρονται από μια ρεαλιστική αντίληψη της ζωής.

Αυτό το διήγημα το διασκεύασε ο ίδιος ο δημιουργός του με επιτυχία σε θεατρικό έργο, που παίχτηκε στην αίθουσα της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών από ηθοποιούς της γνωστής με ιστορική παράδοση δραματικής σχολής του αείμνηστου Θάνου Τράγκα.

Ως γνωστό, η μετατροπή ενός πεζογραφήματος σε θεατρικό έργο αποτελεί μία δύσκολη εξειδικευμένη λογοτεχνική δουλειά. Άλλη είναι η μορφή και ο τρόπος μετάδοσης του νόηματος ενός πεζογραφήματος και άλλοι οι όροι της θεατρικής σύμβασης, μέσα απ' τους οποίους το νόημα πρέπει να αναδύεται μέσα από «δρώμενα», μέσα από ζωντανούς διαλόγους προσώπων που υποδύονται ρόλους και εμπλέκονται σε συμπυκνωμένη πλοκή με προσεκτικά διαμορφωμένα συμβολικά σημεία. Το θεατρικό έργο προσδιορίζεται πάντα από ορισμένες συμβάσεις της θεατρικής τέχνης, που παρουσιάζουν την πραγματικότητα της ζωής μέσα από το δικό της πρίσμα με τον δικό της συμβολισμό. Κι ακριβώς σ' αυτές τις συμβάσεις πρέπει να προσαρμοστεί το πεζογράφημα και μέσα απ' αυτές να μετασηματιστεί σε ένα άλλο λογοτεχνικό είδος.

Έτσι ο Α.Γ. μας έδωσε και ένα άλλο δείγμα της καλλιτεχνικής δημιουργικότητάς του. Το θέατρο είναι μια σύνθετη με τις δικές της δυσκολίες τέχνη, όπου «όλες οι τέχνες γιορτάζουν μαζί», όπως επιτυχημένα έχει λεχθεί, τέχνη που διακρίνεται για την κοινωνική λειτουργικότητά της και που μας χαρίζει συγκινήσεις, που, χωρίς υπερβολή, αποτελούν αυτές οι ίδιες ένα πολύτιμο κεφάλαιο πνευματικής αντίστασης, στις ημέρες μας.

Γι' αυτό και θυμάμαι καλά ότι, όταν παρακολουθήσαμε το έργο στην Εταιρία Ελλήνων Λογοτεχνών, βαθιά ευχαριστήσαμε τον δημιουργό αλλά και όλους τους συντελεστές της θεατρικής παράστασης (γιατί φυσικά το καλύτερο θεατρικό έργο αν δεν αποδοθεί «πάνω στο σανίδι» με την ανάλογη ερμηνευτική και σκηνοθετική τέχνη χάνει τον πλούτο του και φτωχαίνει το μήνυμά του). Ιδιαίτερα στις ημέρες μας, που είναι αρκετά πεζές και στις οποίες δυστυχώς αντιμετωπίζουμε υποβάθμιση πνευματικών αξιών, η ποιοτική θεατρική παράσταση σπάει το «μπλόκο» της αγοραίας εντυπωσιακής κι επιδερμικής εικόνας (Χολυγουντιανός κινηματογράφος, τηλεόραση), συγκινεί και διδάσκει. Συγκινούμαστε και διδασκόμαστε, Άγγελε κι αυτό μας βοηθά να μην προσκυνάμε και να συνεχίζουμε ν' αντιστεκόμαστε!

Φίλιππος Νικολόπουλος

Άγγελος Γόντικας

REQUIEM ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Η αιματηρή σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας αποδεικνύει ότι η μεταπολεμική κουλτούρα της υπέρβασης των όποιων διακρατικών διαφορών, μέσω της ειρηνικής συναίνεσης του διεθνούς δικαίου, και του σεβασμού στις διαχρονικές και πανανθρώπινες αξίες, δεν φαίνεται να είναι σήμερα συμβατή με τις νεογεωπολιτικές φιλοδοξίες ορισμένων ισχυρών κρατών.

Ο ΟΗΕ αν και είχε κηρύξει το έτος 2000 ως «Διεθνή χρονιά για τον πολιτισμό της ειρήνης» όχι μόνο απέτυχε στη διαχείριση της τότε κρίσης [και του πάντοτε εκκρεμούς Κυπριακού], αλλά και τώρα δείχνει αδύναμος κι αμήχανος να σταθεί εμπόδιο στους βομβαρδισμούς αμάχων.

Επειδή η διαφύλαξη της ειρήνης πρέπει να κατοχυρωθεί ως πολιτισμικό κεκτημένο, οφείλουμε, ως έλληνες κι ως ευρωπαίοι, να διαχειριστούμε τις πληγές του πολέμου, αξιακά κι αποτελεσματικά, προς όφελος των επόμενων γενεών: Ούτε η ελευθερία ούτε οι (επιμέρους) ελευθερίες έχουν νόημα (και το χειρότερο: συχνά συμπληρώνουν τη βία) αν δεν υπερασπιζόμαστε τους ελεύθερους ανθρώπους.

Η «δαιμονοποίηση» του Άλλου, οι άξονες Καλού-Κακού, τα πολιτισμικά στερεότυπα (και οι προκαταλήψεις) των συγκρούσεων, ο χακί ανθρωπισμός, διαβρώνουν τον οικουμενισμό του πανανθρώπινου γένους.

Η παγκοσμιοποίηση του φόβου και της ανασφάλειας σηματοδοτεί γενίκευση ενός αισθήματος αβοηθησίας ότι δηλαδή ζούμε στον αιώνα της διακινδύνευσης και όχι της ευημερίας και της προόδου.

Η εικονοποίηση των μαχών, η απευθείας μετάδοση των επιχειρήσεων, δίνει στη «δημοκρατία της πολυθρόνας και των κουμπιών» μια διάσταση video game και μια ψευδαίσθηση ότι μπορείς οποιαδήποτε στιγμή να γυρίσεις το μοχλό και να σταματήσεις/τελειώσει το έργο. Δεν είμαστε πλέον όλοι «αδέλφια», ότι κι αν ισχυρίστηκαν οι υπερασπιστές της παγκοσμιοποίησης.

Το γεγονός ότι σήμερα δεν γίνονται σεβαστά, όχι μόνο τα ανθρωπίνια δικαιώματα σε περίοδο Ειρήνης, αλλά ούτε το ανθρωπιστικό δίκαιο σε περίοδο πολέμου, αλλά οδηγούμαστε σε «μανιχαϊκούς πολέμους» (με γενικευμένη, μέχρι τελικής πτώσεως και άνευ όρων, σύγκρουση), πρέπει να μας προβληματίσει ως ανθρωπίνια όντα κι όχι ως κομματικοπολιτικά κινούμενα.

Γιάννης Πανούσης

Εμπρός στα άβολα ερωτήματα

Κατηγορούμε την παιδεία για τα δεινά που ελαύνουν όπως τα αυτοκίνητα για το καυσαέριο που εκπέμπουν μολύνοντας το περιβάλλον. Είμαστε τόσο προσκολλημένοι, σε βαθμό εξάρτησης, με τα στεγανά που αποτρέπουν μεν την κοινωνική αποδιάρθρωση, προσφέρουν ένα δίκτυο βραχυτελούς προστασίας, τηρούν ευλαβικά κάποια ιδανικά – επιβαρύνοντας δε τη φυσική εξέλιξη, κωφεύουν στις νέες ανάγκες της πραγματικότητας, απέχουν απ' τις προσπάθειες μεταρρυθμίσεων, κι έτσι ανεχόμαστε μια σειρά από αρτισοκληρυντικές νοοτροπίες οι οποίες, σκληροτράχηλες στο να καταπολεμηθούν, γεννούν καταστάσεις που αποβαίνουν συν τω χρόνω μοιραίες. Ένα μονοδιαίο πρόβλημα, που στην πολυεπίπεδη καθημερινότητά μας εξαπλώνεται ραγδαία, μετουσιώνεται ύπουλα σε μοχλό εύκολων επιλύσεων, εγκαθίσταται ως άσχημη συνήθεια στις συνειδήσεις, μεταμφιέζεται ως μη πρόβλημα.

Στοκάρουμε ρωγμές σ' ένα οίκημα που πλήττεται συχνότατα από μικροσεισμούς. Σκαρφιζόμαστε ένα σωρό ευρεσιτεχνίες για να παραμερίσουμε, ακόμη κι αν ξέρουμε πως σύντομα θα έρθουμε ξανά αντιμέτωποι, εμπλοκές που δεν φαίνονται απλές αλλά είναι. Η ουσιαστική κι ακώλυτη αναζήτηση των βαθύτερων λύσεων εξοστρακίζεται απ' τον συλλογικό νου μέσω των έμμονων σκέψεων της καθολικής μεταβολής που πρέπει να εφαρμοστεί στις ζωές μας, κι αυτό καθιστά δυσάρεστη τη συνειδητοποίηση αυτή, πόσο μάλλον την όποια προσπάθεια εκτέλεσης. Μας φοβίζουν οι αλλαγές, οι άφθαρτες, καινούργιες βλέψεις, οι παρακαμπτήριες οδοί επειδή δεν είναι δοκιμασμένες, δεν έχουμε πειραματιστεί μ' ένα μοντέλο ζωής όπου στις συνέπειές του να είμαστε ασφαλώς προστατευμένοι κι ανεπηρέαστοι: θέλουμε το οικείο, το τετριμμένο, αυτό

με το οποίο μπορούμε να τα βγάλουμε πέρα με κόπο βέβαια αλλά μ' ένα επενδυμένο τζογάρισμα που θα φέρει σίγουρα αποτελέσματα στο κοντινό μέλλον.

Στην παιδεία, για παράδειγμα, μέσα απ' την ψυχοφθόρα διαδικασία των Πανελλαδικών εξετάσεων, τα εκ θεμελίων και δεκαετιών άλυτα προβλήματα συνεχίζουν να βασανίζουν. Τι μπορεί να βελτιωθεί όταν αποβλέπουν οι γονείς στην με κάθε μέσο και τρόπο (θεμιτό κι αθέμιτο) απόκτηση του πολυπόθητου πτυχίου, οι καθηγητές περιορίζονται γύρω απ' το ασφυκτικό πλαίσιο των επαγγελματικών τους δυσκολιών και διεκδικήσεων και οι μαθητές-φοιτητές σε οτιδήποτε άλλο, μη ενδιαφερόμενοι πια για ουσιαστικής μάθησης και αντιμετώπι με την προδιαγεγραμμένη δυστοπία της ανεργίας μπροστά τους;

Μέσα σ' αυτή τη δυσφορική πραγματικότητα καλείται να ζήσει ο νέος σήμερα, φορτωμένος απ' όλα τα βάρη κι ανήμπορος να τα βάλει μ' αυτά τα μεγάλα θηρία, κι έτσι θα συνεχίσει ν' ανακυκλώνει μια καθόλα στενάχωρη ομάδα προβλημάτων, με πιτσιλίσματα βελτιώσεων, που όλο και θα διογκώνεται.

Δεν είναι ένα πρωτόγνωρο χαρακτηριστικό της ανθρωπίνης συμπεριφοράς η απουσία αποφασιστικότητας όταν αυτή καλείται να τα βάλει με τον ογκόλιθο της συνήθειας. Τι μπορούμε όμως να περιορίσουμε δραστηρικά, να εξελίξουμε στην πράξη, να απαλλαγούμε πιο γρήγορα, να ανορθώσουμε γνήσια όταν βρισκόμαστε εμπρός στα άβολα ερωτήματα;

Βασίλης Αικατερίνης

Μεγάλα συλλαλητήρια για το πολύνεκρο ναυάγιο της Πύλου

Το απόγευμα της **Πέμπτης 16 Ιούνη** με μεγάλο συλλαλητήριο στο Σύνταγμα και πορεία στα γραφεία της ΕΕ, σωματεία και φορείς, εργαζόμενοι και νεολαία, διαδήλωσαν: «Έκαναν τη Μεσόγειο υγρό νεκροταφείο, δε θα συνηθίσουμε ποτέ μας το σφαγείο».

Με οργή για το πολύνεκρο ναυάγιο, που έγινε στις 14 Ιούνη ανοιχτά της Πύλου, έστειλαν μήνυμα: «Εγκλημα διάρκειας, χιλιάδες οι νεκροί, απάνθρωπο το σύστημα που δολοφονεί», φώναξαν τα μπλοκ των διαδηλωτών, υπενθυμίζοντας πως το νέο ναυάγιο είναι μέρος του διαρκούς εγκλήματος που συντελείται στη Μεσόγειο και το Αιγαίο όλα τα τελευταία χρόνια.

«Μετανάστες πνιγμένοι και πρόσφυγες νεκροί, αυτή είναι της ΕΕ η πολιτική», «Ξανά οι θάλασσες μας θάλασσες νεκρών, αλληλεγγύη το όπλο των λαών», διαμήνυσαν φοιτη-

τικοί σύλλογοι και μαθητές. «Πόλεμοι και φτώχεια, στη θάλασσα πνιγμένοι, οι μετανάστες είναι της γης οι κολασμένοι». «Ή τα κέρδη τους ή οι ζωές μας». Χιλιάδες νεκροί και ξεριζωμένοι ψάχνουν την ελπίδα, βρίσκονται πνιγμένοι», κατήγγειλε η πορεία έξω από τα γραφεία της ΕΕ,

Στην κινητοποίηση συμμετείχε πολυμελής αντιπροσωπεία της ΚΕ του ΚΚΕ, με επικεφαλής τον Γενικό της Γραμματέα, Δημήτρη Κουτσούμπα.

Στη συγκέντρωση διαβάστηκε το ποίημα «Πατρίδα» της Ουαρσάν Σάιρ, Βρετανίδας ποιήτριας με καταγωγή από την Κένυα. Την ίδια στιγμή, δεκάδες φαναράκια σηκώθηκαν στον ουρανό, για κάθε "κολασμένο" που βρήκε τον θάνατο από το ίδιο χέρι που τον έσπρωξε να αναζητήσει μια καλύτερη ζωή μακριά από την πατρίδα του.

Πολύμορφες κινητοποιήσεις καταδίκης του πολύνεκρου ναυαγίου ανοικτά της Πύλου, πραγματοποιήθηκαν σε πολλές πόλεις της χώρας.

Θλίψη μεγάλη μα και οργή για το πολύνεκρο ναυάγιο, γι' αυτό το επαναλαμβανόμενο έγκλημα στη θά-

λασσα της Μεσογείου, είναι τα κυρίαρχα αισθήματα που εξέφρασαν οι διαδηλωτές, στέλνοντας παράλληλα μήνυμα: «Ως εδώ, η ανθρώπινη ζωή δεν κοστολογείται». «Πνιγμένοι μετανάστες και πρόσφυγες νεκροί, αυτή είναι της ΕΕ η πολιτική»...

Καλαμάτα

Πύλος

Πάτρα

Αγρίνιο

Θεσσαλονίκη

Αλεξανδρούπολη

Γιάννινα

Σπάρτη

Αργοστόλι

Λέσβος

Ηράκλειο

Σύρος

Βόλος

Κομοτινή

Κοζάνη

Χαλκίδα

Λάρισα

Πύργος

Εχτές ο Άλκης, Σήμερα ο Μιχάλης, Αύριο εσύ...

Την **Δευτέρα 7 Αυγούστου** το βράδυ ένας νεκρός και οκτώ τραυματίες είναι το τραγικό αποτέλεσμα των σοβαρών επεισοδίων που προκάλεσαν στη Νέα Φιλαδέλφεια και έξω από το γήπεδο της ΑΕΚ φασίστες χούλιγκανς της Ντιναμό Ζάγκρεμπ από την Κροατία.

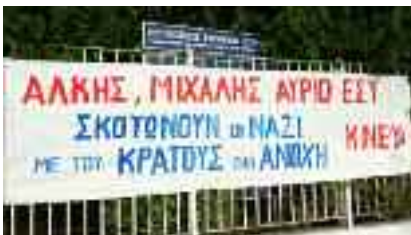
Νεκρός είναι ο 29χρονος φίλαθλος της ΑΕΚ Μιχάλης Κατσουρής και ακόμη 10 άτομα (πέντε Ελληνες και πέντε Κροάτες), τραυματισμένοι από μαχαίρια, γυαλιά και άλλα αντικείμενα. Ένα μικρό κοριτσάκι 13 χρονών, που βρισκόταν με τον πατέρα του σε καφετέρια τη στιγμή της επίθεσης, μεταφέρθηκε σοβαρά τραυματισμένο στο νοσοκομείο. Επίσης, νοσηλεύτηκαν δύο ακόμα φίλαθλοι της ΑΕΚ.

Τα φασιστοειδή έφτασαν στην Αθήνα οδικώς, έχοντας διασχίσει ανενόχλητοι ολόκληρη την Εθνική Οδό και στη συνέχεια, εξοπλισμένοι

με μαχαίρια, λοστούς, καδρόνια και τσεκούρια, έφτασαν μέχρι τη Φιλαδέλφεια, για να σκοτώσουν και να ξυλοκοπήσουν.

Όπως έγινε γνωστό η Αστυνομία γνώριζε για την πρόθεση των φασιστών χούλιγκανς να έρθουν στην Ελλάδα. Είχε φτάσει και από τις συνοριακές αρχές του Μαυροβουνίου, έγγραφη ενημέρωση για τη μετακίνηση των οπαδών της Ντιναμό Ζάγκρεμπ. Μάλιστα, η σχετική ενημέρωση έφτασε στα γραφεία της ΕΛΑΣ λίγο μετά τις 9 π.μ. της Δευτέρας, κάνοντας λόγο για περίπου 120 άτομα που χαρακτηρίζε «επικίνδυνους οπαδούς».

Όμως ούτε ένας έλεγχος, ούτε ένα μπλόκο, ούτε μια προληπτική έρευνα, σαν κι αυτές που κάνουν κατά συρροή οι αστυνομικές δυνάμεις σε μαθητές που πάνε για πορεία στο δημαρχείο της γειτονιάς τους...

ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΕΣ ΟΙ ΠΥΡΚΑΓΕΣ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗ ΧΩΡΑ

Οι φετινές μεγάλες πυρκαγές ξεκίνησαν το μεσημέρι της **Δευτέρας 17 Ιουλίου** σε Νέο Κουβαρά στη Σαρωνίδα, Πάνακτο Βοιωτίας, πέρασαν στην Αττική, και Δερβενοχώρια, ενώ ταυτόχρονα την ίδια μέρα εκδηλώθηκαν φωτιές στην Καλλιθέα Λουτρακίου στην Κορινθία και ακολούθησαν την Τρίτη στη Ρόδο, την Τετάρτη στη Λακωνία και άλλες πολλές σε όλη τη χώρα. Αναζωπυρώσεις υπήρχαν μέχρι και την Παρασκευή σε Μάνδρα και Ρόδο, όπου καίγεται παρθένο δάσος.

Από την αρχή της αντιπυρικής περιόδου υπήρχαν προειδοποιήσεις για «σκληρό καλοκαίρι», με υψηλές θερμοκρασίες διάρκειας που θα εντείνουν τους κινδύνους από τις πυρκαγιές.

Παρ' όλα αυτά ξανείδαμε με τον πιο τραγικό τρόπο ότι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας, ολόκληρη η Αττική, και άλλες περιοχές, έχουν μείνει εγκληματικά αθωράκιστες, ότι η «πρόληψη» παραμένει άγνωστη λέξη για κράτος και κυβέρνηση.

Οι εικόνες από παρατημένα σκουπίδια και ξερόκλαδα, ακαθάριστα δάση ανύπαρκτοι δασικοί δρόμοι και αντιπυρικές ζώνες, πυροσβεστικοί κρουνοί που δεν λειτουργούν, από τη μια, και υποστελέχωση και υποχρηματοδότηση της Πυροσβεστικής, από την άλλη, που μετράει πάνω από 4.500 κενά, αποδεικνύουν και φέτος ότι η εγκληματική πολιτική του κόστους - οφέλους δεν σταματά από κυβέρνηση σε κυβέρνηση.

Δυτική Αττική

Βελεσίνο

Βόλος

Καρδίτσα

Κάρυστος

Κέρκυρα

Λαμία

Μαγνησία

Μάνδρα

Ορεσιάδα

Χίος

Κύπρος

Ρόδος

Νεκροί οι δυο χειριστές του Καναντέρ στον Πλατανιστό

Την **Τρίτη 25 Ιούλη** ένα ακόμα προδιαγεγραμμένο έγκλημα έγινε με θύματα τους δύο πιλότους της Πολεμικής Αεροπορίας, τον σημναγό Χρήστο Μουλά, 34 ετών, και τον ανθυποσημναγό Περικλή Στεφανίδη, 27

ετών. Η τραγωδία συνέβη όταν το σχεδόν 50 χρόνων αεροσκάφος «Καναντέρ» κατέπεσε κοντά στο χωριό Πλατανιστός, ενώ επιχειρούσε για την κατάσβεση της πυρκαγιάς στην Κάρυστο.

Εκρήξεις πυρομαχικών στη Νέα Αγχιάλο, στις φλόγες εργοστάσια

Την **Τετάρτη 27 Ιούλη** η μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε το Βελεστίνο επεκτάθηκε μέχρι και τη Βιομηχανική Ζώνη του Βόλου, ενώ σημειώθηκαν εκρήξεις στη Νέα Αγχιάλο, σε πυριτιδαποθήκη της 111 Πτέρυγας Μάχης,

από τις μεγαλύτερες στην Ελλάδα. Καταστροφές και διάσπαρτα κομμάτια βόμβες και βλήματα σε χωράφια στην περιοχή, ενώ οι κάτοικοι έντρομοι την εγκατέλειψαν για να φτάσουν μέσω θαλάσσης στον Βόλο.

Στον Εβρο η φωτιά εκδηλώθηκε νωρίς το πρωί του Σαββάτου (19-8) στην περιοχή Μελία Πυλαίας Φερών του δήμου Αλεξανδρούπολης. Εξαιτίας των ισχυρών ανέμων συνέχισε να επεκτείνεται με αναζωπυρώσεις και νέες εστίες. Στην περιοχή του Αβαντα, εντοπίστηκαν τουλάχιστον 18 απανθρακωμένες σοροί προσφύγων - μεταναστών, ανάμεσά τους δύο παιδιά.

Στην Πάρνιθα ξεκίνησε η πυρκαγιά και πάλι την Τρίτη (23-8), καίγοντας σπίτια, εγκαταστάσεις, ζώα και δασική έκταση και απειλώντας ολόκληρους οικισμούς. Όπως έχει καταγραφεί, πριν τελειώσει ο Αυγούστος οι δασικές πυρκαγιές που έχουν εκδηλωθεί σε όλη τη χώρα μας έχουν κατακάψει περισσότερα από 1.200.000 στρέμματα...

ΦΩΤΙΕΣ στον ΕΒΡΟ

ΦΩΤΙΕΣ στην ΠΑΡΝΗΘΑ

Κατάθεση λουλουδιών στη μνήμη του Σωτήρη Πέτρουλα

Την **Παρασκευή 21 Ιούλη** συμπληρώθηκαν 58 χρόνια από τη δολοφονία του Σωτήρη Πέτρουλα (στις 21 Ιούλη του 1965). Στη μνήμη του, στις 9.30 π.μ. η Περιφερειακή Οργάνωση Σπουδάζουσας Αθήνας κατέθεσε στεφάνι στο σημείο όπου δολοφονήθηκε, στην οδό Σταδίου και Χρ. Λαδά.

Ο Σωτήρης Πέτρουλας, που ήταν φοιτητής της ΑΣΟΕΕ και στέλεχος της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη, δολοφονήθηκε κατά τη διάρκεια των λαϊκών και νεολαιίστικων

κινητοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν τον Ιούλη του 1965, την περίοδο που έμεινε γνωστή ως «Ιουλιανά». Η δολοφονία και στη συνέχεια η κηδεία του Σ. Πέτρουλα οδήγησαν σε μαζικά συλλαλητήρια και κινητοποιήσεις για τα λαϊκά δικαιώματα και τις ελευθερίες.

Οι κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν σχεδόν καθημερινά, λαός και νεολαία διαδήλωναν ενάντια στην αντιλαϊκή πολιτική και την καταστολή, καταγγέλοντας τη δολοφονία του 23χρονου φοιτητή.

Εκδήλωση τιμής και μνήμης για την Σωτηρία Βασιλακοπούλου

Την **Παρασκευή 28 Ιούλη** τίμησαν τη Σωτηρία Βασιλακοπούλου εργαζόμενοι και νεολαία έξω από την πρώην πύλη της ΕΤΜΑ όπου, 43 χρόνια πριν, στις 28-7-1980, δολοφονήθηκε από την εργοδοσία την ώρα που μοίραζε προκηρύξεις του ΚΚΕ, καλώντας στον αγώνα ενάντια στην ανεργία, στις απολύσεις και την ακρίβεια.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με ανάγνωση του ποιήματος που έγραψε ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος μετά τη δολοφονία της Σωτηρίας:

«... με μια αγκαλιά ματωμένα τριαντάφυλλα τα 21 σου χρόνια - / καλωσορίζεις κάθε μέρα, κάθε νύχτα, / στις δουλιές μας, στις σπουδές μας, στους αγώνες μας - / μικρή συντρόφισσα, με το μικρό χαμόγελο, και τα μεγάλα πανανθρώπινα όνειρα...».

Η εκδήλωση συνεχίστηκε με κατάθεση στεφανιών και οι συγκεντρωμένοι τίμησαν με ενός λεπτού σιγή την μνήμη της και τα ιδανικά της, που εμπνέουν στην πάλη για έναν κόσμο χωρίς εκμετάλλευση.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ 50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Την **Τρίτη 25 Ιούλη** το βράδυ, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση μνήμης της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ με παρουσία πλήθος κόσμου, για τα πενήντάχρονα από το θάνατο του Νίκου Ζαχαριάδη, τα όποια συμπληρώνονται την 1η Αυγούστου.

Παραβρέθηκε πολυμελής αντιπροσωπεία της Κ.Ε, με επικεφαλής τον ΓΓ της, Δημήτρη Κουτσούμπα και πολυμελής αντιπροσωπεία του ΚΣ της ΚΝΕ, καθώς και ο Σήφης Ζαχαριάδης, γιος του Νίκου Ζαχαριάδη.

Επίσης την **Τρίτη 1 Αυγούστου**, ανήμερα της συμπλήρωσης 50 χρόνων από τον θάνατό του, λουλούδια στο μνήμα του Νίκου Ζαχαριάδη κατέθεσαν στο Α' Νεκροταφείο αντιπροσωπείες της Κομματικής Οργάνωσης Αττικής του ΚΚΕ και της Οργάνωσης Περιοχής Αττικής της ΚΝΕ.

Στο κατάμεστο αίθριο της Εδρας της ΚΕ στον Περισσό μίλησε η Αλέκα Παπαρήγα, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Αναλυτικά αναφέρθηκε στη ζωή και κομματική διαδρομή του Νίκου Ζαχαριάδη, που «για 25 χρόνια διατέλεσε ΓΓ της ΚΕ του ΚΚΕ χωρίς αμφισβήτηση της προσφοράς του, ενώ στη συνέχεια, για 17 χρόνια έζησε διαγραμμένος λόγω άδικων και συκοφαντικών κατηγοριών, σε συνθήκες υποχρεωτικής εξορίας».

Θυμίζουμε ότι με την επικράτηση του Χρουστσωφικού ρεβιζιονισμού στη Σ.Ε. και κατά την διάρκεια των προσυνοδικών συσκέψεων του περιβόητου 20ου Συνεδρίου, ο Ν. Ζαχαριάδης συλλαμβάνεται και εξορίζεται στη Σιβηρία.

Με την 6η και 7η Ολομέλεια, αποκαθίστανται όλα τα οπορουνιστικά

στοιχεία, ευνοχίζεται η επαναστατική γραμμή του κόμματος κι ένας μεγάλος αριθμός μελών και στελεχών, διαγράφεται ή εξορίζεται, ακολουθώντας την γραμμή και την πίστη του Ν. Ζαχαριάδη.

Ο Ζαχαριάδης ήταν ο πρώτος που επεσήμανε τον κίνδυνο για το ελληνικό επαναστατικό κίνημα απ' την πλευρά του σοβιετικού ρεβιζιονισμού και σάλπισε την επαγρύπνηση στο Κόμμα, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι: «τούτοι που σηκώνουν το ανάστημά τους ενάντια στο κόμμα, είναι η ουρά του ελέφαντα» – του σοβιετικού ελέφαντα.

Ο Νίκος Ζαχαριάδης μετά από 17 χρόνια απομόνωσης και εκτόπισης, την 1η Αυγούστου 1973 αυτοκτονεί στο Σουργκούτ της Σιβηρίας. Η αυτοχειρία του ήταν μια τελευταία και ισχυρότατη πράξη καταγγελίας από τον αλύγιστο κομμουνιστή κατά του σοβιετικού αναθεωρητισμού.

Η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του Κόμματος τον Ιούλιο του 2011, εκτιμώντας συνολικά και σε βάθος την πορεία και την προσφορά του Ν. Ζαχαριάδη, ακύρωσε όλες τις προηγούμενες αποφάσεις της 6ης και της 7ης Ολομέλειας (1956 και 1957) σε βάρος του, καθώς και τα πορίσματα του 1964 και του 1967, ενώ αποφάσισε την πλήρη αποκατάστασή του στο ΚΚΕ.

Μεταξύ άλλων εκτιμήθηκε πως «η καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη και η διαγραφή του ήταν πράξεις άδικες και αποτελούσαν προπέτασμα καπνού και πρόσχημα για να περάσει στην πλειοψηφία των μελών της ΚΕ και του Κόμματος η δεξιά οπορουνιστική στροφή...»

78 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΕ ΧΙΡΟΣΙΜΑ - ΝΑΓΚΑΣΑΚΙ

Την **Τετάρτη 9 Αυγούστου** το απόγευμα, με αφορμή τη μαύρη επέτειο των 78 χρόνων από την εγκληματική ρίψη των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, οργάνωσε συγκέντρωση η Ελληνική Επιτροπή για τη Διεθνή Υφεση και Ειρήνη (ΕΕΔΥΕ), στην πλατεία Ζακλίν Ντε Ρομιγύ στο Θησείο.

«Δυναμώνουμε τον αγώνα ενάντια στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και τις νέες πυρηνικές απειλές, ενάντια στην επικίνδυνη πολιτική της εμπλοκής στους ιμπεριαλιστικούς σχεδιασμούς ΗΠΑ - ΝΑΤΟ - ΕΕ»: Με το φετινό σύνθημα της συγκέντρωσης η ΕΕΔΥΕ απηύθυνε κάλεσμα επαγρύπνησης απέναντι στις επικίνδυνες εξελίξεις που διαμορφώνουν οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί, καθώς κλιμακώνεται η σύγκρουση ΝΑΤΟ - Ρωσίας στην Ουκρανία, με κίνδυνο να γενικευτεί.

Στο κάλεσμα ανταποκρίθηκαν και πήραν μέρος στην εκδήλωση εργαζόμενοι, νεολαία, συνταξιούχοι, φορείς του λαϊκού κινήματος, όπως το ΠΑΜΕ, η ΟΓΕ, η ΚΕΘΑ και η ΕΕΔΔΑ. «Αποδέσμευση από ΝΑΤΟ και ΕΕ», «Έξω το ΝΑΤΟ και τα πυρηνικά», απαίτησαν με τις πικέτες τους οι συγκεντρωμένοι. Και φώναξαν: «Στον ιμπεριαλισμό καμιά υποταγή, η μόνη υπερδύναμη είναι οι λαοί».

Ακολούθησε σύντομο καλλιτεχνικό πρόγραμμα από μουσικό σχήμα αποτελούμενο από τους Καλλικράτη Μπουρδάρα (τσέλο), Κατερίνα Νιάνιου (τραγούδι), Περικλή Μαλακατέ (κιθάρα, τραγούδι).

Το πρόγραμμα ξεκίνησε με το τραγούδι «Αι γαρούφαλό μου (Εις μνημόσυνο)». Η σκυτάλη πέρασε στο γνωστό και αγαπημένο «Με με ρωτάς» του Μάνου Λοΐζου κ.α.

Χιλιάδες κόσμου στη συναυλία αφιέρωμα στον Δημήτρη Μητροπάνο

Την **Παρασκευή 11 Αυγούστου** στις 9 μ.μ. έγινε, στο γήπεδο ποδοσφαίρου της Αταλάντης, η μεγάλη συναυλία - αφιέρωμα στον αξέχαστο ερμηνευτή Δημήτρη Μητροπάνο, την οποία διοργάνωσε η ΚΟ Αταλάντης του ΚΚΕ.

Το γήπεδο της Αταλάντης αποδείχθηκε μικρό για να φιλοξενήσει τους χιλιάδες ανθρώπους κάθε ηλικίας, που τίμησαν με την παρουσία τους το αφιέρωμα στον Δ.Μητροπάνο, απολαμβάνοντας τραγούδια πολλών σημαντικών Ελλήνων συνθετών και στιχουργών, που έχουν μείνει χαραγμένα στην καρδιά του λαού, μέσα από τη μοναδική φωνή του αξέχαστου ερμηνευτή.

Στην εκδήλωση παραβρέθηκε ο ΓΓ της ΚΕ του ΚΚΕ Δημήτρης Κουτσούμπας, ο Κώστας Παπαδάκης μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ και ευρωβουλευτής του Κόμματος, καθώς επίσης και η αδερφή του Δημήτρη Μη-

τροπάνου, Σμαρώ.

Η εκδήλωση άνοιξε με χαιρετισμό του Θωμά Καρατράντου, μέλος της ΤΕ Φθιώτιδας του ΚΚΕ και υποψήφιου δήμαρχου Λοκρών με τη Λαϊκή Συσπείρωση, ενώ το αφιέρωμα προλόγισε η Ανδριάννα Μπαφούτσου γραμματέας της ΤΕ Φθιώτιδας του ΚΚΕ.

Η συναυλία περιελάμβανε παρουσίαση τμήματος του αφιερώματος στον μεγάλο Δημήτρη Μητροπάνο, που επιμελήθηκε η ΚΕ του ΚΚΕ μαζί με την οικογένεια του πριν από έναν περίπου χρόνο, με αφορμή τη συμπλήρωση 10 χρόνων από τον χαμό του.

Συμμετείχαν γνωστοί ερμηνευτές, όπως η Πέγκυ Ζήνα, ο Μπάμπης Στόκας, ο Κώστας Τριανταφυλλίδης και η ορχήστρα «Δημήτρης Μητροπάνος», ενώ το μουσικό πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με τον Γιάννη Διονυσίου.

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΣΤΗ ΖΑΤΟΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Στις **27 Αυγούστου** άνθρωποι όλων των ηλικιών που είχαν συρρεύσει στη Ζάτουνα από τους νομούς της Πελοποννήσου, αλλά και την Αττική στην εκδήλωση τιμής που διοργάνωσε η ΚΕ του ΚΚΕ με αφορμή τη συμπλήρωση 2 χρόνων από τον θάνατο του Μίκη Θεοδωράκη. Αρχικά «ψηλάφισαν» την Ιστορία μέσα από τα εκθέματα που φιλοξενεί το Μουσείο του Μίκη Θεοδωράκη. Η η συναυλία ξεκίνησε με το τραγούδι που έγραψε ο Μίκης εξόριστος στη Ζάτουνα:

«Βουνά περήφανα, βουνά ανυπότακτα...»

*Ω βουνά πανάρχαια / της Αρκαδίας
βουνά / βουνά περήφανα / βουνά
ανυποτακτα / τίμια βουνά. / Η τιμή
ακρίβυνε / η τιμή λιγότεψε / η τιμή
πέθανε. / Ένα παιδί πονάει / το δικό
μου παιδί / κι εγώ δεμένος κοιτάζω
τα έλατα / άλλη ελπίδα δεν έχω απο
τα δέντρα.*

Σειρά πήραν όλα τα τραγούδια από τις Αρκαδίες I, II, III, IV σε στίχους του Μίκη, του Μάνου Ελευθερίου και του Ανδρέα Κάλβου. Τραγούδια που γεννήθηκαν σε αυτόν τον τόπο ξανακουστηκαν εδώ, όπως το ήθελε και ο Μίκης. Με το σύνθημα, «Ούτε σε ξερονήσια, ούτε σε φυλακές ποτέ τους δεν λυγισανε οι κομμουνιστές», να ακούγεται δυνατά. Τραγούδια εμπνευσμένα από τον τόπο εξορίας του συνθέτη, αλλά και τραγούδια που μιλάνε στις καρδιές του κόσμου...

Το δεύτερο μέρος της συναυλίας περιελάμβανε πολλά, γνωστά και αγαπημένα έργα του Μίκη με τον κόσμο που είχε γεμίσει την πλατεία να γίνεται ένα με τους ερμηνευτές...

Η καλλιτεχνική επιμέλεια ήταν του Κώστα Θωμαΐδη. Τραγούδησε ο ίδιος και η Μπέτυ Χαρλάυτη. Στο πιάνο ο Τάκης Φαραζής.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΛΟΚΟ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΙΑΣ

Την **Πέμπτη 17 Αυγούστου**, καθώς και την **Τετάρτη 30 Αυγούστου**, έγιναν εκδηλώσεις τιμής και μνήμης για τους εκτελεσθέντες στο Μπλόκο της Κοκκινιάς το 1944 από τους ναζί κατακτητές και τους ντόπιους συνεργάτες τους, Τις εκδηλώσεις τους, διοργάνωσαν το Παράρτημα Κοκκινιάς της ΠΕΑΕΑ - ΔΣΕ και οι Κομματικές Οργανώσεις Νίκαιας - Ρέντη του ΚΚΕ.

Η πρώτη εκδήλωση ξεκίνησε στις 6 μ.μ. από την πλατεία Αγίου Νικολάου. Οι δεκάδες που συμμετείχαν στην εκδήλωση πορεύτηκαν στα χνάρια των ηρώων του Μπλόκου που πριν από 79 χρόνια εκτελούνταν ομαδικά στις συνοικίες της ηρωικής Κοκκινιάς.

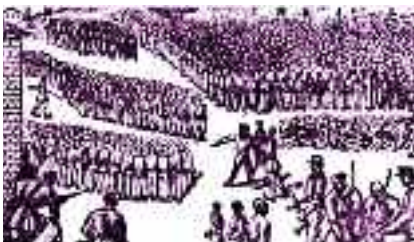
Ανάμεσα στους σταθμούς της πορείας τους και η πλατεία που φέρει το όνομα της εκτελεσμένης Διαμάντως Κουμπάκη στη Νεάπολη της

Νίκαιας, όπου στεφάνι κατατέθηκε στο μνημείο προς τιμήν της.

Τελευταίος σταθμός ήταν η αιματοβαμμένη Μάντρα της Κοκκινιάς, εκεί που έγιναν μαζικά εκτελέσεις αγωνιστών. «ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΕΠΟΝ, ΟΠΛΑ, ΔΣΕ, δόξα και τιμή στο ΚΚΕ» βροντοφώναξαν οι συγκεντρωμένοι την ώρα της κατάθεσης στεφάνων.

Στην εκδήλωση παραβρέθηκαν τα μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ, Δημήτρης Γόντικας, Διαμάντω Μανωλάκου και βουλευτής, Νίκος Μαυροκέφαλος και Δημήτρης Παπαδόπουλος.

Η εκδήλωση έκλεισε με ενός λεπτού σιγή και τον ύμνο στους πεσόντες, με τους συγκεντρωμένους να ανανεώνουν το ραντεβού τους για την εκδήλωση έγινε την Τετάρτη 30 Αυγούστου, στις 6 μ.μ. στο Κενοτάφιο του Γ' Νεκροταφείου.

Χαρακτικό του Τάσου

Η Φωνή Λογοτεχνών

Από το 12ο Τεύχος (του 2016) εκτός από την έντυπη κυκλοφορία της ταξιδεύει και μέσω του διαδικτύου. Μπορείτε κι εσείς να διαβάσετε το τεύχος που επιλέγεται ξεφυλλίζοντάς το και μπορείτε να το κατεβάσετε στον υπολογιστή σας πατώντας Download, στον Ιστότοπο:

bit.ly/flogotexnwn

Επίσης, μπορείτε να στέλνετε έργα και συνεργασίες σας σε μορφή Word, όπως και φωτογραφίες σας, απόψεις ή παρατηρήσεις για την έκδοσή μας, στο e-mail του περιοδικού:

flogotexnwn@yahoo.gr

Επιλέγετε, αν είναι δυνατό, τα πεζά κείμενά σας να μην ξεπερνούν τις 1600 λέξεις (2 δακτυλόγραφες σελίδες της «Φωνής»), για διευκόλυνση της σελιδοποίησης.

Και αν επιθυμείτε, στείλτε μας την ηλεκτρονική σας διεύθυνση για να παραλάβετε το τεύχος που σας περιέχει, ανέξοδα.

Νικηφόρος Βρεττάκος - ο «ποιητής του φωτός και της αγάπης»

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος ανήκει στις κορυφαίες μορφές της σύγχρονης ελληνικής ποίησης. Είναι μια λυρική φωνή της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, ένας κοινωνικός ποιητής, λάτρης της δικαιοσύνης, της ισότητας, της ελευθερίας, που συνδυάζει τη γλωσσική στιλπνότητα με τη φιλοσοφική ανησυχία.

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος γεννήθηκε την 1 Ιανουαρίου 1912 στις Κροκεές της Λακωνίας. Ήταν το δεύτερο από τα έξι παιδιά του Κωνσταντίνου Βρεττάκου και της Ευγενίας Παντελεάκη και πέρασε τα παιδικά του χρόνια στο οικογενειακό κτήμα στην Πλούμιτσα.

Το 1917, η οικογένειά του μετακόμισε στις Κροκεές, όπου γράφτηκε στο Δημοτικό σχολείο. Το τελείωσε το 1921 και συνέχισε στο Ημιγυμνάσιο Κροκεών, αποφοίτησε το 1923 και γράφτηκε στο Γυμνάσιο Γυθείου, όπου φοίτησε με πολλές δυσκολίες.

Το Νοέμβριο του 1929, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, για να ξεκινήσει πανεπιστημιακές σπουδές, δεν μπόρεσε όμως λόγω οικονομικών δυσχερειών και αναγκάστηκε να εργαστεί ως υπάλληλος σε τεχνική εταιρεία υδραυλικών έργων αποξηράνσης.

Το Δεκέμβριο του 1929, εκδόθηκε η πρώτη ποιητική συλλογή του με τίτλο «Κάτω Από Σκιές Και Φώτα», η οποία απέσπασε αμέσως την προσοχή της κριτικής.

Το 1932 κατατάχθηκε στο στρατό στην Τρίπολη Αρκαδίας και υπηρέτησε για τέσσερις μήνες, καθώς ήταν προστάτης πολυμελούς οικογένειας. Το 1933, εκδόθηκε η ποιητική συλλογή του, «Κατεβαίνοντας Στη Σιγή Των Αιώνων». Οι ποιητικές συλλογές του κέντρισαν το ενδιαφέρον του λογοτεχνικού κόσμου – και ιδιαίτερα του Κωστή Παλαμά, ο οποίος ζήτησε να τον γνωρίσει.

Το 1934, εργάστηκε ως ημερομίσθιος γραφέας στις Γενικές Αποθήκες Στρατού στον Πειραιά. Εκεί γνωρίστηκε με τη φοιτήτρια της φιλολογίας Καλλιόπη Αποστολίδη, με την οποία παντρεύτηκαν στις 20 Αυγούστου και απέκτησαν δύο παιδιά, την Ευγενία και τον Κώστα, τον μετέπειτα γνωστό σκηνοθέτη. Κατόπιν, δούλεψε στα Μεταξουργεία Νέας Ιωνίας και στη συνέχεια, ως ιδιωτικός υπάλληλος και ως εργάτης υφαντουργείου.

Το έργο του «ο Πόλεμος» που κυκλοφόρησε το 1935, απαγορεύτηκε επί Μεταξά. Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου το έκαψε, καθώς το περιεχόμενό του θεωρήθηκε επικίνδυνο και παραπλανητικό για το δικτατορικό καθεστώς.

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος τη δεκαετία του '30 ήταν ιδιαίτερα παραγωγικός με 6 ποιητικές συλλογές, από τις οποίες ξεχωρίζουν «Η Επιστολή του Κύκνου» (1937) και «Το Ταξίδι του Αρχάγγελου» (1938) και την ίδια χρονιά παρουσιάζει και το πρώτο του πεζό, με τίτλο «Το γυμνό παιδί».

Μετά την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, το 1940, πολέμησε στην πρώτη γραμμή ως απλός στρα-

τώτης και κινδύνεψε να σκοτωθεί στην Αλβανία στο ύψωμα της Κλεισούρας. Όταν το σύνταγμα στο οποίο υπηρετούσε διαλύθηκε, με την κατάρρευση του Μετώπου το 1941, ο Βρεττάκος κατευθύνθηκε στην Αθήνα και στα 1942-44 πήρε ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση υπό τη σημαία του ΕΑΜ. Επίσης, γράφτηκε και στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας. Την ίδια περίοδο έχασε και τον πατέρα του, ο οποίος θάφτηκε στην Πλούμιτσα.

Το 1945 απολύθηκε για πολιτικούς λόγους από το Υπουργείο Εργασίας, όπου είχε προσληφθεί το 1938, λόγω της στρατεύσεώς του στην Αριστερά και συγκεκριμένα στο ΚΚΕ.

Το 1946 προσλήφθηκε ως γραφέας στον Οικονομικό Συνεταιρισμό Εκτελωνιστών του Πειραιά και τον ίδιο χρόνο, υπέγραψε τη διαμαρτυρία των Ελλήνων λογοτεχνών «Προς τη Δ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων και τη Διεθνή Κοινή Γνώμη: Περί εκτάκτων μέτρων κατά των επιβουλευομένων την Δημοσίαν Τάξιν και την ακεραιότητα της χώρας».

Την περίοδο 1947-1949 εργάστηκε ως αρχισυντάκτης στο περιοδικό «Ελεύθερα Γράμματα» κι επίσης ως

δημοσιογράφος σε λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες, γράφοντας κατά κύριο λόγο για πνευματικά ζητήματα. Το 1948 γνωρίστηκε με τον ποιητή Άγγελο Σικελιανό, με τον οποίον υπήρξαν φίλοι μέχρι το τέλος της ζωής του.

Το 1955 έως το 1959 εκλέχτηκε δημοτικός σύμβουλος στον Πειραιά. Υπήρξε σημαντική η συμβολή του από τη θέση αυτή στην αναβάθμιση της πόλης κυρίως σε πολιτιστικό επίπεδο (ίδρυση Πειραιϊκού Θεάτρου του Δημήτρη Ροντήρη, Ιστορικού Αρχείου, Φιλαρμονικής Πειραιώς, Δημοτικής Πινακοθήκης).

Το 1957 ταξίδεψε στη Σοβιετική Ένωση μαζί με τους Στρατή Μυριβήλη, Άγι Θέρο κ.ά. στα πλαίσια της Παγκόσμιας Συνάντησης Δημοκρατικής Νεολαίας, που είχε προσκληθεί από σπουδαστές της Μόσχας. Ο Βρεττάκος, το 1958, μετά το ταξίδι του στη Σ.Ε. κυκλοφόρησε το βιβλίο του «Ο Ένας Από Τους Δύο Κόσμους» κι επίσης δημοσίευσε σειρά άρθρων στην «Επιθεώρηση Τέχνης», για τα οποία κατηγορήθηκε (μαζί με τους Γιάννη Ρίτσο και Μάρκο Αυγέρη) για παραβίαση του εμφυλιοπολεμικού νόμου 509/47, αλλά απαλλάχθηκε με βούλευμα.

Το 1962, ο Βρεττάκος ήταν άνεργος μετά τη διάλυση του Συνεταιρισμού Εκτελωνιστών. Έτσι, το 1964 εργάστηκε ως ιματιοφύλακας στο Εθνικό Θέατρο μετά από παρέμβαση του Λουκή Ακρίτα.

Μετά το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου 1967, ο Βρεττάκος αυτοεξορίστηκε στην Ελβετία, από όπου ταξίδεψε σε όλη την Ευρώπη όπου συμμετείχε σε ραδιοφωνικές εκπομπές και σε φεστιβάλ ποίησης. Επίσης, τιμήθηκε από ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και επεξεργάστηκε το αυτοβιογραφικό κείμενο «Οδύνη», το οποίο εκδόθηκε στη Νέα Υόρκη το 1969.

Στην Ελλάδα επέστρεψε το 1974 και εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα. Τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών με το βραβείο Ουράνη και αργότερα, στις 26/2/1986, ανακηρύχθηκε μέλος της. Επίσης αναγορεύτηκε επίτιμος διδάκτορας του Τμήματος Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο Βρεττάκος τιμήθηκε επίσης από πολλούς δήμους σε όλη την Ελλάδα και ανακηρύχθηκε επίτιμος πρόεδρος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών μαζί με τους Γιάννη Ρίτσο και Γιώργο Βαλέτα το 1984, όπως επίσης επίτιμος Πρόεδρος της Εταιρείας Γραμμάτων και Τεχνών του Πειραιά κ.ά.

Το έτος 2012 ανακηρύχθηκε «Έτος Νικηφόρου Βρεττάκου», ως ελάχιστος φόρος τιμής για έναν αληθινό ποιητή, έναν βαθιά ανθρωπιστή δημιουργό. Αξίζει να αναφερθεί ότι με δύο χαρακτηριστικές πρωτοβουλίες μνήμης και αναγνώρισης, η Εκπαιδευτική Κοινότητα της Λακωνίας τίμησε τους μεγάλους ποιητές της Λακωνίας Βρεττάκο και Ρίτσο. Τα σχολεία Κροκεών

και Μονεμβάσιος φέρουν τα ονόματα των οικουμενικών ποιητών μας.

Ο Βρεττάκος προτάθηκε τέσσερις φορές για Νόμπελ Λογοτεχνίας, μία φορά ύστερα από πρόταση του Γιάννη Ρίτσου. Για το έργο του απέσπασε πολλά βραβεία, μεταξύ των οποίων Πρώτο Κρατικό Βραβείο Ποίησης το 1940, το 1965 και το 1982, το Βραβείο Ουράνη το 1974, το Βραβείο της Εταιρίας Σικελικών Γραμμάτων και Τεχνών το 1980, καθώς και το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών το 1989. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε 13 γλώσσες.

Το 1991 επισκέφθηκε την Πλούμιτσα με την οικογένειά του όπου έχτισε ένα μικρό σπιτάκι. Εκεί έμελλε να αφήσει και την τελευταία του πνοή. Πέθανε από καρδιακή προσβολή στις 4 Αυγούστου 1991 και κηδεύτηκε στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών, δημοσία δαπάνη.

Στη συνέχεια δημοσιεύουμε ένα ποίημα του Βρεττού που έχει αποκληθεί «ποιητής του φωτός και της αγάπης».

Γιάννης Α. Μαντάς

~ ~ ~ Ελεγείο πάνω στον τάφο ενός μικρού αγωνιστή ~ ~ ~

Πάνω στο χώμα το δικό σου λέμε τ' όνομά μας.
Πάνω στο χώμα το δικό σου
σχεδιάζουμε τους κήπους και τις πολιτείες μας.
Πάνω στο χώμα σου Είμαστε. Έχουμε πατρίδα.

Έχω κρατήσει μέσα μου την τουφεκιά σου.
Γυρίζει μέσα μου ο φαρμακερός ήχος του πολυβόλου.
Θυμάμαι την καρδιά σου που άνοιξε
κι έρχονται στο μυαλό μου
κάτι εκατόφυλλα τριαντάφυλλα
που μοιάζουνε
σαν ομιλία του απείρου προς τον άνθρωπο.
"Έτσι μας μίλησε η καρδιά σου.
Κι είδαμε πως ο κόσμος είναι μεγαλύτερος
κι έγινε μεγαλύτερος για να χωρά η αγάπη.
Το πρώτο σου παιχνίδι, Εσύ.
Το πρώτο σου αλογάκι, Εσύ.

Έπαιξες τη φωτιά. Έπαιξες το Χριστό.
Έπαιξες τον Αϊ Γιώργη και το Διγενή.
Έπαιξες τους δείχτες του ρολογιού
που κατεβαίνουν απ' τα μεσάνυχτα.
Έπαιξες τη φωνή της ελπίδας
εκεί που δεν υπήρχε φωνή.

Η πλατεία ήταν έρημη. Η πατρίδα είχε φύγει.

Ήταν καιρός! Δε βάσταξε η καρδιά σου περισσότερο!
Ν' ακούς κάτω απ' τη στέγη σου τ' ανθρώπινα
μπουμπουνητά της Ευρώπης!
Αναψες κάτω απ' το σακάκι σου το πρώτο
κλεφτοφάναρο.
Καρδιά των καρδιών! Σκέφτηκες τον ήλιο
και προχώρησες...

Ανέβηκες στο πεζοδρόμιο κι έπαιξες τον Άνθρωπο!

Μυρτιώτισσα - η σύγχρονη Σαπφώ...

Η Μυρτιώτισσα (η Θεώνη Δρακοπούλου, όπως ήταν το πραγματικό της όνομα), ήταν η Ελληνίδα ποιήτρια, μεταφράστρια και ηθοποιός που αγαπήθηκε όσο λίγες γυναίκες στην εποχή της, τόσο για την ομορφιά της, όσο και για το πνεύμα και τα ερωτικά της ποιήματα.

Γεννήθηκε το 1881 στο Μπεμπέκι, προάστιο της Κωνσταντινούπολης. Ο πατέρας της ήταν διπλωμάτης και έξι χρόνια μετά τη γέννηση της κόρης του διορίστηκε γενικός πρόξενος της Ελλάδας στην τουρκοκρατούμενη τότε Κρήτη, όπου μετακόμισε μαζί με την οικογένειά του. Μετά από παραμονή δυο χρόνων στο νησί, η οικογένεια Δρακοπούλου εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα, όπου η Θεώνη φοίτησε στη Δραματική σχολή Χιλ της Πλάκας καθώς και στη Σχολή του Εθνικού Θεάτρου.

Από μαθητική ηλικία είχε κλίση προς την ποίηση και το θέατρο. Σε ηλικία 16 ετών προκάλεσε θόρυβο γύρω από το όνομά της, όταν απήγγειλε στον «Παρνασσό» το ποίημα του Κωστή Παλαμά «Ξύπνα, ξύπνα», - ένα σπαραξικάρδιο θρηνηλόγημα για το παιδί του. Στη συνέχεια πήρε μέρος σε ερασιτεχνικές παραστάσεις αρχαίου δράματος και συνεργάστηκε με τη «Νέα Σκηνή» του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου. Την ίδια εποχή ερωτεύεται τον κατά έξι χρόνια μεγαλύτερό της ποιητή Πέτρο Ζητουσιάτη (1875-1909). Ο έρωτάς τους θα έχει άδοξο τέλος, μετά τις απειλές της οικογένειάς της προς τον νεαρό ποιητή από τη Λειβαδιά, για να διακόψουν τη σχέση τους.

Έπειτα από μια σύντομη διακοπή της ενασχόλησής της με το θέατρο, λόγω αντίδρασης της οικογένειάς της, συνέχισε τις δραματικές σπουδές της στο Παρίσι, όπου εγκαταστάθηκε, μετά το γάμο που της επέβαλαν με τον μακρινό της εξάδελφο Σπύρο Παππά, ο οποίος υπηρετούσε στο διπλωματικό σώμα. Το ζευγάρι απέκτησε ένα γιο, τον Γιώργο Παππά (1903-1958), ο οποίος

αναδείχθηκε σε πρωταγωνιστή του ελληνικού θεάτρου.

Ο γάμος της ήταν βραχύβιος, αφού έγινε παρά τη θέλησή της, και μετά από μερικά χρόνια επέστρεψε στην Αθήνα, όπου εργάστηκε ως καθηγήτρια απαγγελίας στο Ωδείο Αθηνών. Καθοριστική για την ποιητική της έκφραση στάθηκε η γνωριμία και ο έρωτάς της με τον ποιητή Λορέντζο Μαβίλη. Μετά τον δραματικό θάνατό του στη μάχη του Δρίσκου το 1912 κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων, η Μυρτιώτισσα στράφηκε στην ποίηση για να εκφράσει τον πόνο της. Το 1919 κυκλοφόρησε η πρώτη της ποιητική συλλογή με τίτλο «Τραγούδια». Σημαντική για τη ζωή της στάθηκε επίσης η βαθιά φιλία που τη συνέδεε με τον Κωστή Παλαμά, ο οποίος στάθηκε καθοδηγητής της.

Τιμήθηκε με κρατικά βραβεία ποίησης, το 1932 για τα «Δώρα της αγάπης» και το 1939 για τις «Κραυγές». Μετά τον πρόωρο χαμό του γιου της, τον οποίο υπεραγαπούσε, εξέδωσε το βιβλίο «Ο Γιώργος Παππάς στα παιδικά του χρόνια (1962)». Ασχολήθηκε, επίσης, με τη μετάφραση ξένων λογοτεχνών και ελληνικών κλασικών, που δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά ή κυκλοφόρησαν σε αυτοτελή βιβλία.

Η Μυρτιώτισσα πέθανε στην Αθήνα στις 5 Αυγούστου 1968, σε ηλικία 87 ετών. Η ποίηση της κυριαρχείται από έντονο λυρισμό, ενώ συχνά θέματά της είναι η φύση και το δίπτυχο έρωτας - θάνατος. Η Μυρτιώτισσα, όπως παρατήρησε και ο Κωστής Παλαμάς, δεν επιμένει, ιδίως στις πρώτες της συλλογές, στην επεξεργασία του στίχων και παρουσιάζει χαλαρότητα στο ύφος, μειονεκτήματα, που καλύπτονται συχνά από τον πηγαίο θερμό λυρισμό της.

Στη συνέχεια παραθέτουμε ένα ποίημα της βαθιάς αγάπης

Γιάννης Α. Μαντάς

~~~~ Σ' αγαπώ ~~~~~

Σ' αγαπώ, δεν μπορώ
Τίποτ' άλλο να πω
Πιο βαθύ, πιο απλό
Πιο μεγάλο!

Μπρος στα πόδια σου εδώ
Με λαχτάρα σκορπώ
Τον πολύφυλλο ανθό
Της ζωής μου

Τα δυο χέρια μου, να...
Στα προσφέρω δετά
Για να γείρεις γλυκά
Το κεφάλι

Κι η καρδιά μου σκιρτά
Κι όλη ζήλια ζητά
Να σου γίνει ως αυτά
Προσκεφάλι

Ω μελίτσι μου, πιες
Απ' αυτόν τις γλυκές
Τις αγνές ευωδιές
Της ψυχής μου!

Σ' αγαπώ τι μπορώ
Ακριβέ να σου πω
Πιο βαθύ, πιο απλό
Πιο μεγάλο;

Πέθανε η ηθοποιός Νόνικα Γαληνέα

Την **Παρασκευή 2 Ιούνη 2023** πέθανε η ηθοποιός Νόνικα Γαληνέα, σε ηλικία 84 ετών, μετά από προβλήματα υγείας που την ταλαιπώρησαν τα τελευταία χρόνια.

Η Ν.Γαληνέα γεννήθηκε στην Αθήνα στις 8 Ιουνίου του 1938. Η σταδιοδρομία της ξεκίνησε το 1963 με την εγγραφή της στο Θέατρο Τέχνης, μετά από σειρά σπουδών στο εξωτερικό.

Παντρεύτηκε στην Ελλάδα τον Νίκο Μουτούση, νευρολόγο, και έζησαν στο Παρίσι για 5 χρόνια όπου έκαναν τις δίδυμες Αλεξία και Αριέτα και την Μαρία-Αμαλία.

Από το 1969 συνεργάστηκε με τον Αλέκο Αλεξανδράκη μέχρι το

1988, με τον οποίο ήταν ζεύγαρι και μαζί δημιούργησαν δύο θεατρικές σκηνές, το Θέατρο Ιλίσια και το

Στούντιο Ιλίσια.

Στη συνέχεια συνεργάστηκε με το Εθνικό θέατρο, το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος και το Αμφιθέατρο ενώ παράλληλα έκανε πολλές συνεργασίες με το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και παραστάσεις στη Μεγάλη και στη Μικρή Επίδαυρο καθώς και στο Κόβεντ Γκάρντεν στο Λονδίνο.

Έχει εκδώσει την αυτοβιογραφία της σε βιβλίο με τίτλο Η ζωή μου (εκδόσεις Λιβάνη 2005) όπως και το βιβλίο Επέστρεψε (εκδόσεις Ιανός, 2007).

Το 2006, βραβεύτηκε με το έπαθλο «Κυβέλη» για την προσφορά της στο ελληνικό θέατρο.

Πέθανε ο τραγουδιστής Γιάννης Φλωρινιώτης

Την **Τρίτη 6 Ιούνη 2023** πέθανε, σε ηλικία 76 ετών, ο τραγουδιστής Γιάννης Φλωρινιώτης, από ανακοπή καρδιάς, ενώ το τελευταίο διάστημα νοσηλευόταν στο νοσοκομείο «Σωτηρία».

Το πραγματικό του όνομα ήταν Γιάννης Αποστολίδης και γεννήθηκε στις 15 Φλεβάρη του 1947 στη Φλώρινα. Αφού πέρασε από τρία ορφανοτροφεία, ξεκίνησε από την ηλικία των 14 ετών να τραγουδάει. Αργότερα βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου τραγούδησε δίπλα σε μεγάλους ρεμπέτες, όπως Μάρκος Βαμβακάρης, Γιάννης Παπαϊωάννου, Γιώργος Λαύκας, Πρόδρομος Τσαουσάκης, Θεόδωρος Πολυκανδριώ-

της και με τη Ρίτα Σακελλαρίου.

Το 1970-71, ήρθε για πρώτη φορά στην Αθήνα και αρχίζει την καριέρα

του στο λαϊκό τραγούδι και στις πίστες. Δουλεύει σε διάφορα κέντρα, τραγουδώντας και χορεύοντας, πάντα ντυμένος εκκεντρικά. Όπου εμφανιζόταν έκανε μεγάλη επιτυχία, αλλά δέχεται ταυτόχρονα και έντονη κριτική για τις ιδιαίτερες του εμφανίσεις.

Στη δισκογραφία έκανε την πρώτη εμφάνισή του με το άλμπουμ «Τώρα Θέλω Τώρα», το οποίο έγινε χρυσό.

Ο Γ. Φλωρινιώτης είχε συμπληρώσει πάνω από 50 χρόνια στις πίστες. Υπήρξε παντρεμένος με την Μάχη Φλωρινιώτη, με την οποία απέκτησαν τρία παιδιά, τον Σάββα, την Άννα και τον Νίκο και τρία εγγόνια.

Πέθανε ο γνωστός καραγκιοζοπαίχτης Θανάσης Σπυρόπουλος

Την **Τετάρτη 7 Ιούνη 2023** «έφυγε» από τη ζωή ο Θανάσης Σπυρόπουλος, ένας από τους πρωτομάστορες της λαϊκής τέχνης του Καραγκιόζη, σε ηλικία 92 ετών.

Γεννήθηκε την 1η Οκτώβρη του 1931 στο Κοπανάκι Μεσσηνίας. Από παιδί μαγεύτηκε από τον Καραγκιόζη που τον είδε στο καφενείο που λειτουργούσε ο πατέρας του. Στα 15 του μαθήτευσε ως βοηθός στον τοπικό καραγκιοζοπαίκτη Βασίλη Φιλντισάκο.

Στην πολύχρονη καριέρα του έδωσε παραστάσεις σε όλη τη χώρα, αλλά και στο εξωτερικό. Παράλληλα, εμφανίστηκε για 10 συνεχόμενα χρόνια στην ΕΡΤ2, μέσα από την εκ-

πομπή του «Χρόνια Συντροφιά με τον Καραγκιόζη», ενώ για 16 χρόνια ήταν πρόεδρος του Πανελληνίου

Σωματείου Θεάτρου Σκιών.

Υπήρξε συλλέκτης του Θεάτρου Σκιών με μεγάλη συλλογή από φιγούρες και σκηνικά παλιών καραγκιοζοπαίκτων. Έχει κυκλοφορήσει έξι βιβλία που περιλαμβάνουν φιγούρες, σκηνικά και κωμωδίες του θεάτρου Σκιών. Δίδαξε την τέχνη του καραγκιοζοπαίκτη και στον γιο του Κώστα και έδιναν παραστάσεις σε δύο ιδιόκτητα θέατρα, το Σπυροπούλειο στους Αγίους Αναργύρους και το παραδοσιακό του θέατρο σκιών στο Γαλάτσι.

Το μεγαλείο της ψυχής του και το ταλέντο του τον έκαναν να πάρει τον τίτλο του "Εθνικού Καραγκιοζοπαίκτη".

Πέθανε ο σπουδαίος μουσικοσυνθέτης Γιάννης Μαρκόπουλος

Το **Σάββατο 10 Ιούνη 2023** πέθανε ο σπουδαίος μουσικοσυνθέτης Γιάννης Μαρκόπουλος στα 84 χρόνια του. Εδώ και ένα χρόνο έδινε μάχη με τον καρκίνο και στις 5 Μαΐου εισήχθη στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας του Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Αλεξάνδρα».

Ο Γιάννης Μαρκόπουλος είναι ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες συνθέτες. Γεννήθηκε στις 18 Μαρτίου 1939 στο Ηράκλειο της Κρήτης. Πατέρας του ήταν ο Γεώργιος Μαρκόπουλος, πρώην νομάρχης Λασιθίου και μητέρα του η Ειρήνη Αεράκη από τη Σητεία.

Τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε στην Ιεράπετρα, τόπο καταγωγής του πατέρα του. Εκεί, στο ωδείο της παραλιακής αυτής πόλης, παίρνει τα πρώτα του μουσικά μαθήματα στη θεωρία και στο βιολί. Οι πρώτες του επιδράσεις προέρχονται από την τοπική μουσική με τους γρήγορους χορούς και τα επαναλαμβανόμενα μικρά μοτίβα τους, από τη κλασική μουσική, καθώς και από τη μουσική της ευρύτερης ανατολικής Μεσογείου – και ιδιαίτερα της κοντινής Αιγύπτου.

Το 1956 συνεχίζει τις μουσικές σπουδές του στο Ωδείο Αθηνών, με τον συνθέτη Γεώργιο Σκλάβο και τον καθηγητή του βιολιού Joseph Bustidui. Την ίδια εποχή εισάγεται στο Πάντειο Πανεπιστήμιο για κοινωνικές και φιλοσοφικές σπουδές ενώ παράλληλα συνθέτει για το θέατρο, τον κινηματογράφο και το χορό.

Το 1959 συνθέτει τα «Τρία σκίτσα για χορό» που ηχογραφούνται και μεταδίδονται από την τότε συμφωνική ορχήστρα της ΕΙΡ. Το 1963 βραβεύεται για την μουσική του στις «Μικρές Αφροδίτες» του Νίκου Κούνδουρου, στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, και συνέχισε με τις ταινίες "Ένας Ντελικανής", "Διωγμός", "Οι Εληές", "Οι Αδίστακτοι", "Η Μοίρα του Αθώου" τιμημένη με Βραβείο Μουσικής στην 6η εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου, "Κοινωνία Όρα Μηδέν" και πολλές άλλες.

Το 1967, όταν επιβάλλεται η δικτατορία στην Ελλάδα, ο Γιάννης Μαρκόπουλος αναχωρεί στο Λονδίνο. Εκεί εμπλουτίζει τις μουσικές του γνώσεις με την Αγγλίδα συνθέτρια Elisabeth Lutyens. Επίσης συνθέτει την κοσμική καντάτα «Ήλιος ο πρώτος», σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη (που τιμάται με το βραβείο Νόμπελ το 1979), και τη μουσική για τη Λυσιστράτη του Αριστοφάνη, για το Θέατρο Τέχνης, σε σκηνοθεσία Κάρολου Κουν.

Στο Λονδίνο θα ολοκληρώσει τη μουσική τελετή «Ίδου ο Νυμφίος», έργο που κρατά ανέκδοτο, εκτός από

ένα μέρος του, το περίφημο «Ζαβαρακατρανέμια», ένα από τα πιο γνωστά κομμάτια του, το οποίο τραγούδησε μαζί με τον Τζον Λένον σε μία συναυλία διαμαρτυρίας. Το κομμάτι αυτό συμπεριλήφθηκε αργότερα στο δίσκο του «Ανεξάρτητα».

Στο Λονδίνο συνθέτει ακόμα τους «Χρησμούς», για συμφωνική ορχήστρα, και τους πρώτους «Πυρρίχιους χορούς Α, Β, Γ» (από τους 24 που ολοκλήρωσε το 2001), οι οποίοι παίζονται, το 1968, από την ορχήστρα Concertante του Λονδίνου στο Queen Elizabeth Hall. Τότε γράφει και τη μουσική για την «Τρικυμία» του Σαίξπηρ, που ανεβαίνει από το Εθνικό Θέατρο της Αγγλίας, σε σκηνοθεσία David Jones με τον Sir John Clemens.

Το 1969 επιστρέφει στην Αθήνα για να συμβάλει με τα έργα του στην πορεία για την αποκατάσταση της δημοκρατίας ενώ παράλληλα, προτείνει την «Επιστροφή στις Ρίζες», που παίρνει τις διαστάσεις ενός κινήματος τέχνης. Με την είσοδο της δεκαετίας του '70 ξεχωριστές δουλειές του Γ. Μαρκόπουλου είναι το περίφημο ριζικό "Πότε θα κάνη ξαστεριά", με ερμηνευτή τον Νίκο Ξυλούρη, που γίνεται συνώνυμο του ξεσηκωμού του Πολυτεχνείου, το 1973, και μέχρι σήμερα μαθητές και φοιτητές το τραγουδούν σε

κάθε αγωνιστική επέτειο του Πολυτεχνείου. Και συνεχίζει με τα: "Αγρίμια και αγριμάκια μου", "Χίλια μύρια κύματα μακριά τ' Αϊβαλί", "Τα λόγια και τα χρόνια", "Μαλαματένια λόγια" κ.α.

Στην μεταπολίτευση κυκλοφορούν μεταξύ άλλων: "Λέγκω (Ελλάδα)", οι "Μετανάστες", και ο "Θεσσαλικός Κύκλος", "Η Αντάρα, το Λενάκι κι η Ρηνιώ", "Μιλώ για τα παιδιά μου", "Η φάμπρικα", "Εδώ στη ξένη χώρα", "Το Καφενείο η Ελλάς", "Οι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι", "Σεργιάνι στον κόσμο", "Παραπονεμένα λόγια" κ.α.

Ήδη, στο 4ο Φεστιβάλ ΚΝΕ – Οδηγητή, το 1978, ο Γιάννης Μαρκόπουλος βρίσκεται στη σκηνή του Φεστιβάλ στο Περιστέρι, μαζί με τον Γιάννη Ρίτσο, τον Μίκη Θεοδωράκη, τον Θάνο Μικρούτσικο, τον Χρήστο Λεοντή, τον Νίκο Ξυλούρη και άλλους μεγάλους καλλιτέχνες.

Από το 1980 ο Γιάννης Μαρκόπουλος είναι νυμφευμένος με την τραγουδίστρια Βασιλική Λαβίνα, με την οποία έχει αποκτήσει μία κόρη, την Ελένη.

Τα τραγούδια του Γιάννη Μαρκόπουλου έχουν συντροφεύσει γενιές και γενιές και η τέχνη του αποτελεί εφόδιο για τους νέους και τις νέες, έναυσμα στον δρόμο του αγώνα, των υψηλών ιδανικών της πάλης για έναν καλύτερο κόσμο, χωρίς εκμετάλλευση και αδικία.

Πέθανε η συγγραφέας Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου

Το **Σάββατο 17 Ιούνη 2023** άφησε την τελευταία της πνοή η διακεκριμένη λογοτέχνη Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, σε ηλικία 90 ετών.

Γεννήθηκε τον Οκτώβρη του 1933 στη Λήμνο και εκεί έζησε τα παιδικά και νεανικά της χρόνια. Το 1959, κυκλοφόρησε η πρώτη της ποιητική συλλογή, «Συναντήσεις», και ο Οδ. Ελύτης αναγνώρισε το ταλέντο της και της έστειλε γράμμα αποκαλώντας την ποιήτρια.

Σπούδασε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και μετέπειτα με υποτροφία στη Σορβόνη για θεατρικές σπουδές. Επηρεάστηκε βαθιά από τον Σάμιουελ Μπέκετ. Εγινε μελετήτρια του έργου του και μεταφράστρια κά-

ποιων από αυτά. Το 1967, έγραψε και το θεατρικό της έργο, «Αντιγόνη - Η Νοσταλγία της Τραγωδίας», παίρ-

νοντας με αυτόν τον τρόπο θέση ενάντια στη χούντα.

Υπήρξε πολυγραφότατη και δημιουργική, το έργο της έχει μεταφραστεί στα γαλλικά, σουηδικά και αγγλικά και διδάσκεται σε πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού. Έχει συνεργαστεί με εφημερίδες και περιοδικά και έχει τιμηθεί, μεταξύ άλλων, με τα βραβεία: του Ιδρύματος Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών, 1995, για το μυθιστόρημα "Με τη λάμπα θυέλλης" της Ακαδημίας Αθηνών, 1987, και το 1994 για το μυθιστόρημα "Η Μαρούλα της Λήμνου" της Ομάδας των Δώδεκα, 1996, για το σύνολο του έργου της.

Πέθανε η ηθοποιός και τραγουδίστρια Άντζελα Ζήλεια

Την **Πέμπτη 29 Ιούνη 2023** πέθανε, σε ηλικία 88 ετών, η ηθοποιός και τραγουδίστρια Άντζελα Ζήλεια.

Γεννήθηκε στις 24 Μάρτη του 1935 στην Αθήνα, στο Μεταξουργείο. έζησε την Κατοχή και τον Εμφύλιο και βγήκε από μικρή στο μεροκάματο για να βοηθήσει οικονομικά την οικογένειά της. Είχε ακόμη τρεις μεγαλύτερες αδελφές. Ξεκίνησε τις μουσικές σπουδές στη Σχολή Ζουανέα και αποφοίτησε το 1963.

Κατόπιν, έδωσε εξετάσεις στη Ραδιοφωνία, επιλέχθηκε κι έκανε κάποιες εκπομπές με την ελαφρά ορχήστρα τραγουδιού του σταθμού.

Εμφανίστηκε για πρώτη φορά ως τραγουδίστρια στο γνωστό μαγαζί

της εποχής, στην «Παλιά Αθήνα», όπου συνεργάστηκε με τον Τώνη Μαρούδα και την Μπελίντα.

Στο χώρο του θεάτρου γνώρισε τον συγγραφέα και σκηνοθέτη Νίκο Τσιφόρο, έλαβε μέρος στην ταινία του «Ο θησαυρός του μακαρίτη» (1959) και υποδύθηκε τον ρόλο μιας τραγουδίστριας.

Ακολούθησε σχεδόν μια δεκαετία που, ως ηθοποιός, γύρισε πάνω από 40 ταινίες. Στις περισσότερες από αυτές υπήρξε παρτενέρ του Νίκου Ξανθόπουλου.

Ως τραγουδίστρια, κατάφερε να κερδίσει πέντε βραβεία σε διάφορα Φεστιβάλ (Βαρκελώνης, Σοπότ, Θεσσαλονίκης). Μάλιστα, στο Φεστιβάλ Σοπότ στην Πολωνία (1966), κέρδισε το Α΄ βραβείο ερμηνείας ανάμεσα σε τραγούδια 42 χωρών.

Πέθανε η τραγουδίστρια και δεξιότεχνης της φουσαρμόνικας Γιώτα Γιάννα

Την **Τετάρτη 5 Ιούλη 2023** «έφυγε» σε ηλικία 95 ετών, η Παναγιώτα Γιαννέλου, γνωστή με το καλλιτεχνικό ψευδώνυμο Γιώτα Γιάννα, η τραγουδίστρια με τη φουσαρμόνικα.

Η Γιώτα Γιάννα ήταν Ελληνίδα τραγουδίστρια και δεξιότεχνης της φουσαρμόνικας, η οποία τραγούδησε με τις μεγαλύτερες φωνές της ελληνικής δισκογραφίας.

Γεννήθηκε το 1928 στους Αμπελόκηπους, όπου έζησε μέχρι το τέλος της ζωής της. Ο πατέρας της είχε καταγωγή από τα Τρίκαλα Θεσσαλίας. Η μάνα της ήταν Μικρασιάτισσα και πέθανε σε νεαρή ηλικία και η Γιάννα μεγάλωσε με τον πατέρα της, ο οποίος ήταν αυτοκινητι-

στής. Ο ένας από τους δύο αδελφούς της, ο Δημήτρης, σκοτώθηκε το 1974 κατά τη διάρκεια της εισβο-

λής των Τούρκων στην Κύπρο.

Ξεκίνησε παίζοντας φουσαρμόνικα δίπλα στη Σοφία Βέμπο, συνοδεύοντάς την στο περίφημο τραγούδι «Ο άνθρωπός μου» στο θέατρο Κυβέλης.

Έχει πλούσια δισκογραφία, ηχογράφησε πολλούς δίσκους 45 στροφών στα χρόνια του '60, αλλά έγινε πολύ γνωστή, κυρίως στο αθηναϊκό κοινό, και από τις εμφανίσεις της σε νυχτερινά κέντρα της Πλάκας και της Εθνικής οδού.

Η «Πασιονάρια της Λαϊκής Πίστας», όπως την είχε αποκαλέσει ο Μ.Χατζιδάκις, συνέχισε να δημιουργεί, να τραγουδά, να παίζει μουσική σχεδόν έως το τέλος της ζωής της.

«Έφυγε» ο στιχουργός Μιχάλης Μπουρμπούλης

Την **Πέμπτη 20 Ιουλίου 2023** «έφυγε» από τη ζωή σε ηλικία 84 ετών ο στιχουργός, ποιητής και συγγραφέας Μιχάλης Μπουρμπούλης.

Γεννήθηκε στην Πάτρα στις 8 Νοεμβρίου του 1939 και μεγάλωσε στην Ιθάκη. Λάτρεψε από μικρός το διάβασμα και είχε manía με τη λογοτεχνία. Σπούδασε δημοσιογραφία, ναυτιλιακά, κινηματογράφο και θέατρο, ενώ δούλεψε ως κειμενογράφος στον χώρο της διαφήμισης με μεγάλη επιτυχία.

Έγινε αρχικά γνωστός το 1975 με το κομμάτι «Έχεις την πόρτα σου κλειστή» σε μουσική Σταύρου Κουγιουμτζή που τραγούδησε ο Γιώργος Νταλάρας. Από τα πιο γνωστά

του τραγούδια, που χαρακτήρισαν μια ολόκληρη εποχή, είναι τα «Να Παίξει το Τρανζίστορ», «Πλατεία Βά-

θης», «Τα βεγγαλικά σου μάτια», «Καμιά φορά» κ.α. Και φυσικά το «Μην Κλαις» σε μουσική Ηλία Ανδριόπουλου με την συγκλονιστική ερμηνεία της Σωτηρίας Μπέλου: «Μην κλαις και μην λυπάσαι που βραδιάζει / εμείς που ζήσαμε φτωχοί / του κόσμου η βροχή δεν μας πειράζει / εμείς που ζούμε μοναχοί...»

Ένα από αυτά ήταν και το "Μαυραγορίτης μάγκας", που ερμήνευσε ο Δημήτρης Μητροπάνος. Και είναι αυτοί οι στίχοι που μαζί με άλλους σημάδεψαν την διαδρομή ενός ευαίσθητου αριστερού στοχαστή, ποιητή και στιχουργού, που μας άφησε ένα σπουδαίο έργο και τραγούδια που δεν θα σβήσουν ποτέ.

«Έφυγε» ο μουσικός ερευνητής Γιώργος Κωνσταντζος

Την **Δευτέρα, 17 Ιουλίου 2023**, απεβίωσε στα 73 του χρόνια ο μουσικός, ερευνητής, τραγουδιστής και συνταξιούχος καθηγητής Βιολογίας Γιώργος Κωνσταντζος, από σπάνια ασθένεια στο αίμα.

Καταγόμενος από τη Θράκη, γεννήθηκε το 1950 στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και το 1961 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα.

Πτυχιούχος της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Διπλωματούχος Μονωδίας και Διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, υπηρέτησε 33 χρόνια στη Μέση Εκπαίδευση.

Για περισσότερα από 40 χρόνια

και μέχρι το θάνατό του ασχολήθηκε συστηματικά με τη μουσική πράξη και τη μουσικολογική έρευνα.

Ίδρυσε το Αρχείο Ελληνικής Μουσικής, συμπεριλαμβανομένων χιλιάδων τραγουδιών της έντεχνης μουσικής, επιμελήθηκε την έκδοση άνω των 80 ψηφιακών δίσκων και συνέγραψε πληθώρα μελετών για την νεοελληνική μουσική (για τη μουσική της Ελληνικής Επανάστασης, τον Φιλελληνισμό, το σμυρναϊκό τραγούδι, το κωνσταντινουπολίτικο τραγούδι, το παιδαγωγικό τραγούδι στο νεοελληνικό κράτος.

Μέλος της Χορωδίας της ΕΡΤ επί δεκαετίες και άλλων σχημάτων και συμμετείχε σε εκατοντάδες συναυλίες, διαλέξεις, συνέδρια και εκπομπές. Επιμελήθηκε επίσης πολλά βιβλία και δίσκους.

Πέθανε ο συγγραφέας Κωστής Γκιμοσούλης

Την **Δευτέρα 7 Αυγούστου 2023**, «έφυγε» από τη ζωή σε ηλικία 63 ετών ο συγγραφέας Κωστής Γκιμοσούλης.

Ο Κ. Γκιμοσούλης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1960. Ήταν απόφοιτος της Νομικής Σχολής Αθηνών και εργάστηκε για πολλά χρόνια ως συμβολαιογράφος.

Εμφανίστηκε στα Γράμματα στις αρχές της δεκαετίας του '80, με τις πρώτες του ποιητικές συλλογές, και στα τέλη της ίδιας δεκαετίας έδωσε και τα πρώτα του κείμενα πεζού λόγου. Υπήρξε από τους αισθαντικότερους ποιητές και πεζογράφους της γενιάς του και αγαπήθηκε ιδιαίτερα από το κοινό.

Για την πρώτη του ποιητική συλλογή, «Ο Ξυλοκόπος πυρετός», είχε βραβευτεί με το βραβείο Μαρίας

Ράλλη, ακολούθησαν κι άλλες, ενώ στα πεζά κείμενα –διηγήματα και μυθιστορήματα– πέρασε το 1988 με το «Στάχτη στα μάτια» και ακολούθησαν πολλά ακόμα.

Το βιβλίο του «Μαύρος Χρυσός» περιείχε ποιήματα, διηγήματα και ζωγραφίες με νερομπογιές, ενώ στο βιβλίο «Για να μάθεις να πετάς» η εικονογράφηση ήταν του Γιάννη Ψυχοπαίδη.

Το 1997 συμμετείχε ως ηθοποιός, υποδύομενος έναν ήρωά του, στη μικρού μήκους ταινία "Δεύτερο κράνος" της Αθηνάς Σακελλαρίου, που προβλήθηκε στο φεστιβάλ Δράμας. Έργα του έχουν μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες.

«Έφυγε» η τραγουδίστρια Λιζέτα Νικολάου

Την **Παρασκευή 11 Αυγούστου 2023**, έφυγε από τη ζωή, σε ηλικία 72 ετών, η τραγουδίστρια Λιζέτα Νικολάου, η οποία τις τελευταίες ημέρες νοσηλευόταν διασωληνωμένη στην Εντατική ιδιωτικού θεραπευτηρίου του Πειραιά, καθώς είχε τραυματιστεί σοβαρά στο κεφάλι, πέφτοντας από σκάλα καταστήματος.

Η Λιζέτα Νικολάου (κανονικό όνομα Ελισάβετ Κατικαρίδου), γεννήθηκε 2 Οκτωβρίου 1951 στην Καλαμαριά της Θεσσαλονίκης, όπου ξεκίνησε να τραγουδά το 1970.

Στη δισκογραφία πρωτοεμφανίστηκε το 1973, ερμήνευσε τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη και εμφανίστηκε με δημιουργούς, όπως τον

Γιάννη Μαρκόπουλο, τον Βασίλη Τσιτσάνη, την Βίκυ Μοσχολιού κ.α. Ο πρώτος μεγάλος δίσκος της είναι

το Χαμόγελο της Λιζέτας (1977) όπου τραγούδησε Γιάννη Μαρκόπουλο, Δήμο Μούτση, Βασίλη Τσιτσάνη, Γιάννη Σπανό.

Η Λιζέτα Νικολάου είχε παντρευτεί με τον πολιτικό και δημοσιογράφο, Γιώργο Λιάνη και είχαν αποκτήσει μαζί ένα γιο, τον Αλέξανδρο. Το 1983 το ζευγάρι πήρε διαζύγιο[3], και έκτοτε η Νικολάου δεν έκανε άλλο γάμο.

Το 1985 κυκλοφόρησε ο δίσκος της με τίτλο «Ποντιακά τραγούδια με τη Λιζέτα Νικολάου», μέσα από την τηλεοπτική σειρά της ΕΡΤ. Η Νικολάου θεωρείται ως η πιο αγαπημένη τραγουδίστρια του Ποντιακού Ελληνισμού.

«Έφυγε» η πανίστα Μαίρη Πασχάλη - Ρώτα

Την **Πέμπτη 27 Ιούλη 2023**, πέθανε σε ηλικία 91 ετών η γνωστή πανίστα και καθηγήτρια επί 30ετία του Ωδείου Αθηνών και του Σύγχρονου Ωδείου Μαίρη Ρώτα - Πασχάλη, σύζυγος του συνθέτη και αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης Νικηφόρου Β. Ρώτα (1929-2004).

Η Ρώτα γεννήθηκε στην Αθήνα (11/6/1932) και κατάγεται από μουσική οικογένεια. Εγγονή του Σπαρτιάτη μαέστρου μαντολινάτας Κυριάκου Μουραμπά, κόρη της πιανίστριας Καίτης Μουραμπά-Πασχάλη και ανιψιά των επίσης μαέστρων Γεωργίου Βιτάλη και Χρήστου Μουραμπά.

Σπούδασε αρχικά με τη μητέρα

της και κατόπιν στο Ωδείο Αθηνών στην τάξη του εκ Ρωσίας καθηγητή Δημήτρη Μαρή (δίπλωμα, 1956) και

στη συνέχεια στην Ακαδημία της Βιέννης (δίπλωμα του 1961) Εναν χρόνο μετά τιμάται από τον Δήμο της Βιέννης με ειδικό δίπλωμα «για τις υπηρεσίες που προσέφερε στη μουσική ζωή της Βιέννης».

Έδωσε πολλά ρεσιτάλ στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βιέννη, Κολωνία κ.α.) με πλούσιο ρεπερτόριο από το μπαρόκ έως τη σύγχρονη συνθετική δημιουργία. Και φυσικά πολλά έργα του συζύγου της, Νικηφόρου Ρώτα, τον οποίο παντρεύτηκε στα 1956 και απόκτησαν τρία παιδιά. Την ζωγράφο Κατερίνα Ρώτα, τον συνθέτη Βασίλη Ρώτα και τη βιολονίστρια Μιχαέλα Ρώτα.

«Έφυγε» από τη ζωή ο εκδότης μουσικών θεωρητικών έργων Κώστας Νάσος

Το **Σάββατο 29 Ιούλη 2023**, πέθανε ο εκδότης μουσικών θεωρητικών έργων Κώστας Νάσος.

Γεννημένος στην Καισαριανή (13/4/1933) από γονείς πρόσφυγες, φοίτησε στη Βαρβάκειο και στο Πολυτεχνείο, αποφοιτώντας στα 1956 ως ηλεκτρολόγος - μηχανολόγος μηχανικός. Εργάστηκε για βιοπορισμό στην Ηλεκτρική Εταιρεία Αθηνών - Πειραιώς, τη μετέπειτα ΔΕΗ.

Παντρεύτηκε (1963) την πιανίστρια και καθηγήτρια πιάνου Καλομοίρα Μαρκέτου και απέκτησαν τρεις γιους. Οι δύο είναι λαμπροί επαγγελματίες μουσικοί.

Ο Κώστας Νάσος εκφράστηκε ερασιτεχνικά και μέσα από τη ζω-

γραφική, φιλοτεχνώντας πορτρέτα, κυβιστικά, αφηρημένα καθώς και αιογραφίες.

Στα 1979 ξεκίνησε να μεταφράζει και να εκδίδει διάφορα μουσικά πονήματα μεγάλων δασκάλων,

Ο κατάλογος των εκδόσεων Νάσου περιλαμβάνει σπουδαία θεωρητικά, περί αρμονίας, αντίστιξης, σύνθεσης, ενορχήστρωσης κ.ά. καθώς και «της πράξης» μουσικά συγγράμματα (συνολικά 54) του 20ού αι. συμπεριλαμβανομένων εκείνων των συνθετών Σένπεργκ και Χίντεμιτ, των μουσικολόγων Γιέπεσεν και ντε λα Μότε, των θρύλων της πιανιστικής τέχνης Γκίζκενγκ και Νοϊχάουζ. Επίσης τη λεπτομερέστατη ανάλυση των Εννιά Συμφωνιών του Μπετόβεν από τον μαέστρο Ιγκόρ Μαρκέβιτς.

ΤΑ ΜΕΤΑ ΟΝΕΙΡΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

Τα λόγια θα γίνουν γλώσσες
και οι γλώσσες σκιές
που θα γλείφουν πληγές δηλητήριο.

Τα σπίτια ακατοίκητα-
οι θλιβεροί ιδιοκτήτες τους
γιναν στήλες άλατος.

Η στάχτη θα μαρτυράει
ζωές που κάηκαν
για να ζεσταθούν οι φόβοι.

Και οι Άγγελοι που περιμέναμε
για μας καήκανε –
μα το φως δε μας έσωσε

νικήθηκε από την έβενο των ημερών.
Οι δρόμοι –σαν χρόνια–
θα τρώνε ανθρώπους.

Σπύρος Ζαχαράτος

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΑ

Μακάβρια ευρήματα
στους κλώνους της ιτίας μου
τα απαγχονισμένα μου Σαββατοκύριακα!
Αυτόχειρες απελπισμένοι και ξεχασμένοι,
κρέμονται με μία κίνηση
συνεχούς ταλάντωσης,
συγκρούονται μεταξύ τους ρυθμικά
με υπόκωφα στενάγματα.
Έχουνε τα μάτια έξω από τις κόγχες,
τις γλώσσες μπλαβιές -πρησμένες-
στο ανοιχτό τους στόμα,
ξυπνώντας τα φαντάσματα
του Άουσβιτς και του Νταχάου!
Έγκλημα είναι σας λέω!
Έγκλημα, όχι αυτοχειρία!
Κάποιοι μου αυτοκτόνησαν
τα γελαστά μου Σαββατοκύριακα,
τώρα σκοτώνουν και την ιτιά!
Κατεβάστε τα πτώματα!
Στο διάολο οι γιορτές που έχασα,
στον διάολο για όσα έκλαψα!
Κατεβάστε τα πτώματα,
τουλάχιστον ας σώσουμε την ιτιά!

Ηλέκτρα Στρατωνίου

ΤΟ ΚΕΡΑΣΜΑ

Προσπερνώντας το Μάη,
τ' αδέρφια του καλού καιρού,
μπήκε ο Σεπτέμβρης,
στο μπαρ του χρόνου.

Σε καρέκλα νύχτας κάθισε,
στο τραπέζι στιγμών,
σαν σκιά μέσα μου.
Εκεί που το φως πετρώνει.

Μετρώντας τα λάθη,
με ακρίβεια σιωπής,
ότι έπινα παράγγειλε...
Ένα ποτήρι λέξεις.

Γιάννης Τσούτσιας

ΔΕΝ ΑΚΟΥΣ;

Δεν ακούς;
Ο γείτονας πονάει
Μπήγουνε το σπαθί
Μες στο λαρύγγι του

Δεν ακούς;
Ο γείτονας σφαδάζει
Του μπήγουνε πυραύλους
Μες στα σπλάγνα του

Δεν ακούς;
Η γη τραντάζεται.
Ανοίγουν νέους τάφους
Οι μπουλντόζες.
Κείνος εκεί
Είν' ο δικός σου

Δεν πονάς;
Στο υπογάστριό σου
Εβάλανε φωτιά.
Μα εσύ κοιμάσαι...

Θανάσης Φροντιστής

Το παρελθόν με λυπεί – το μέλλον δεν είναι δικό μου...

Στη Λενιώκα μου

Όλα κλειστά αγάπη μου. Δεν υπάρχει παράθυρο ανοιχτό στο σπίτι μας, ούτε φως υπάρχει, όλα σκοτεινά. Τι να το κάνω το φως και τ' ανοιχτό παράθυρο; Τι να ιδώ; – Εμένα ο κόσμος μου ήσουν εσύ.

Είναι πολύ φτωχός ο κόσμος, δεν τον βλέπω, είναι πιο φτωχός και από εμένα τον ταλαίπωρο. Δεν τον θέλω τον κόσμο, ούτε κι αυτός με θέλει. Δεν τον χαίρομαι κι ούτε με χαίρεται. Μόνο με σένα κοντά μου χαιρόμουν κι εσύ χαιρόσουν με μένα. Μια γλυκιά ματιά, ένα χαμόγελο πλατύ, μια αγκαλιά κι ένα φιλί κι ο κόσμος όλος γινόταν δικός μας.

Τώρα κάθε στιγμή, αλλά πιο πολύ το βράδυ, οι θύμησης κτυπούν δυνατά κι αδιάκοπα την πόρτα και δεν μ' αφήνουν ν' ανασάνω το αύριο. Σκοτεινό πολύ κι αυτό, με κομπιάζει στον λαιμό. Όλες τις νύχτες άγρυπνος, έχω καταρρέυσει. Πέρασαν τα χρόνια που έκανες λαμπερές και τις μέρες τους και τις νύχτες τους. Τραγουδούσαν, χόρευαν, ερωτεύονταν, γελούσαν, μας πήγαιναν περίπατο κι εκδρομές. Τι γέλια έκαναν! Τι τραγούδια! Τι χορούς! Ευτυχισμένα χρόνια. Μέρη και νύχτες χαρούμενες. Τώρα θλιβερές! Πονεμένες! Με σπρώχνουν για να διαβούν. Θα με ρίξουν στο χώμα. Δεν τις αντέχω!

Οι αναμνήσεις με κρατούν άγρυπνο. Τις βλέπω γύρω μου και μέσα στον καθρέφτη των ματιών σου. Στους τόπους που βρεθήκαμε και στις σκηνές που ζήσαμε την αιωνιότητα της αγάπης μας και του έρωτά μας. Μα πιο πολύ τις βλέπω στους χώρους του σπιτιού μας, όπου ζήσαμε ό,τι ομορφότερο, γλυκύτατο, υπέροχο κι ανώτερο μπορούν να απολαύσουν δύο ερωτευμένες ψυχές. Τις βλέπω στην κάμαρή μας, στο σαλόνι μας, στην κουζίνα μας. Τις βλέπω και τις νοσταλγώ κι αυτή η νοσταλγία με βαραίνει και με καταβάλλει. Υποφέρω. Πλημμυρίζω από τα δάκρυά μου κι αυτός ο κόμπος στον λαιμό πάντα με πνίγει. Το μόνο που δεν με τρομάζει είναι ο θάνατος. Αφού εσένα σε άρπαξε τόσο βίαια, δεν έχω τίποτε να φοβηθώ. Ήθελα να ζούσαμε μαζί αιώνια τα δυό μας. Τώρα όμως χωρίς εσένα τη νιώθω βαριά πολύ τη ζωή και βαρετή. Αν φύγω κι εγώ ίσως ξανασυντηθούμε. Σου είχα γράψει ένα τραγούδι στις 5-6-1964 ημέρα Παρασκευή και ώρα 9 μ.μ. Τότε που σε είκοσι μέρες θα τέλειωνα το Γυμνάσιο και θα έφευγα. Η τελευταία στροφή του τραγουδιού έλεγε:

«Η αγάπη σαν θα 'ρθη
αγκαλιά θα μας βρη
συντροφιά με τον πόνο
τελευταίο φιλί
και στην άλλη ζωή
θ' ανταμώσουμε πια μόνο».

Λες να ξανασυντηθούμε; Ν' ανταμώσουμε αγάπη μου. Τότε, αν αυτό συμβεί, θα γονατίσω, θ' απλώσω τα χέρια μου, θ' αγκαλιάσω τα πόδια σου και θα τα μυριοφιλήσω. Τους είχα τόσο μεγάλη αδυναμία! Σε συμβούλευα όταν ήσουν φοιτήτρια στα Γιάννενα να τα προσέχεις. Σου το είχα πια πολλές φορές και το είχα γράψει αρκετές φορές στα γράμματά μου. Είχα μεγάλο πάθος με τα πόδια σου. Έφθανα ως την υπερβολή. Τώρα μου λείπεις και μου λείπουν. Ίσως έχουν λιώσει κι

όλας, αυτά που λάτρευα, μέσα στο χώμα. Ολόκληρη σε λάτρευα «ψυχή τε και σώματι». Δεν ξέρω γιατί είχα αυτό το υπερβολικό πάθος με τα πόδια σου. Σε έχω χάσει και χάθηκαν μαζί σου κι αυτά.

Τα χέρια μου τα νιώθω άχρηστα πλέον, όπως και τα χείλη μου. Τίποτε ευχάριστο, ερωτικό δικό σου δεν μου προσφέρουν να γευθεί η ψυχή μου. Νιώθω έρημος και συντετριμμένος. Όλη η δυστυχία μου, φαίνεται στο κατάχλομο πρόσωπό μου. Περιμένω την ώρα να φύγω και να 'ρθω κοντά σου. Όταν πεθάνω θα ήθελα να κόψουν ένα κομμάτι από τ' ολόγιομο φεγγάρι – από αυτό που καθρεφτιζόμασταν την δωδεκάτη ώρα τότε που ζούσαμε χωριστά – για να φτιάξουν το φέρετρό μου.

Εκατόν είκοσι δεκάχρονες πανσέλινες ζήσαμε καθρεφτισμένοι στον ασημένιο δίσκο του.

Θέλω να σου φέρω δώρο ένα κομμάτι του φεγγαριού μας που μας έβλεπε όταν βλεπόμασταν στο φόντο του. Τι άλλο να σου φέρω; Τίποτε δικό σου δεν βάλαμε στο φέρετρό σου. Είμασταν σε τέτοια ψυχική ταραχή που ο νους μας δεν μπορούσε να λειτουργήσει για να σκεφθεί και ν' αποφασίσει να βάλουμε κάτι, έστω ένα βιβλίο. Μόνο η Κατερίνα σου έβαλε ένα πακέτο τσιγάρα, που οι γιατροί σου τα είχαν απαγορεύσει κι εγώ σου τα στέρησα για να τηρήσεις την εντολή τους.

Ποιων γιατρών αγάπη μου την εντολή; Δεν ξέρω. Τούτο μόνο ξέρω, γιατροί χειρουργοί σε πεθάνανε επάνω στο χειρουργείο. Δεν θα επιτρέψω σε κανένα απ' αυτούς τους γιατρούς να με σχίσει και να κόψη ούτ' ένα κομματάκι από το σώμα μου. Το δικός σου σώμα μου.

Ακούς εκεί, να βάλει ο ασθενής υπογραφή για να μπει στο χειρουργείο. Υπογράφει ο ασθενής τον θάνατό του. Τέτοια υπογραφή ποτέ μου δεν θα βάλω. Σκοτώστε με χωρίς υπογραφή.

Δεν ξέρω πού βρίσκομαι, σάρακι ο πόνος μου σιγοτρώνει την ψυχή, τον νου και το σώμα μου. Πού θα με πάει αυτή η συμφορά δεν ξέρω. Ένα μόνο ξέρω πως δεν την αντέχω άλλο. Την ελπίδα της ζωής την τραυμάτισε θανάσιμα ο χαμός σου.

Δεν υπάρχει σωτηρία. Προσεύχομαι, ψάλλω, μα ο νους μου φτερουγίζει και σε βρίσκει παντού όπου κι όπως ζήσαμε μαζί τόσα χρόνια. Αναμοχλεύει τους χρόνους, τους μήνες τις μέρες και τους τόπους όπου χάρηκα τη ζωή μαζί σου. Όπου με έζησες. Εσύ μου έδινες ζωή και ίσως γι' αυτό σε υπεραγαπούσα γιατί ήσουν η ίδια μου η ζωή.

Πόσο θα 'θελα να ήσουν τώρα κοντά μου να με έβλεπες και να με άκουγες, «εγώ σ' αγαπώ πολύ-πολύ», θα μου έλεγες, «μη βασανίζεσαι άδικα». Μήπως κάναμε μεγάλο λάθος πού αγαπηθήκαμε πολύ. Πού ερωτευθήκαμε παράφορα; Ανεξέλεγκτα. Πού ήμασταν δέσμοι και της αγάπης μας αλλά περισσότερο του τρελού, παράφορου έρωτά μας;

Και μέσα σε όλον αυτόν τον ψυχικό πόνο της στέρησής σου έρχονται και κάτι αμαρτήματά μου και μου ραβδίζουν ανηλεώς την ψυχή μου. Προσπαθώ να κα-

ταφύγω στην παρηγορητική Νεκρώσιμη ευχή που εκφωνεί ο ιερέας:

«Μνήσθητι Κύριε ως αγαθός... ουδείς γαρ αναμάρτητος ειμή Σὺ ο δυνάμενος και...».

Βρίσκομαι σε ψυχοσωματική κατάσταση απελπιστική. Έχει θολώσει ο νους μου. Δε βλέπω αυτή τη διαυγή ροή του ποταμού που κυλά εμπρός μου. Στέκομαι στις όχθες και κοιτάζω πίσω. Εκεί ήταν τα όμορφα. Δεν θέλω να βλέπω τη σκιά του κουφαριού μου να την παρασέρνει το ρέμα. Μου αρέσει το παρελθόν. Ήταν τόσο όμορφο! Η θύμησή του όμως και η νοσταλγία του μου προκαλούν θλίψη γιατί δεν έχω εσένα να κάνω το παρελθόν - παρόν. Τούτο το παρόν με συνθλίβει. Το παρελθόν με λυπεί. Το μέλλον; - Αυτό δεν υπάρχει. Δεν είναι δικό μου. Είναι του Θεού μου που τον πα-

ρακαλώ να με φωτίσει να γράψω για σένα αγάπη μου, για να μείνει αιώνια άσβεστη η λαμπάδα της μνήμης σου.

Αιωνία σου η μνήμη
αγαπούλα μου
γλυκιά μου γυναικούλα
Λενιώκα μου
Αιωνία σου η μνήμη
Με πολλή-πολλή αγάπη
και πόνο ψυχής
ο Γιάνκος σου.

Γιάννης Τσώλης
27-6-2023

ΟΙ... ΒΑΡΒΑΡΟΙ

Απόψε πήρα απόφαση να πιω,
να πάνε κάτω τα φαρμάκια.
Ποιο φάρμακο να πάρω, θέ μου, ποιο,
να μου γιατρέψει τα μεράκια;

Απόψε πήρα απόφαση να πιω,
μονάχος μου δίχως παρέα,
τον πόνο σα νερό να καταπιώ,
στην κατρακύλα τη μοιραία.

Και τό 'πα το κρασί της λησμονιάς
κι αυτό σε πήρε ευθύς από κοντά μου.
Μα άδειασε τη ζωή μου μονομιάς,
Και σβήστηκαν ευθύς τα όνειρα μου.

Και τώρα, πώς θα ζω χωρίς καημούς;
χωρίς κινδύνους και χωρίς κουρσάρους;
πώς θά 'ν' το μέλλον δίχως στεναγμούς;
και τι θα κάνω πια χωρίς
...βαρβάρους;;;

Γιάννης Δ. Παπάνης

Επίμετρο

Χρυσίζει η μνήμη όσων το φως
ενθυμούνται
όσων το δίκαιο γεύονται

με θάρρος περνούν τη δίνη
των δεινών
τη γέφυρα των στεναγμών
ή της ανυπαρξίας
διψούν για την ειρήνη

μια σπίθα άσβηστη πετιέται
απ' την καρδιά τους
ένα φέγγος κυλά στα σωθικά τους

τους ανοίγονται
της περηφάνιας τα φτερά
της ευτυχίας τα δώρα.

Κώστας Υφαντής

Μηνύματα του τίποτα

Δε γράφει πια.
Ανούσιοι, μουγγοί οι σίχοι.
Φτωχοί κι ασήμαντοι.
Καλικαντζάρια ατίθασα
τα γράμματα
έχασαν το νόημά τους.
Ξεφεύγουν και σαρκάζουν
ανελέητα.

Κλεισμένη στο ερμητήρι
της μοναξιάς,
δυο περιπλανώμενα περιστέρια
φέρνουν μηνύματα του τίποτα
απ' τη γλώσσα των ανθρώπων.

~~~~~

Κι όμως εσύ χειροκροτάς!

Βαρέθηκες τ' ασήμαντα και τα στημένα.
Μαριονετίστικες φιγούρες
διαφεντεύουν.

Κι εσύ, σε τούτη την παράσταση
των αμοιβαίων φιλοφρονήσεων
και κερδοφόρων συναλλαγών
με χασμουρητά απραξίας
χειροκροτάς
μην ξέροντας τι άλλο να κάνεις.

Λίζα Βραχοπούλου

ΘΑ ΣΕ ΓΙΟΡΤΑΣΩ!!!**ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΝ ΚΑΙΡΩΝ**

Ψάχνουν με πάθος ευκαιρίες προβολής
και δεν τους μέλει τόσο τί θα πουν
αλλά το πώς,
με πόση ξιπασιά και φαντασία:
Ο Κάπα, νέος ποιητής,
σε μιαν οθόνη πρόβαλε
το δασωμένο του φαλλό
φιλάρεσκα χαμογελώντας
κι ο Μί την Εύα του
στο άλσος του Αυνάν
υπο τους ήχους πατριωτικής έξαρσης.
Ω! είπαν οι πολλοί,
ανίδεοι πλην όμως γνωμοδοτικοί
επί παντός:
Τι τέχνη θαυμαστή!
Πόση πρωτοτυπία!
Ο Τύπος ξόδεψε άφθονο μελάνι
για το θέμα
κι ανήλθαν κατακόρυφα οι πωλήσεις!
Οι Κάπα-Μί
χαίρονται την επωνυμία,
οι εκδότες το πάχος των εισπράξεων
κι οι αναγνώστες, εθισμένοι,
αναζητούν το νέο θέμα,
για να ντύσουν το κενό.

Πόπη Μπαλαμώτη - Σπιτά

Σπυρωτό φως του Ήλιου και της προσμονής,
στο πέτρινο σούρουπο της μνήμης
θα σε γιορτάσω!
Στη λαμπηδόνα της βιαστικής αλλαξιάς σου
και της άβουλης άρνησης του λόγου,
θα σε γιορτάσω!
Σαν προσφορά λάμψης από φυλλώματα,
–ρήματα γαλάζιας κρούστας–
και μεθυσμένα ρόδα!
Στις άρρητες υποψίες του σώματος,
που θεμέλιωσε ο αρχαίος μύστης
σε κόγχες μαρμάρινες!
Ανέγγιχτο φως του Ήλιου και της ψυχής σου,
στο φύλλο μιας λέξης που τρέμει
θα σε γιορτάσω!
Και στην αύρα μιας ολόφεγγης αγρύπνιας,
–σαν φορεσιά λεύτερου πελάγουσ–,
θα σε γιορτάσω!

Κώστας Καρούσος
(Πρόεδρος ΕΕΛ)

ΟΤΑΝ

Όταν σε κυριεύει ο Φόβος
πολλαπλασιάζεις τα σφάλματα.

Όταν σε κατατρέχουν οι απανωτές ατυχίες,
βλαστημάς την Μοίρα σου,
που σου είναι τελείως αόρατη.

Όταν ξεχαρβαλωθεί η οντότητα,
συμπεθεριάζεις και με τον Διάβολο.

Όταν όμως πιστέψεις ότι:
Δεν υπάρχει αήττητος αντίπαλος,
τότε ηττάται ο Φόβος.

Όταν όμως παρομοιάσεις την αόρατη μοίρα
με τους νεκρούς, που αδυνατούν να σε βλάψουν
Φυλάξου με επιμέλεια απ' τους ζωντανούς.
Αγωνίσου διπλά και θα νικήσεις.

Όταν όμως μια φορά θα δείξεις
την ανωτερότητά σου στον Διάβολο,
αυτή θα είναι και η τελευταία.
Αυτός θα χαθεί για πάντα.

Όταν ΤΩΡΑ όμως με βρεις...
ΝΑ με αγαπήσεις αληθινά δυνατά για πρώτη φορά,
με σιγουριά θα με αγαπάς για πάντα μετά!

Σωτήρης Μαντζούσος

Από «**Παραλήπτης Ονειρίου**

Ζωή
Με δίδαξες ότι μπορούμε
ν' αλλάξουμε.
Οι ώρες της διαδρομής σου
γεμάτο εκπλήξεις.
Στο διάβα σου
έκλαψαν, θρήνησαν, γέλασαν.
Παραλήπτες
εμείς των ονείρων
σε δοξάζουμε!
Ευλόγησε τη βαθιά
ανάσα μας.
Ευλόγησε τη Γυναίκα.
Κυοφορεί.

Γιώργος Σταυράκης

ΡΩΓΜΗ ΕΛΠΙΔΑΣ

Ένας και μόνος
εν μέσω ευρωλεόντων.
Θα επιζήσει;

Τα μωρά σου
δεν ακολούθησαν
χάθηκαν.

Ο λαός τον πίστεψε
και τον πιστεύει.
Ο λαός της Ευρώπης
πρέπει να αφυπνιστεί.

Τότε μόνο
θα γίνει αλλαγή
τότε μόνο οι ευρωλέοντες
θα γίνουνε αρνάκια.

Δημήτρης Εμ. Μυτιληναίος**Παραδοθήκαμε στη σταύρωση**

Ζυγίσαμε τα λάθη μας,
μοιράσαμε κέρδη κι ενοχές.
Το μήνυμα όμως χάθηκε.
Η νίκη δεν ήταν με το μέρος μας,
ίσως δεν την ποθήσαμε
οι ίδιοι όσο θα 'πρεπε.
Τώρα ολομόναχοι,
με τα κεριά σβησμένα,
παραδοθήκαμε στη σταύρωση.

Αικατερίνη Αλυσανδράτου**Από «Η Ελεγεία των Εκβατώνων»**

Προσμένεις κάτι ατόφιο να τυλίξει
την ακατέργαστη μορφή που σε ναρκώνει.
Στέκεσαι εκεί που πέρασαν τα τανκ.
Ο φόνος συντελέστηκε σε κλάσμα της στιγμής.
Ουρανοδρόμος πυρετός μπλόκαρε τα μηνίγγια
στρατεύτηκες στο σμήνος των θυμάτων
στέρεψες από πάθος και σαγήνη
και δε θυμάσαι τίποτα.

Κώστας Ευαγγελάτος

ΚΑΝΤΕ ΠΟΙΗΣΗ - ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Όταν ηχούν οι κλαγγές των όπλων
τότε οι λέξεις πρέπει να ακουστούν
πιο δυνατά
για να σκεπάσουν τις ιαχές των μαχών
τους θόρυβους των βομβαρδισμών
τους κρότους των εκρήξεων
και των πυροβολισμών.
Τότε πρέπει αμέσως
να επιστρατευτούν οι σίχοι
να επιταχτούν τα ποιήματα
να κηρυχτεί η ποίηση σε κατάσταση
έκτακτης ανάγκης.
Κάντε ποίηση λοιπόν και όχι πόλεμο
κυρίως όμως κάντε ποίηση
στον πόλεμο.

Γιώργος Καραντώνης

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

Άσπρο πανί με φώτα από πίσω,
και η αυλαία ανοίγει και ξυπνά:
Νύχτα που θέλησα, βαθιά, να σ' αγαπήσω,
μα ο χρόνος φεύγει, πίσω δεν γυρνά!

Ο Καραγκιόζης βγαίνει στη σκηνή,
όλο χαμόγελο - ρωγμή στην αδικία,
σκορπά μια ιδέα πανανθρώπινη:
Ρε, λες να ζήσουμε τ' όνειρο στην πορεία;

Μια φασολάδα και δυο τρεις ελιές,
να ξεγελάσουμε την πείνα μας λιγάκι.
Μα οι ανάγκες, ολοένα, αυξάνονται...
Δεν φτάνει στη ζωή μας, το μεράκι!

Τρία στόματα προσμένουν να χορτάσουν,
αλλά μοιράζονται τα ψίχουλα τ' Αγά.
Ο Χατζιαβάτης δεν θέλει να γελάσουν,
μα ο μπάρπα-Γιώργος κάτω τους πατά.

Ο Εβραίος να πιέζει για τα νοίκια...
Μα ο Σταύρακας, μάγκας παλιάς κοπής,
δεν σηκώνει απειλές του Βελιγκέκα,
που χρέη του Βεζίρη εκτελεί.

Μια φασολάδα και δυο τρεις ελιές,
να ξεγελάσουμε την πείνα μας λιγάκι,
Όμορφος ο αγώνας, απού δίνουμε!
Αυτό 'ναι της ζωή μας το σαράκι!

Βαγγελιώ Καρακατσάνη

EPHMIA

Φτηνό τριγύρω το ντεκόρ του δωματίου
φτηνές κουρτίνες πρόστιυχες κορνίζες
δυο καρδιές “μη με λησμόνει” τα κεντητά
της πενθεράς –τί χρυσοχέρα!– το σερβάνι
μ’ ανθοδοχεία γυαλικά και πιατικά
στον τοίχο κάντρο η γαμήλια φωτογραφία.
Στην εταζέρα της γωνιάς –έθιμο και ήθος–
το εικονοστάσι με τα λουμίνια το στεφάνι
κι από την άλλη μεγάλος χάρτης μ’ επιγραφή
–παράπονο και απληστία– “Η Ελλάς
των πέντε θαλασσών” και σε μίαν άκρη
–άκρη αυτή άλλοθι και καμάρι–
να χαμογελά φωτό...

γραφικό ενσταντανέ “εν πλήρει εξαρτύσει”
του εξαδέλφου στον ΕΛΑΣ που τον σκεπάζει
το χώμα το μακάριον και πια δεν θα γυρίσει.
Ένα σεντούκι με κουβέρτες στην άλλη πάντα
το λαβομένο με την κανάτα και η λεκάνη
ένα κρεβάτι - η “καργιόλα μας” και μία μπάντα
το κομοδίνο η ντουλάπα ο καναπές
όπου σερβίρεται συνήθως ο καφές.

Έξι καρέκλες κι ένα τραπέζι από μαόνι
για σιδερώστρα τραπεζαρία και γραφείο
ένα μαγκάλι για ζεστασιά σαν κάνει κρύο
μία κρεμάστρα και για ψυγείο το “φανάρι”
δύο κλουβιά με καρδερίνα και κανάρι...
Κι ένα σκληρό ρολόι να μετράει το χρόνο θλιβερά
στης μέρας και της νύχτας μας την ερημιά.

Γιάννης Α. Μαντάς

Από «Κυοφορώντας την Ελπίδα»

Αχ, κορίτσια,
τραβήξατε μπροστά,
σα φρεγάτες στα πέλαγα!
καταλαγιάζουν κάποτε οι φουρτούνες,
κορίτσια,
κι οι καταγιγίδες στραγγίζουν
στο ποτήρι της θερινής γαλήνης.
Κορίτσια με τα λάβαρα
και τα πανύψηλα όνειρα,
κουρελιάσατε τα πέπλα
του πεπρωμένου
με τις αιχμές του δίκιου σας,
περπατώντας ισότιμη πορεία
στον μέλλοντος την απλωσιά
σωστές αλκυονίδες,
Κορίτσια...

Μαργαρίτα Φρονιμάδη - Ματάση

Ο ΑΛΛΗΛΟΣΚΟΤΩΜΟΣ ΜΑΣ

—Φορτωθείτε σφαίρες κάμαραντ. Πάρτε όσα πυρομαχικά τραβάει η καρδιά σας. Μας τα στέλνουν οι αμερικάνοι με карабиές ατέλειωτες. Όχι σαν τους άγγλους που μας έδιναν τις σφαίρες μετρημένες. Για να μας δώσουν άλλες, έπρεπε να πάμε πίσω τους άδειους κάλυκες απ' τις σφαίρες που ρίξαμε!

—Ναι, τι τραβάγαμε, τότε οι άγγλοι ήταν χειρότεροι από τους γερμανούς. Όσους άδειους κάλυκες από σφαίρες που ρίξαμε τους πηγαίναμε, τόσες γιομάτες σφαίρες μας έδιναν!

—Γι' αυτό παραιτήθηκαν, δεν άντεχαν άλλο στα εφόδια.

—Κι έδωσαν τα πρωτεία τώρα, στους άλλους αδιστακτους με ατέλειωτες προμήθειες αμερικάνους!

—Ναι, κάμαραντ, όχι σαν τους γερμανούς και τους άγγλους που μας όπλιζαν. Τώρα πάρτε αυτόματα τόμσον και τόμιγκαν όσα θέλετε, χειροβομβίδες και σφαίρες όσες μπορέιτε να σηκώσετε, κανόνια, μπαζούκας, τζιπ, αεροπλάνα, πλοία, αυτοκίνητα, πολυβόλα κι ό,τι τραβάει η καρδιά σας, για να εξοντώσετε κάθε ανταρτοφωλιά, κάθε αντάρτη με την οικογένειά του, τα παιδιά του, τους γονείς του και τους συγγενείς.

—Μέχρι τους... κουμπάρους και τους φίλους κάθε αντάρτη ΕΑΜίτη, ΕΠΟΝίτη και κομμουνιστή θα σκοτώσουμε! Θα εξαλειφτεί αυτή η «κόκκινη προβιά» από την Ελλάδα και τον κόσμο όλο.

—Τους πολεμάμε δεκαετίες, από τότε με τον Βενιζέλο με το ιδιόνυμο και το στρατό που έστειλε στη Ρωσία και Ουκρανία να πολεμήσει τους μπολσεβίκους κομμουνιστές, τον Μεταξά, τους ιταλούς, τους γερμανούς, τους εγγλέζους...

—Έννοια σου, τώρα με τους αμερικάνους θα τους εξαφανίσουμε από προσώπου γης, όλους! Και όχι μόνο στην Ελλάδα, μα και στην οικουμένη όλη!

—Σκάστε ρε! Αν τους εξοντώσουμε και τους εξαφανίσουμε όλους, όπως λέτε, εμείς τι θα γίνουμε; Δεν θα έχουμε τι να κάνουμε πια! Θα είμαστε άχρηστοι στην κοινωνία! Θα μας αφοπλίσουν όλους και θα χάσουμε και τα μισθά μας και τα πλιάτσικά μας, τις ρεμούλες μας, την δύναμή μας, τα πάντα μας! Γι' αυτό πάρτε το χαμπάρι, πρέπει ν' αφήσουμε και μαγιά... κομμουνιστική, που και που - πίσω μας, για να είμαστε πάντα όπως είμαστε τώρα και ακόμα καλύτερα!

Μα σαν άκουσαν τούτα τα λόγια οι άλλοι, πέσανε πάνω του να τον... φάνε!

—Τι είν' αυτά που λες;

—Δεν θ' αφήσουμε κομμουνιστικό ρουθούνι πουθενά!

—Πάντοτε θα είμαστε χρήσιμοι στην κοινωνία των πλουσιών αφεντάδων μας!

Αυτά έλεγαν περίπου, καθώς παν-εξοπλίζονταν, σαν... αστακοί δυο συμμορίες χιτών, κάπου στην Αποσκερή «δυτική» Μάνη, την άνοιξη του 1949.

Έπειτα κάνοντας από απόσταση χιλιόμετρων κυκλωτική κίνηση, άρχισαν ν' ανεβαίνουν τις πλαγιές του Ταυγέτου για να κυκλώσουν και να εξοντώσουν όπως νόμιζαν, ανταρτο-ομάδες του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (Δ.Σ.Ε.). Μετά από ώρες σκληρής πορείας πάνω στις βουνοπλαγιές... «συναντήθηκαν», εχθρικά και άνοιξαν πυρ... μεταξύ τους! Γιατί; Γιατί νόμιζαν, η

μια συμμορία τους ότι η άλλη συμμορία τους ήταν...αντάρτες και όχι όμοιοί τους! Μέχρι ν' αναγνωριστούν είχαν δύο νεκρούς και αρκετούς τραυματίες κι από τις δύο μεριές! Σαν αναγνωρίστηκαν, άρχισε η μια συμμορία να ρίχνει στην άλλη συμμορία την ευθύνη, ότι άνοιξε πρώτη πυρ εναντίον της! Στο τέλος, παραλίγο για τις αιτίες αυτές να αρχίσουν ν' αλληλοσκοτώνονται πάλι, συνειδητά, μεταξύ τους! Ευτυχώς γι' αυτούς επαινέβησαν οι πιο ψυχραιμοί φωνάζοντας περίπου:

—Σταματήστε ρεεε, τον καβγά σας μεταξύ μας!

—Ότι έγινε - έγινε! Να δούμε τώρα τι θα γίνει!

—Τί θέλετε, να σκοτωθούμε ολότελα μεταξύ μας, για να γελάνε τα κομμούνια με το πάθημά μας αυτό;

Σαν πάψανε οι αγριότητες μεταξύ τους, χωρίστηκαν να πάνε από εκεί που ήρθανε. Η μια τους συμμορία όμως, που είχε τις βαρύτερες απώλειες, δεν ησύχασε! Έβραζε από το κακό της. Την είχε καβαλήσει ο διάβολος. Ήθελε να κάνει κακό μεγαλύτερο! Και το έκανε! Ένας τους έριξε την ιδέα.

—Τα παλιοκομμούνια θα γελούνε με την νίλα που πάθαμε! Πρέπει να σκοτώσουμε αρκετούς από δαύτους για να κλάψουν αντί να γελούνε για χάρη μας!

Το χωριό του πατέρα μου την Σαϊδόνα, της Αποσκερής Μάνης, την είχαν λεηλατήσει οι χίτες μετά τους ιταλοφασίστες, για δεύτερη φορά! Έπειτα έκαψαν όλα τα σπίτια, για δεύτερη φορά μετά τους ιταλοφασίστες το 1942! Έμεινε όρθιο απ' τους χίτες μόνο το πατρικό μας το Κοκκινέικο, το οποίο το έκαναν στρατηγείο και εγκαταστάθηκαν σ' αυτό, γιατί ήταν το ψηλότερο με θέα μέρος του χωριού κι από εκεί έλεγχαν τα πάντα. Φυσικά όταν έφυγαν, το έκαψαν κι αυτό! Έδιωξαν όλα τα γυναικόπαιδα και τους γέροντες του χωριού, όσους είχαν επιζήσει, με τις κλωτσιές! Και εξέδωσαν δική τους διαταγή ότι μέχρι νεωτέρας, επί ποινή θανάτου, απαγορεύεται η επιστροφή οποιουδήποτε κατοίκου στο χωριό! Για οτιδήποτε! Και πράγματι, σκοτώθηκαν από αυτούς άμαχα γυναικόπαιδα και γέροι που τόλμησαν να επισκεφτούν το χωριό για να μαζέψουν τα μύγδαλά τους ή τις ελιές τους! Επτά γυναικόπαιδα απ' τους ξεσπιτωμένους χωριανούς τούτου του χωριού της Σαϊδόνας μας, μη έχοντας που να μείνουν, κατέβηκαν στην ιστορική Καρδαμύλη, σε άθλια κατάσταση και έμεναν μόνιμα μέσα σε μια εκκλησιά της!

Κατεβαίνοντας λοιπόν η συμμορία αυτή των χιτών στην Καρδαμύλη, τους χωριανούς αυτούς στόχευσαν! Μπήκανε μέσα στην εκκλησία και με ριπές αυτομάτων τους σκότωσαν και τους επτά! Γέμισε η εκκλησία, το πάτωμα, οι τοίχοι της με αίματα, τιναγμένες σάρκες και μυαλά στον αέρα. Μια κοπελιά είκοσι χρονών περίπου, την βίασαν μέσα στην εκκλησία, πριν την σκοτώσουν! Έτσι όταν έφυγαν, μετά τα αποτρόπαια εγκλήματά τους αυτά και οι γύρω κάτοικοι έτρεξαν κι έβγαλαν τους σκοτωμένους στο προαύλιο της εκκλησίας, η νεκρή κοπελιά τούτη ήταν γυμνή από την μέση

και κάτω, πριν φροντίσει μια γριούλα να της σκεπάσει τα σκέλια της με το ξεσκισμένο φουστάνι της! Μα η φριχτή συμμορία αυτή δεν στάθηκε εδώ! Πηγαίνει στο εργοστάσιο σαπυνοποιίας της Καρδαμύλης και αρπάζουν από εκεί όλα τα ελαιόλαδα που βρήκαν. Έπειτα κατάσχεσαν μια βενζινάκατο μαζί με το πλήρωμά της, την φορτώνουν με όσο μπορούσανε λάδι από το αρπαγμένο και με πέντε απ' τους ήρωες του διαβόλου τούτους, σαλπάρουν για τον Πειραιά, για να μοσχοπουλήσουνε σε καλύτερη τιμή την λεία τους τούτη. Οι εργοστασιάρχες της σαπυνοποιίας αυτής ήτανε φυσικά δεξιόι και βασιλικοί! Παραπονέθηκαν, τηλεγράφησαν, τηλεφώνησαν στις Αρχές. Έτσι σαν η βενζινάκατος τούτη αφού σκυλοπνίχτηκε στον Κάβο-Μαλιά έφτασε караβο-τσακισμένη στον Σαρωνικό, περικυκλώθηκε από δυο πλοία του Λιμενικού. Το λάδι που περιείχε κατασχέθηκε και επέστρεψε στο εργοστάσιο σαπυνοποιίας απ' όπου είχε αρπαχτεί. Αυτό ήτανε ένα μόνο μέρος απ' αυτό. Το άλλο αρπαγμένο λάδι (όλο ήτανε αρκετοί τόνοι), που δεν φορτώθηκε στην βενζινάκατο, χάθηκε για πάντα! Το κυριότερο, οι ένο-

χοι των αλληλοσκοτωμών τούτων και άλλων πολλών, των λεηλασιών, των ληστειών, των βασανισμών, των βιασμών, των εξανδραποντισμών, των καμένων χωριών και σπιτιών κ.λπ. κ.λπ., δεν τιμωρήθηκαν ποτέ!

Εκεί μας κατάντησαν οι ξένες δυνάμεις, που μας υποχρέωσαν, μας ανάγκασαν, να κάνουμε Εμφύλιο πόλεμο και να αλληλοσκοτωνόμαστε. Ο αδελφός να σκοτώνει τον αδελφό. Ο πατέρας τον γιό. Ο γιος τον πατέρα. Ο συνάνθρωπος τον συνάνθρωπό του! Για τα συμφέροντά τους για να μας φέρουνε τον τοποτηρητή τους, τον βασιλιά τους και να έχουνε την Ελλάδα μας κι όλους εμάς δούλους, δεμένους στο άρμα τους για πάντα! Άραγε όλα αυτά θα μας γίνουν μάθημα κάποτε, να μην ακούμε τον ξένο παράγοντα, να μην αλληλοσκοτωνόμαστε για ξένα μεγάλα συμφέροντα, να μην αλληλομισούμαστε, αλλά να είμαστε πάντα αγαπημένοι σαν έλληνες, σαν Κράτος, σαν Έθνος που δίδαξε σε όλη τη γη, απ' την αρχαιότητα, την Δημοκρατία, και μέσα απ' αυτήν την Ισότητα, την Αδελφότητα, την Δικαιοσύνη;

Τίτος Κοκκινέας

ΘΕΑΣΗ

Πες μου, που πας αποβραδīs, ποιες σκάλες κατεβαίνεις,
ποια εξορία ανοίχτηκε στην άβυσσο της γης;
Στη φθίση και στο θάνατο, τί δεν καταλαβαίνεις;
τα σύθαμπα θ' αλώσουνε τους ήχους μιας κραυγής...

Ο διχασμός κι ο χορτασμός, όταν θ' ανταμωθούνε,
η πόρτα του παράδεισου θα μείνει σφραγιστή,
τα λάφυρα των ποταπών, στο ρήγμα θα χαθούνε
κι όλα στο δειλί σύντροφε, θα έχουν ξεχαστεί...

Θλίψη δεινή κι αβάσταχτη στη βάνουση στιγμή...
Δε βρέθηκε ποτέ κανείς τη δίψα μας να σβήσει,
τους ρόλους μας τους παίξαμε με πάθος και μ' ορμή,
μα το νερό λιγότεψε στη μαρμαρένια βρύση...

Ο τύραννος κι ο τιμωρός, το βιός του το φυλάει
μ' όσο κι αν ψάξει δε θα βρει, απάγκιο κι ουρανό,
τραχύς κι αμετανόητος, μ' οργή παραμιλάει
μέσα στο πέτρινο κελί, στο φέγγος το ορφανό.

Κι εκείνοι που αγάπησαν, αιώνες πικραμένοι,
μα, στην καρδιάς τα έγκατα πυργώνει μια φωτιά,
στη γνώση τη λυτρωτική, κάθε ψυχή αγιασμένη,
λίκνο θα βρει, ενόραση, σέβας και αρχοντιά!

Γιώργος Δ. Μπίμης,
Ποιητής, συγγραφέας

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Δεν είναι αργά για αυτούς,
 όταν αποζητάνε κάτι από το τραγούδι του σπίνου.
 Σ' ένα αλέγκρο τόνο κελαηδισμού
 ίδιο με τους ήχους διαφορετικών πουλιών ακουγόταν
 λες και άθροιζε τις επιθυμίες όλου του κόσμου.
 Μας παγίδευαν όπως τα πουλιά οι κυνηγοί
 με δίχτυα την άνοιξη με ξόβεργκες το χειμώνα.
 Από άλλα σημεία ήχοι ακατανόητοι
 εκτελούνταν απ' τις αιφνίδιες επιθέσεις
 κατά των δέντρων όπου κοιμόταν η φύση.
 Ο γνωστός βηματισμός των στρατιωτών ήταν διαρκής.
 Πατούσαν το χορτάρι
 ρύθμιζαν απ' το χαμένο παρελθόν το μέλλον
 με σχεδιασμούς πέρα απ' τα πέρατα και τους ορίζοντες των αρχαίων.
 Εισήγαγαν - επαλήθευαν - επικύρωναν
 διέγραφαν ανόμοιες γραφές - υποκριτικά
 παραγγέλματα - ανάμεσα στις εγγραφές
 και στις λέξεις - τα συναισθήματα
 ανάμεσα στις μνήμες των υπολογιστών
 και στις συνυπάρξεις των διαγραμμάτων.
 Μιλούσαν οι νεκροί αναγνώστες
 ακατανόητες φράσεις για τους λιμούς και λοιμούς
 τα αμπέλια - τα σιτηρά και τον άνθρακα
 τη φυλλοξήρα και τους αγελαίους λύκους των λοιμών και τα κέρδη.
 Οι λόγοι ήταν παλιοί.
 Άλλαζαν ονόματα ανάλογα με τους ρυθμούς των προιονιστών
 της λογικής.
 Δημιουργούσαν απρόβλεπτες καταστροφές
 ανάμεσα στον ουρανό και τον αγέρα.
 Ανάμεσα στις εποχές η φρίκη - στα όνειρα η λιποταξία
 ανάμεσα στον ύπνο η αποκάλυψη της μέρας
 και της νύχτας οι επιζώντες - η στάχτη και η μπούρμπερη
 συνευρίσκονταν εν είδει αποχαιρετισμού.
 Κι όμως η αναπνοή και οι νόμοι της φύσης ήταν εδώ
 στο καθαρόαιμο πουλάρι με τη σέλα του.
 Στο βατόμουρο με τη βροχή να φουντώνει.
 Να στέλνει μηνύματα προς τους κατοίκους της στάχτης.
 Είμαστε κάτι στους δρόμους - όχι πίσω απ' τις θόνες.
 Δεν δαμάζεται το ανεξάντλητο αρχείο της φύσης
 απ' τους φρουτοκλέπτες του Αυγούστου.

Παναγιώτης Καραβασίλης

ΕΥΘΥΝΗ

Μονάχος ταξίδεψες στη ζωή.
 Έκανες λάθη στην αντίθεση νιότη σου.
 Τα παιδικά σου όνειρα προβάλλουν δειλά.
 Κοραλλένιες στιγμές, ξεχασμένες.
 Τα ιδανικά σου τα τίμησες.
 Πάλεψες όσο μπορούσες γενναία.
 Επαναστάτης σε μικροαστική φυλακή.
 Μα η ροδοδάκτυλη αυγή αλλού θ' ανατείλει.
 Εγκαταλείπεις με σπαραγμό
 τις επιθυμίες σου.
 Οι πληγές σου στήνουν μονόλογο
 βαρετό κι επίμονο.
 Η απάτη με αναίδεια καμαρώνει.
 Αγνόησε το βάρος της ενοχής.
 Καλωσόρισε το κουράγιο την ευθύνη σου.
 Σε κέρδισε με αμέριστο κόπο.
 Δεν ενδίδεις ακόμα και τώρα,
 που απέμεινες με τον εαυτό σου
 μονάχος.
 Κερδισμένος νιώθεις κι ελεύθερος.

Έφη Χαντζούλη

(Ηθοποιός και Ποιήτρια)

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ ΦΩΣ

Ήλιε, δίσκε λαμπρέ, τροφοδότη,
 το φως σπείρε και φώτιζε
 νου και ψυχή
 πριν οι μέρες μας λείψουν.
 Ήλιε, χρυσέ αρματηλάτη, στολίδι ουράνιο,
 της Γης το συθέμελο άνθισε
 με της ελιάς τον ασημένιο κλώνο
 και σφυρηλάτησε
 με τα χρυσά σφυριά σου τον δίπυλο κόσμο.
 Ήλιε, ουράνιε ανθέ, εσύ στρατηλάτη φωτεινέ,
 με τη λαμπρή σου φορεσιά σβήσε τα σύννεφα
 και προστάτεψε
 της μάνας Γης το πρόσωπο
 να καρπίσουν τα χρυσά μήλα των Εσπερίδων.
 Την Αγάπη, την Ειρήνη, την Ελπίδα ταξίδεψε
 πάνω από θάλασσες και στεριές
 πριν ο Φαέθοντας γιος
 δράξει τα ινία του άρματος Σου
 και κατακάψει τη χέρσα ζήση μας

Αμήν.

**Μαρία Κολοβού Ρουμελιώτη
(Πάτρα)**

ΤΑΦΟΙ, ΣΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ (Αιγαίου)

Με τον τρόπο να μας κυνηγάει ξεκινήσαμε.
στριμωγμένοι ο ένας πάνω στον άλλο
σε μια γέρικη βάρκα σωτηρίας
και στους ώμους μας
να κρατάμε τα μωρά μας λόγω έλειψη χώρου.
Τα καράβια των εφοπλιστών απείχαν.
Ή μάλλον δεν είχαν εφευρεθεί ακόμη...
Μικρή η διαδρομή μας έλεγαν
και πριν δύση ο ήλιος
μια άλλη γωνιά της γής μας
θα μας χάριζε την λύτρωση.
Ναι, μικρή ήταν διαδρομή, που στην αντιφεγγιά
ξεχωρίζαμε τις φιλόξενες ακτές.
Είχαμε σχεδόν φθάσει.
Όταν ξαφνικά βρεθήκαμε στο νερό...
Και ήταν σαν να άνοιξε
η θάλασσα στα δυό για να μας καταπιεί.
Κι ύστερα βαριά ομίχλη μας σκέπασε.
-Ο δρόμος, που είναι ο δρόμος;
-Το κύμα πως θα τα διαβούμε;
-Το σήμα έχει σταλεί;
Ο ήλιος έδυσε, κι απομείναμε μόνοι
να παλεύουμε με τα κύματα.
Όσοι απ'εμάς... γιατί γύρω μας σκοντάφταμε
πάνω στα πτώματα των παιδιών μας,
και τα παιδιά πάνω στα πτώματα των μανάδων τους.
Ωσπου ξαφνικά γίναμε όλοι ανάλαφροι,
κι επιπλέαμε
στης Μεσογείου τα μαύρα αφιλόξενα νερά.
Κάποιοι κατέφθασαν λέει -ύστερα από ώρες-
να περισυλέξουν τον θάνατο, αντί για την ζωή.
Είχαν αργήσει.
Έτσι, όπως αργούν να πάρουν αποφάσεις
όταν πρόκειται να σώσουν μια ζωή,
πολλές ζωές,
ενώ, στο λεπτό ενεργούν
όταν πρόκειται να σκορπίσουν τον θάνατο,
προετοιμάζοντας ένα πόλεμο.

Γεράσιμος Μ. Λυμπεράτος

Αρχαία Μεσσήνη - αφιέρωση...

Ήτανε η Πολη της Μεσσήνης των καιρών.
Τότε που η μάχη των Λεύκτρων εχάθη.
Του ευφυούς Επαμεινώνδα που ετάχθη
Κι έχτισε σύντομα την πόλη των εθνών.
Ο Δίας ο Ιθωμάτας, προστάτης Θεός
Και η Άρτεμις η Λαφριά αρματωμένη
Ο Θησέας που κατάγεται από εδώ!!!
Με τείχη που μιμήθηκαν οι Κινέζοι.
Του Πάμισου η ροή προς Αρχαίες Φαρές
Και όλες των ανθρώπων οι συνήθειες
Την Πόλη ετούτη! Φέραν στο φως
Θραύσμα το Θραύσμα, τους μίλησαν γι' αυτό!
Σε λίγους στίχους δεν χωράνε οι αιώνες
Κι ο κάματος σαράντα αγροτών
Μα η πόλης είναι πάνω απ' το χώμα
Κι εγώ σαν χρέος που δεν πήγα να την δω!!!

Σταύρος Δ. Φονικάκος

ΓΟΡΔΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

Η θάλασσα ήταν τρικυμισμένη ακριβώς όπως και η ψυχή του. Το καρυδότσουφλο του προηγούμενου αιώνα με το οποίο ταξίδευε ανεβοκατέβαινε στα κύματα, θύμα των ανέμων και των εξαγριωμένων κυμάτων που κάθε φορά έσκαγαν πάνω του ακόμα πιο δυνατά, απειλώντας την ίδια του την ύπαρξη, κινδυνεύοντας να το βυθίσουν από στιγμή σε στιγμή. Αυτή η εντύπωση τουλάχιστον σχηματιζόταν στα μυαλά των επιβατών του πλοίου που ήταν κατακυριευμένοι από μια παντελή έλλειψη αίσθησης ψυχικής ασφάλειας, που για την ακρίβεια είχαν αρχίσει να καταβάλλονται από έναν σχεδόν πρωτόγονο στη μορφή του αρχέγονο τρόπο, βλέποντας τη θάλασσα να λυσά σαν μυθολογική οντότητα γύρω τους, αποτελώντας ένα πιθανό υγρό μήνυμα για όλους τους σε περίπτωση που το σκουριασμένο βαπόρι που αποτελούσε το μοναδικό τους καταφύγιο δεν κατάφερνε να επιβιώσει. Μα κόντρα στις εντυπώσεις και ενάντια στο όλο και πιο αυξανόμενο άγχος τους, το σκουριασμένο σκάφος συνέχιζε ανενόχλητο την πορεία του, σκίζοντας τα απύθμενα νερά και περνώντας με φόρα ανάμεσα από τους εχθρικούς ανέμους.

Τι δουλειά είχε αυτός εκεί? Πως πήρε την απόφαση να βρεθεί στη μέση αυτού του κοσμογονικού πελάγους, πάνω σε ένα καταραμένο πλοιαίο που θα έπρεπε από καιρό να έχει παροπλιστεί? Γιατί επέλεξε να κάνει αυτό το ταξίδι? Έτρεχε μήπως να κρυφτεί από κάποιους κακούς δαίμονες που τον κυνηγούσαν πίσω στο σπίτι? Η μήπως προσπαθούσε να ξεφύγει από την ίδια του τη σκέψη? Διάφορες τέτοιες κλισέ ερωτήσεις τριγύριζαν μέσα στο νου του, μα η αλήθεια ήταν πως είχε να κρυφτεί από τις ευθύνες του εδώ και πολλά χρόνια, από όταν ήταν ακόμα έφηβος, τότε που διεξήγαγε έναν εντελώς ανεύθυνο και άσωτο βίο, με ανεπιθύμητες προεκτάσεις που θα στραπατσάρizαν την εξέλιξη της ζωής του για τα επόμενα δεκαπέντε χρόνια. Πάντως τις ευθύνες του είχε μάθει να τις σηκώνει στις πλάτες του και τα προβλήματα να τα αντιμετώπιζει στα ίσα, ευθέως και με ειλικρίνεια, με διάθεση αυτοκριτικής και αναγνώρισης των όποιων ελαττωμάτων του. Παρόλαυτα, για κάποιο αναθεματισμένο λόγο που ούτε ο ίδιος δεν μπορούσε να κατανοήσει, εξαιτίας μιας ασυνείδητης παρόρμησης που κεντούσε τα στήθια του και που τον έσπρωχνε να αφηθεί σε κάποιο αόριστο και αόρατο μαγνητικό πεδίο, είχε αποφασίσει να κάνει αυτό το παράλογο ταξίδι, σαν για να ζησει κάτι νέο, να αφαιρεθεί για λίγο από το στίβο της ζωής του και να βιώσει μια μικρή παρένθεση όμορφων σκηνικών και καινούριων εντυπώσεων.

Σίγουρα πάντως δεν είχε διαλέξει να ταξιδέψει ως εδώ για να δει το νήμα της ζωής του να κόβεται άδοξα και κωμικοτραγικά σε ένα ενοχλητικό και από κάθε άποψη κακόγουστο ναυάγιο. Αναμφισβήτητα δεν ήθελε η επιβίωση της φυσικής του ύπαρξης να κρέμεται και να εξαρτάται από ένα τρισάθλιο караβάκι της δεκαετίας του πενήντα, που ποιος ξέρει ποιος διάολος το έκανε να εξακολουθεί να δουλεύει κανονικά και να μην εγκαταλείπει τον προσωπικό του αγώνα συνεχούς πλοήγησης. Οι συνεπιβάτες τριγύρω του πρέπει να προβλημάτιζαν τα μυαλά τους με παρόμοια πράγματα και μάλιστα σε ακόμα πιο έντονο βαθμό, καθώς

ένα είδος μαζικής υστερίας και παθολογικής φοβίας έμοιαζε να εξαπολύεται σαν κολλητική επιδημία στο κατάστρωμα, με τους επιβάτες να ασπρίζουν σαν πανιά ο ένας μετά τον άλλον, να προσεύχονται, να βρίζουν και ορισμένοι από αυτούς να μην τσιγκουνεύονται καθόλου να ξεράσουν τα εσωτερικά υγρά του σώματος τους, σε όποιο σημείο έβρισκαν πρόχειρο. Μια αρρωστημένη ναυτία έμοιαζε να διασκεδάζει καταλαμβάνοντας τα κορμιά τους, μα πάνω από όλα να απολαμβάνει το βασιανιστήριο που προκαλούσε μέσα τους, κάνοντας τους να πιστέψουν κάθε ένα λεπτό πως το τέλος έφτασε, μα τελικά συνεχίζοντας το ταξίδι, με το σκάφος να αντιστέκεται σθεναρά στο να βουλιάξει και αυτό το τόσο κοντινό τέλος να μην καταφτάνει ποτέ.

Στα αριστερά του καθόταν μια ομορφούλα κοπέλα με έξυπνη φυσιογνωμία και με μαλλί αναστατωμένο όσο και η ψυχική κατάσταση του μέσου επιβάτη. Παρόλαυτα η ίδια, σε αντίθεση με τα μαλλιά της που χόρευαν διαβολικά σχηματίζοντας κύκλους από το δυνατό άνεμο φαινόταν να απολαμβάνει μια αξιοζήλευτη και εντελώς μακάρια ηρεμία. Τίποτα δεν έμοιαζε εφικτό να είναι ικανό να την τράξει και αγνάντευε ανενόχλητη το θαλάσσιο τοπίο, με το βλέμμα της να ταξιδεύει και να χάνεται κάπου στα βάθη του ατελείωτου ορίζοντα. Στο δεξί της χέρι κρατούσε ένα τσιγάρο το οποίο καιγόταν σχεδόν αστραπιαία από το φύσημα του δυνατού ανέμου, επιτρέποντας στην κάτοχο του να τραβήξει από αυτό, το πολύ τρεις τέσσερις καλές τζούρες, πριν μετατραπεί σε διοξειδίο του άνθρακα και αποχαιρετήσει για πάντα τη παρούσα μορφή του. Κανείς δεν θα μπορούσε να ξέρει τι σκεφτόταν αυτή η γυναίκα και πιθανότατα να μην σκεφτόταν απολύτως τίποτα. Η γαλήνη που την χαρακτήριζε ήταν τόσο υπερβολική που θα μπορούσε πιθανότατα να εκνευρίσει κάποιον άλλον άνθρωπο και έφτανε ομολογουμένως στα όρια της αδιαφορίας, καθώς επιδείκνυε τέτοιου είδους αναισθησία για την κατάσταση που επικρατούσε, λες και το αν θα συνέβαινε στα αλήθεια κάποιο τραγικό ναυάγιο ή όχι, ήταν κάτι που ούτε την ενδιέφερε μα που κυρίως ούτε καν θα μπορούσε να την επηρεάσει με κάποιο τρόπο. Η κοπέλα αυτή από τη στιγμή και μόνο διέφερε τόσο ριζικά από όλα τα υπόλοιπα εξωτερικά ερεθίσματα που είχε για σύγκριση ο ταξιδιώτης δεν γινόταν παρά να του τραβήξει την προσοχή.

—Πρέπει να το έχεις κάνει πολλές φορές αυτό το ταξίδι, της είπε εκείνος καθώς πλησίασε κοντά της.

—Να ταν μια και δυο φορές? Απάντησε εκείνη αιγιματικά, εξακολουθώντας να αντανakλά από την κορφή ως τα νύχια με την πιο τέλεια αδιαφορία.

—Έχω βρεθεί αρκετές φορές σε ζόρικες και πιεστικές καταστάσεις, μα μπορώ να πω ότι η ψυχραιμία σου είναι αξιοζήλευτη, σχολίασε ο ταξιδιώτης φιλοφρονητικά μα πιστεύοντας μέχρι βαθιά μέσα του αυτό που έλεγε. Η κοπέλα αυτή αν δεν έπασχε από κάποια

παθολογική μορφή παντελούς αποβλάκωσης, τότε οπωσδήποτε ήταν ένα γνήσιο τέρας ψυχραιμίας.

— Είναι απλώς συνήθεια, του απάντησε ελαφρώς βαρεμένα. Έχω ταξιδέψει πολλές φορές με τέτοιο πλοίο και τις μισές φορές και βάλε ήταν έτσι. Μα δεν μου έτυχε ποτέ να βουλιάξει, πάντως ακόμα και αν συμβεί κάτι τέτοιο δεν νομίζω ότι περνάει από το χέρι μου να κάνω το οτιδήποτε.

— Ναι αλλά δεν πιστεύεις ότι θα έπρεπε να μας βάζουν σε λίγο πιο μοντέρνα καράβια? Είναι πραγματικό θαύμα το γεγονός ότι αυτή η παλιατζούρα επιπλέει ακόμα. Για να μην μιλήσω για τη ληλασία στην οποία μας υποβάλλουν με την νέα τιμή του εισιτηρίου που έχει φτάσει στο διάστημα. Με βάση τα λεφτά που πλήρωσα θα έπρεπε να βρίσκομαι τώρα μέσα σε κάποιο υπερπολυτελές γιοτ, αντ' αυτού να που είμαι σε αυτό το γεμάτο σκουριά παλιόπραμα και σκέφτομαι αν τα 'χω καλά με τον εαυτό μου και αν είμαι έτοιμος να αποχαιρετήσω αυτό τον κόσμο σε περίπτωση που βυθιστούμε.

— Δεν πρόκειται να βυθιστούμε, ήρθε η απάντηση γεμάτη από βεβαιότητα λες και η ίδια αυτή κοπέλα διέθετε μαντικές ικανότητες και κρυφές δυνάμεις και έβλεπε την εξέλιξη των γεγονότων στο πολύ κοντινό μέλλον. Και στα αλήθεια η σιγουριά της αυτή μεταδόθηκε με μιας στο συνομιλητή της, επιδρώντας πάνω του σαν ηρεμιστικό φάρμακο νέας γενιάς.

— Για να το λες εσύ κάτι θα ξέρεις, έκανε εκείνος καθώς παρατηρούσε τα γυμνασμένα δάχτυλα του χεριού της να τρίβουν με μίσος τη γόπα του τσιγάρου πάνω στο τοίχωμα του πλοίου, σβήνοντας το. Ο ίδιος δεν κάπνιζε μα σκέφτηκε πως ίσως να του χρειαζόταν καμιά ρουφηξιά για να χαλαρώσουν λίγο τα νεύρα του. Παραταύτα, αντιστάθηκε στην παρόρμηση και προτίμησε να αφήσει τη χαλιναγωγήση της νευρικότητας του αυστηρά στη δύναμη της σκέψης του και όχι σε εξωτερικούς παράγοντες όπως ο καπνός και η νικοτίνη. Πάντως θα 'πρεπε να κάνουμε μαζική καταγγελία όλοι οι επιβάτες μαζί για τις συνθήκες αυτού του κατά τα άλλα χρυσοπληρωμένου ταξιδιού.

— Καλή τύχη με αυτό! Ήρθε άλλη μια αποστομοτική φράση από την όπως φαινόταν μονίμως ετοιμόλογη νεαρή. Η πράξη αυτή δεν θα είχε και μεγάλη διαφορά από το να πάρεις ένα κουβαδάκι και να προσπαθήσεις να αδειάσεις με αυτό το νερό όλου του ωκεανού. Βλέπεις ξέρον τι κάνουν αυτοί οι πλοιοκτήτες. Αν θες να ταξιδέψεις δεν έχεις άλλη επιλογή από το να πάρεις αυτό το πλοίο και το γνωρίζεις πολύ καλά αυτό, καθώς αν είχες άλλη επιλογή - φτηνότερη ή πιο ασφαλή - τότε δεν θα βρισκόσουν εδώ μέσα. Δεν υπάρχουν παρά δύο τέτοιες εταιρείες σε αυτή τη χώρα και τα έχουν συμφωνημένα ως προς τα επίπεδα των τιμών, οι οποίες δεν πρόκειται να πέσουν πιο χαμηλά. Και καθώς φαίνεται και η ποιότητα του ταξιδιού, με παρόμοια λογική, δεν πρόκειται να ανέβει καθόλου προς τα πάνω!

— Μα εδώ είναι σαν να μη τηρούνται ούτε τα βασικά μέτρα ασφαλείας! Διαμαρτυρήθηκε έντονα ο ταξιδιώτης.

— Τράβα πες τους το λοιπόν, τι το λες σε εμένα? Πριν καμιά τριανταριά χρόνια λένε ότι επικρατούσε η ακριβώς αντίθετη κατάσταση, μα οι συνεχόμενες ιδιωτικοποιήσεις να που οδήγησαν. Αύξηση των τιμών και

μείωση της ασφάλειας, καθώς όπως ξέρεις η ασφάλεια κοστίζει! Εφόσον ο σκοπός είναι το κέρδος και όχι η ασφαλής μετακίνηση των επιβατών αυτά παθαίνει κανείς. Μα μη κάνεις έτσι, υπάρχουν και χειρότερα. Εσύ είσαι ένας απλός επιβάτης που απλά θα περάσεις μια μικρή μερούλα με ναυτία και αυτό είναι όλο. Σκέψου να δούλευες εδώ και αυτή η ελεϊνή κατάσταση να ήταν η καθημερινή πραγματικότητα σου. Κάθε μέρα να σου βγαίνει η πίστη εδώ μέσα και να κινδυνεύεις από σαράντα διαφορετικά ατυχήματα. Και μάλιστα λένε ότι και ο μισθός των ανθρώπων αυτών έχει φτάσει στον πάτο. Αλλά και στην ενδοχώρα δεν έχουν και πολλές εναλλακτικές, οπότε αναγκάζονται να δουλεύουν εδώ είτε το θέλουν είτε όχι, παρά τις άθλιες πληρωμές και το ελλιπές προσωπικό που κρατάνε απασχολημένο. Αυτά όλα όμως είναι κάτι που θα τα συνηθίσεις αν αρχίσεις να ταξιδεύεις πιο συχνά με αυτό τον τρόπο. Εμένα ας πούμε που τα γνωρίζω καλά, δεν μου κάνουν καθόλου εντύπωση. Έτσι λειτουργεί αυτή η χώρα και τέτοια κακοκαιρία συνήθως συναντάς σε αυτή τη θάλασσα. Αν συνδυάσεις αυτά τα δύο, έχεις το όμορφο ταξίδι μας! Απλά τα πράγματα. Ένα και ένα ίσον δύο.

Εκείνος δεν τα είχε λάβει υπ όψιν του όλα αυτά και είχε ξαφνιαστεί από την ξαφνική έκρηξη ομιλιτικότητας που είχε εξαπολύσει η μέχρι πρότινος λιγομίλητη και ασυγκίνητη από τα πάντα κοπέλα. Βέβαια, ασυγκίνητη και ψυχρή παρέμενε και τώρα, μα τουλάχιστον με διάθεση για κουβέντα και εξωτερικεύοντας πολύ αποτελεσματικά την κατάσταση των πραγμάτων, με λόγια καθαρά και ξάστερα που μαρτυρούσαν πως είχαν παραχθεί μετά από μια αρκετά υψηλού επιπέδου νοητική διεργασία, μια τέτοια εσωτερική επεξεργασία που δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει το γνήσιο θαυμασμό του για το πρόσωπο της. Πρώτα, η σχεδόν τιτάνοποιημένη μπροστά στην πίεση και τώρα η συνειδητοποίηση πως η γυναίκα αυτή είχε πρώτης τάξεως κοφτερό μυαλό μέσα στο συμπαθητικό και χαριτωμένο κεφάλι της. Όση ώρα καθόταν δίπλα της και συναναστρεφόταν μαζί της, έβλεπε άθελα του να ξεπετάγονται καινούρια χαρακτηριστικά από πάνω της, ικανά να του τραβήξουν το ενδιαφέρον.

— Από ότι βλέπω έχεις μελετήσει για τα καλά τον τρόπο που λειτουργούν τα πράγματα εδώ, κατάφερε εν τέλη να συμπεράνει, ενώ τα πόδια του ήταν έτοιμα να παραπατήσουν εξαιτίας ενός δυνατού κύματος, φτάνοντας τον οριακά στο να πέσει. Ευτυχώς πρόλαβε και πιάστηκε δυνατά με το χέρι του από ένα γλιτσιασμένο σιδερένιο κάγκελο και απέφυγε κάποιον μικροτραυματισμό, μα πάνω από όλα έναν δημόσιο εξευτελισμό μπροστά στα μάτια της άγνωστης συνομιλήτριας του.

— Πρόσεχε, έχω δει τέτοιου είδους κάγκελα να ξεκολλάνε σαν ψεύτικα. Τυχερός είσαι που άντεξε. Θα χτυπούσε πολύ περισσότερο διαφορετικά. Όσο για εμένα, όχι δεν είναι ότι το έχω ρίξει στη μελέτη. Τη ζωή μου ζω και απλώς παρατηρώ ότι συμβαίνει γύρω μου. Όσο πιο πολύ εξοικειώνεσαι με κάτι, τόσο περισσότερο το κατανοείς άλλωστε. Εσένα να φανταστώ είναι η πρώτη σου φορά σε αυτή τη χώρα, σωστά?

— Πρώτη ναι και δεν θα ήθελα να είναι και η τελευταία αν κρίνω από τους κινδύνους αυτού του ταξιδιού. Μόνος μου ταξίδεψα ως εδώ, απλώς και μόνο γιατί

δεν είχα κάτι καλύτερο να κάνω. Είχα ως πούμε ελεύθερο χρόνο και ήθελα να δω κάτι καινούριο, μένοντας μόνος με τον εαυτό μου, εξήγησε ενώ ένας παγωμένος άνεμος που εμφανίστηκε από το πουθενά, σφύριξε απειλητικά τριγύρω του, κεντώντας το στήθος και τη κοιλιά του με την ψυχρή θερμοκρασία του, παρά το γεγονός πως βρίσκονταν στη μέση του καλοκαιριού. Ο άνθρωπος έστρεψε τη ματιά του προς τον ουρανό και συνειδητοποίησε πως ο νεοαφιχθής αυτός αέρας ήταν προάγγελος περισσότερων κακών και δυσκολιών. Σε μια όχι και τόσο μακρινή απόσταση από το καράβι είχε εμφανιστεί ένα γιγαντιαίων διαστάσεων μαύρο σύννεφο, πυκνό και τρομερό, με μερικές ηλεκτρικές εκκενώσεις να γεννιούνται στο κέντρο του. Ο τεράστιος αυτός νεφελώδης όγκος έτρεχε σαν δρομέας που κυνηγάει το χρυσό μετάλλιο, κατευθείαν πάνω στο πλοίο τους. Πριν προλάβει να σχολιάσει ή έστω να σκεφτεί κάτι σχετικό με αυτό που έβλεπε, ένα νέο κύμα έπεσε με μανία πάνω στο σκαρί του πλοίου, μα αυτή τη φορά ήταν τόσο μεγάλο και δυνατό ώστε τα νερά εκτινάχθηκαν ψηλά στον αέρα και κατάβρεξαν τους δύο επιβάτες, διακόποντας με αγένεια τη κουβεντούλα τους.

— Άι στο διάολο, πάει το τσιγάρο μου, γκρίνιαξε η γυναίκα χάνοντας επιτέλους την ολύμπια αταραξία της, βρίσκοντας τον εαυτό της να έχει μουσκέψει από πάνω μέχρι κάτω και το τσιγαράκι της να έχει κάνει φτερά, ταξιδεύοντας προς άγνωστη διεύθυνση.

— Αυτό πάει πολύ, είπε ο νεαρός και σφίγγοντας με οργή τη γροθιά και τα δόντια του, σαν σκύλος που ετοιμάζεται να δαγκώσει το επόμενο του θύμα, έστρεψε το βλέμμα του γύρω γύρω μη ξέροντας που θα έπρεπε να διοχετεύσει τον εκνευρισμό του. Θα πάω να βρω τον καπετάνιο να του πω δυο λογάκια. Δεν θα πνιγούμε εμείς εδώ πέρα για χάρη του.

— Εντάξει συμβαίνουν αυτά. Καλοκαίρι είναι δεν θα πάθουμε και καμιά πνευμόνια, προσπάθησε να τον χαλαρώσει η καινούρια του φίλη που είχε αρχίσει ξανά να αυτοκυριαρχείται όπως μόνο αυτή γνώριζε. Σε καμιά ωρίτσα άλλωστε πιάνουμε λιμάνι, οπότε λίγη υπομονή ακόμα χρειάζομαστε και πριν το καταλάβεις θα έχουμε φτάσει στον προορισμό μας.

Προσπάθησε να της απαντήσει κάτι. Κάτι εύγλωττο και ταυτόχρονα θυμωμένο. Μια φράση με την οποία να μπορεί να αφήσει να εκδηλωθεί ολόκληρη η σχετικά υψηλή όπως θεωρούσε ευφυΐα του, συνδυασμένη αρμονικά με τη δίκαιη αγανάκτηση που τον έπνιγε. Δεν πρόλαβε όμως να μιλήσει. Καθώς άνοιγε το στόμα του και οι φωνητικές του χορδές ετοιμάζονταν να παράξουν τη πρώτη νότα της πρώτης του λέξης, ένας εκκωφαντικός ήχος ακούστηκε, κάπου από τα βάθη του σκάφους που τους μετέφερε και το πλοίο τραντάχτηκε τόσο δυνατά λες και είχε βρεθεί στο μάτι ενός φονικού εγκέλαδου. Για άλλη μια φορά αρπάχτηκε με τη λαβή του από το κάγκελο, μα αυτή τη φορά η ορμή που ασκήθηκε πάνω στο σώμα του ξεπερνούσε κατά πολύ τη σωματική δύναμη του. Τα δάχτυλα του άνοιξαν ηττημένα και το όπως πίστευε δυνατό χέρι του γλίστρησε άδοξα από το κάγκελο. Το κορμί του ταλαντεύτηκε και ο ίδιος, αφού παραπάτησε με τρία άτσαλα βήματα προς τα αριστερά, έχασε εντελώς την ισορροπία του και τράκαρε με δύναμη που του έκοψε την αναπνοή

πάνω στο τοίχο του πλοίου. Από εκεί έπεσε στο κατάστρωμα, μα ανοίγοντας τα χέρια του σαν μερακλωμένος χορευτής, κατάφερε επιτέλους να σταματήσει τις ανεξέλεγκτες και ενάντια στη θέληση του κινήσεις του σώματος του. Το επόμενο πράγμα που έκανε ήταν να καρφώσει τη ματιά του στη κοπέλα που του έκανε μέχρι τώρα παρέα, τόσο για να δει αν αυτή είναι καλά, όσο και για να υπολογίσει το μέγεθος του ρεζιλέματος που είχε υποστεί στα μάτια της. Μα αυτή είχε πιο σοβαρά προβλήματα για να ασχοληθεί από ότι το πόσο ρεζίλι είχε γίνει εκείνος. Παρόλο που την ώρα του τραντάγματος ήταν καθιστή, δεν είχε μείνει ανεπηρέαστη από την πρόσκρουση και αφού είχε τσουγκρίσει και εκείνη σαν πασχαλινό αυγό πάνω στο τοίχωμα, βρισκόταν τώρα ριγμένη στο κατάστρωμα, λίγα μέτρα μακριά του και προσπαθούσε να ανακτήσει την ισορροπία της πιασμένη δυνατά με τα χέρια από τα κάγκελα, τα ίδια εκείνα κάγκελα που όπως υποστήριξε προηγουμένως, είχε δει με τα ίδια της τα μάτια να σπάνε “σαν ψεύτικα”.

— Είσαι καλά? Πρόλαβε και τον ρώτησε αυτή πρώτη, ενώ εκείνος ακόμα σηκωνόταν.

— Έχω υπάρξει και χειρότερα, της απάντησε με στραβωμένη μούρη. Αρνούμαι όμως να δεχθώ ότι αυτό που συμβαίνει εδώ είναι φυσιολογικό, παρατήρησε με μια ανησυχία μεγάλου βαθμού να είναι διάχυτη στα χαρακτηριστικά του.

— Νομίζω ότι έχεις δίκιο. Σήμερα παρά είναι έντονη η κακοκαιρία. Και αυτά τα σύννεφα που μας έχουν ήδη φτάσει δεν μου αρέσουν καθόλου, παραδέχθηκε η κοπέλα. Για να μην σου λέω ψέματα, με τέτοιο σκοτεινιασμένο ουρανό δεν έχω ταξιδέψει ξανά.

Πράγματι, ο ουρανός είχε γεμίσει από τα πιο δυσώιωνα μαύρα σύννεφα και η μέρα είχε μετατραπεί ξαφνικά σε νύχτα. Μια νύχτα δίχως άστρα και φεγγάρι, μια νύχτα τρομερή που ήταν ικανή να σου εμπνεύσει ένα δέος πρωτόγονο, να κάνει την ίδια σου τη ψυχή να αναριγίσει φοβισμένη. Ταυτόχρονα ακούγονταν κυριολεκτικά κραυγές από την άλλη πλευρά του καταστρώματος. Κραυγές αληθινές, ζωντανές, γεμάτες από την πιο αγνή τρομοκρατία. Ο πανικός έμοιαζε να έχει πάρει τα ηνία του κοπαδιού των επιβατών. Η όλο σιγουριά ματιά της νεαράς, λες και μιμούταν τον ίδιο τον ουρανό, είχε σκοτεινιάσει παράξενα, με την απόχρωση αυτή να μην είναι άλλη από την σκιά της αμβιβολίας. Μια φωνή ξεχυνόταν από τα μεγάφωνα του карабиού, λέγοντας κάποια ακατάληπτα λόγια στη διάλεκτο των ντόπιων, λόγια από τα οποία ο νεοφερμένος ταξιδευτής δεν μπορούσε να βγάλει ούτε το παραμικρό νόημα. Αυτό όμως που μπορούσε να καταλάβει και δυστυχώς το κατανοούσε με απόλυτη σιγουριά ήταν η επίδραση των όσων έλεγε η φωνή, πάνω στη συμπεριφορά των ταξιδιωτών, τόσο των ντόπιων όσο και των ξένων που γνώριζαν λέξεις ή και ολόκληρη τη γλώσσα τους.

Όσο περισσότερομίλαγε η φωνή, τόσο πιο πολύ τρομοκρατούνταν οι άνθρωποι και αντί να ηρεμούν, τρέχαν γύρω γύρω σαν μεθυσμένα πρόβατα τα οποία βρίσκονται απροστάτευτα και εντελώς εκτεθειμένα μπροστά στα σαγόνια μιας αιμοβόρας αγέλης λύκων. Η εξέλιξη αυτή φυσικά δεν του άρεσε καθόλου και το όποιο χαμόγελο υπήρξε κάποια στιγμή της μέρας χα-

ραγμένο στα χείλη του, είχε πια σβήσει για τα καλά. Το μόνο του καταφύγιο, ή μόνη άγκυρα από την οποία μπορούσε να πιαστεί για να γραπώσει μια σκιά έστω από το μήνυμα που μετέφερε το ηχείο στους επιβάτες ήταν η γυναίκα με την οποία είχε αρχίσει να μιλάει. Τα μάτια του στράφηκαν κατά πάνω της και ήταν σαν μικρού παιδιού, λες και περίμενε από αυτή τα πάντα. Η γυναίκα τον κοίταξε και η ματιά της δεν έδειχνε να είναι ούτε λίγο αισιόδοξη.

— Τι λέει αυτό το κάθαρμα? Την ρώτησε αναφερόμενος στη φωνή που έβγαине με θράσος και επαναλαμβανόμενο ρυθμό από τα ηχεία, τη φωνή αυτή που όπως όλα έδειχναν ήταν ο κήρυκας της καταστροφής.

— Δεν μιλάω άψογα τη γλώσσα...

— Πες μου τι λέει, της είπε ξανά, αυτή τη φορά με έναν ελαφρώς προστακτικό τόνο στη φωνή, έναν τόνο που άρμοζε μόνο σε καταστάσεις υψηλής σοβαρότητας, εκεί όπου τα αστεία και το χιούμορ δεν χωράνε ούτε κατά διάνοια.

— Λέει να φορέσουμε σωσίβια και να πάμε προς της βάρκες, πρόφερε τότε αυτή και στο πρόσωπο της έμοιαζε να έχει αποτυπωθεί η στάμπα του θανάτου. Και αν δεν ήταν στα αλήθεια έτσι, τουλάχιστον αυτό νόμιζε εκείνος ότι έβλεπε.

— Γαμώ την πουτάνα μου, γρύλισε εκείνος μην έχοντας κάτι καλύτερο να πει και ένωσε ένα ηλεκτρικό τρέμουλο - προϊόν τόσο του αιφνιδίου κρούου που ερχόταν, όσο και του αδυσώπητου άγχους που ξαφνικά τον χτύπαγε από μέσα του - να του διασχίζει το κορμί, ξεκινώντας από τα πόδια και ανεβαίνοντας ανατριχιαστικό μέχρι τον αυχένα.

— Έλα από εδώ, του είπε εκείνη και τον τράβηξε προς μια άγνωστη κατεύθυνση.

Χωρίς να ξέρει τι να κάνει, αφημένος στη μοίρα του και στην καθοδήγηση αυτής της άγνωστης την ακολουθήσε, αμφιβάλλοντας έντονα μέσα του για το αν ξέρει και αυτή τι κάνει ή αν απλώς περιφέρεται δίχως λόγο και αιτία στα κατατόπια του πλοίου. Όπως και να είχε, εκείνη είχε ταξιδέψει πολλές φορές με τέτοια πλοία και ίσως να γνώριζε κάτι παραπάνω. Δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς, πέρα από το να την ακολουθήσει. Και η επιλογή αυτή δεν ήταν λανθασμένη, καθώς μετά από λίγα μόνο λεπτά είχαν βρεθεί στο σημείο από όπου κρέμονταν οι βάρκες. Μα μόνο μια ματιά στην κατάσταση που επικρατούσε εκεί θα ήταν παραπάνω από ικανή να βυθίσει τον πιο αισιόδοξο άνθρωπο του κόσμου στην πιο βαθιά κατάθλιψη και μελαγχολία, τον πιο δυνατό μαχητή στην κατάθεση των όπλων και στην παράδοση άνευ όρων μπροστά στον εχθρό. Υπήρχαν μόνο δύο βάρκες που ζήτημα ήταν αν χωρούσε τριάντα άτομα η καθεμία. Ταυτόχρονα πάνω από πεντακόσια άτομα είχαν μαζευτεί στο χώρο πάνω από τις βάρκες και βούιζαν όλοι μαζί σαν πολυάσχολο μελίσι. Οι άνθρωποι φώναζαν, έβριζαν, έσπρωχναν ο ένας τον άλλον, διεκδικούσαν με λίγα λόγια μια θέση σε μια από τις έτσι και αλλιώς εδώ και ώρα γεμάτες βάρκες. Οι σωστικές λέμβοι ήταν τόσο πολύ φίσκα από κόσμο, παραφουσκωμένες με πολύ περισσότερους ανθρώπους από όσους ήταν σχεδιασμένες να μεταφέρουν, με αποτέλεσμα να μη χωράει ούτε για αστείο να ανεβεί κάποιος ακόμα. Το θέαμα ήταν τραγικό καθώς κάποιοι απελπισμένοι πηδούσαν πάνω στα σώματα όσων είχαν

προλάβει να επιβαστούν και εκείνοι αντιδρώντας ενστικτωδώς τους έσπρωχναν πάλι προς τα πίσω, όχι από κακία μα γιατί ήταν η μόνη κίνηση που μπορούσαν να κάνουν, καθώς αν δεν την έκαναν ένιωθαν να τους πλακώνει μια φονική ασφυξία, μια μοίρα χειρότερη και από τον πνιγμό στη θάλασσα, καθώς τους επιφύλασσε πνιγμό στη μέση του καθαρού αέρα.

Ορισμένοι ναυτικοί προσπαθούσαν να απωθήσουν τους επιβάτες και να επιβάλλουν μια τάξη σε αυτό το άτακτο μπουλούκι. Έργο κυριολεκτικά ακατόρθωτο. Ο κόσμος είχε αρχίσει να εξαγριώνεται και όταν κανείς επιχειρούσε να απωθήσει με λόγια ή με σπρωξίες αυτούς τους ταξιδιώτες, εκείνοι δεν δίσταζαν να απαντήσουν με γροθιές και κλωτσιές, καθώς ένιωθαν ήδη να παλεύουν για την προσωπική τους επιβίωση. Ο ουρανός πλέον ήταν κατάμαυρος, ο αέρας ήταν δαιμονισμένος και το πλοίο είχε πάρει μια κλίση προς το πλάι, μια κλίση που δεν άφηνε περιθώρια για το τι στα αλήθεια συμβαίνει. Το πλοίο βυθιζόταν! Κάποιοι που βρίσκονταν μεταξύ απόγνωσης και λογικής, έχοντας κατανοήσει πως οι θέσεις της βάρκας είχαν ήδη γίνει ανάρπαστες πηδούσαν οδηγημένοι από μια μίξη θάρρους και φόβου μέσα στο άγνωστο της σκοτεινιασμένης θάλασσας. Ορισμένοι από αυτούς φορούσαν σωσίβια, και άλλοι έπεφταν μόνο με τα ρούχα τους, δοσμένοι σε μια τρελή πράξη αφυχολόγητης φυγής. Κάποιοι άλλοι γατζώνονταν από διάφορα σημεία του πλοίου και έμεναν εκεί κοκαλωμένοι με δάκρυα να χύνονται από τα μάτια τους. Οι δύο νέοι που μέχρι πριν λίγο είχαν την πολυτέλεια να μπορούν να μοιράζονται έναν διάλογο τώρα τα είχαν κυριολεκτικά χαμένα. Η κοπέλα βρήκε κάπου να κρέμεται ένα χοντρό σκοινί. Αμέσως το ξεκρέμασε και πλησίασε με αυτό τον άγνωστο φίλο της.

— Τι σκατά θες να κάνουμε με αυτό? Να κρεμαστούμε από το λαιμό μας για να μην δούμε τη θάλασσα να μας καταπίνει με τα ίδια μας τα μάτια? Ρώτησε εκείνος αγανακτισμένος.

— Θα δέσουμε αυτό το σκοινί γύρω από τη μέση μας, ώστε αν χρειαστεί να κολυμπήσουμε να μη χαθούμε και να μπορούμε να βοηθηθούμε μεταξύ μας. Επίσης αν βρούμε κάτι που να επιπλέει μπορούμε να το δέσουμε και γύρω από αυτό, ώστε να έχουμε πιο πολλές πιθανότητες να μη βυθιστούμε, απάντησε αυτή χωρίς να δώσει προσοχή στα τρελά του λόγια.

Όχι ότι αυτός ήταν ικανός να σκεφτεί καθαρά, αλλά αυτό που έφτασε στα αυτιά του του ακούστηκε σαν τη μεγαλύτερη ηλιθιότητα όλων των εποχών. Προφανώς, το κοριτσάκι αυτό νόμιζε ότι παίζουν σε κάποιο καρτούν κινούμενων σχεδίων και αρκεί ένας τόσο απλοϊκός τρόπος για να εξασφαλίσουν την επιβίωση τους στη μέση αυτού του εξαγριωμένου ωκεανού. Η σκέψη του αυτή όμως δεν ήταν ικανή ούτε στο ελάχιστο να τον κάνει να μην υπακούσει και μάλιστα ταχύτατα την εντολή της. Ακολουθώντας τις οδηγίες της έδεσε τη μια άκρη του σκοινιού, σφιχτά και πολλαπλές φορές γύρω από τη μέση του, ενώ έβλεπε τη κοπέλα να κάνει το ίδιο με την άλλη άκρη. Ένας κεραυνός αντήχησε εκκωφαντικά λες και ο ουρανός είχε σπάσει στα δύο. Το καρυδότσουφλο κουνιόταν εντελώς χαοτικά προς κάθε διαφορετική κατεύθυνση, αφημένο σε μια σκοτεινή μοίρα που προορισμό της είχε

τον σκοτεινιασμένο βυθό του πελάγους. Το τελευταίο που θυμόταν ήταν άλλο ένα τράνταγμα και μερικοί ακόμα κεραυνοί. Έπειτα σκοτάδια, ουρλιαχτά και φωνές που δεν έβγαζαν νόημα και δεν θύμιζαν τίποτα το ανθρώπινο, μια τερατώδης βουή και ξανά σκοτάδια, μια λήθη και μια απώλεια μνήμης που ισοδυναμούσε και με απώλεια ύπαρξης. Αν τον ρωτούσες μετά, θα ήταν βέβαιος πως για ένα χρονικό διάστημα είχε πάψει να υφίσταται ως ζωντανός οργανισμός. Πως είχε υπάρξει μια παρένθεση ανυπαρξίας, ένα τίποτα, ένα λευκό κενό, μια μαύρη σελίδα. Κάτι σαν ύπνος βαθύς μέσα στον οποίο δεν χωρούσε κανένα είδος ζωής και συνείδησης. Και τότε ξύπνησε. Ξαφνικά ο νους του βρέθηκε ξανά να υπάρχει, η σκέψη του να σκέφτεται και οι αισθήσεις του να αισθάνονται. Και αυτό που αισθανόταν ήταν μια αισχρή κούραση που έκανε όλο του το κορμί να πονά και μια τρομερή ζέστη που έψηνε το σώμα του σαν λουκάνικο πάνω σε σχάρα. Μα αντί για σχάρα είχε από κάτω του την καυτή άμμο μιας άγνωστης σε αυτόν παραλίας. Μια αμυδρή δροσιά έφτανε στη πατούσα του, χάρη σε ένα γαλήνιο κύμα το οποίο που και που του χαϊδεύε το πόδι μέχρι τον αστράγαλο. Δίπλα του βρισκόταν ξαπλωμένη εκείνη, αναίσθητη,

μοιάζοντας να κοιμάται και να ονειρεύεται δεμένη δίπλα του από το ίδιο σκοινί που όπως είχε προβλέψει θα τους κρατούσε ενωμένους. Δεν ήξερε αν κατάφερε τελικά να βοηθήσει εκείνος αυτήν ή το αντίθετο. Δεν μπορούσε να καταλάβει αν είχαν ενεργήσει επιτυχημένα και για αυτό είχαν σωθεί ή αν είχαν βρεθεί εκεί τυχαία από απλή ευσπλαχνία των κατά τα άλλα ανελέητων δυνάμεων της φύσης. Απλούστατα δεν θυμόταν τίποτα. Μα καλά καλά δεν ήξερε αν η κοπέλα ήταν ζωντανή.

—Μ' ακούς? Έθεσε το ερώτημα το οποίο έμελλε να αγνοηθεί τελείως από εκείνη. Τα μάτια του διέτρεξαν τη μορφή της για να παρατηρήσει για πρώτη φορά την ελαφρώς μαυρισμένη από τον τροπικό ήλιο επιδερμίδα της και τα έντονα όμορφα χαρακτηριστικά του προσώπου της. Έπειτα παρατήρησε το σκοινί που υπήρχε τυλιγμένο γύρω από τα σώματά τους, το ίδιο αυτό σκοινί που τους είχε κρατήσει ενωμένους και που μπλεκόταν πάνω τους σχηματίζοντας περίπλοκους κόμπους, συνδέοντας τους σαν γόρδιος δεσμός. Ένας γόρδιος δεσμός στον οποίο πιθανότατα χρωστούσαν τη σωτηρία τους.

Δημήτρης Υφαντής

Ε ΕΣΥ!

Ε εσύ! χάραξε καμπύλα τη φιγούρα
της σκέψης που σε βασανίζει.
Σε παρακαλώ απομάκρυνε τις τεθλασμένες
τα τετράγωνα τους κύβους
τους τεράστιους.
Τους ογκόλιθους που σκιάζουν απειλητικά
αυστηρά... χρωμάτισε τους.
Την ευγνωμοσύνη μη την προφέρεις.
Σκάψε στα σύνορα της προσφοράς
κι όργωσε αυλάκωσε τη γη τη χέρσα
με επιδέξιο ιδρώτα.
Βάλε στο ανθοδοχείο τα λουλούδια
που έκοψες απ' του γκρεμού τα βάθη
που πλανιόσουνα,
επιστρέφοντας
στην οπασία του οράματος.
Κι άναψε το καντήλι να φωτίσει την ελπίδα
που προσμένω
για να μπορώ να δω το ύφος στο βλέμμα σου,
αν λυπάσαι αν αδιαφορείς
την αχαριστία την εκδίκηση,
εκεί είναι γραμμένα όλα εκεί
χωρίς να ξέρεις καταθέτεις
το θάνατο και τη ζωή την κρινομυρισμένη
τα μάτια σου και η ματιά σου είναι η αμοιβή σου
αν τη χρειάζεσαι.

Ανέστης Χριστιδής

ΟΧΙ ΑΛΛΟ ΑΙΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΚΕΡΔΗ ΤΩΝ ΑΦΕΝΤΙΚΩΝ

Την **Τρίτη 30 Μάη** συγκέντρωση στην πύλη της Ναυπηγοεπισκευαστικής Ζώνης Περάματος πραγματοποιήσαν οι εργαζόμενοι, στο πλαίσιο της 24ωρης απεργίας που αποφάσισε η διοίκηση του Συνδικάτου Μετάλλου Αττικής και Ναυπηγικής Βιομηχανίας.

«Ως εδώ! Όχι άλλο αίμα εργατών για τα κέρδη των αφεντικών!» απαιτούν οι εργαζόμενοι της Ναυπηγοεπισκευαστικής Ζώνης Περάματος και με τον αγώνα τους απαντούν στο προδιαγεγραμμένο εργοδοτικό έγκλημα που σημειώθηκε τη Δευτέρα 29/5 με έναν νεκρό εργάτη και δύο σοβαρά τραυματισμένους εργάτες, κατά τη διάρκεια εργασιών σε πλοίο.

Παράλληλα, συνέχισαν για δεύτερη μέρα, την **Τετάρτη 31 Μάη**,

πραγματοποιώντας παμπειραϊκό συλλαλητήριο και συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Κοραή του Πειραιά, μετά από κάλεσμα του Εργατικού Κέντρου Πειραιά.

Στο κάλεσμα του Εργατικού Κέντρου της πόλης ανταποκρίθηκαν σωματεία, σύλλογοι της ΟΓΕ, η Συντονιστική Επιτροπή Μαθητών Πειραιά, φοιτητικοί σύλλογοι, που συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Κοραή και στη συνέχεια έκαναν πορεία προς το Πασαλιμάνι. «Το έγκλημα αυτό δεν θα ξεχαστεί, κανένας εργάτης δεν σας συγχωρεί», διαμήνυσαν.

Παρούσα ήταν και η σύζυγος του νεκρού εργάτη, η οποία καταχειροκροτήθηκε από τους απεργούς, σε μια ένδειξη ότι δεν είναι και ούτε θα μείνει μόνη της.

~~~~~ Στην Πλατεία Κοραή του Πειραιά ~~~~~

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

Την **Πέμπτη 8 Ιούνη** το απόγευμα με μαζική συγκέντρωση έξω από το υπουργείο Υγείας, εργαζόμενοι, φοιτητές, συνταξιούχοι, αυτοαπασχολούμενοι έστειλαν το μαχητικό - διεκδικητικό τους μήνυμα στην επόμενη κυβέρνηση ότι απέναντί της θα βρει τους αγώνες του εργατικού - λαϊκού κινήματος, για να μπει τέλος στις εγκληματικές πολιτικές, γιατί «η υγεία μας δεν είναι κόστος», όπως έγραφε το σύνθημα στο κεντρικό πανό του ΠΑΜΕ.

Μπροστά στο υπουργείο, οι διαδηλωτές στάθμευσαν συμβολικά δύο αγροτικά αυτοκίνητα, πάνω στα οποία υπήρχαν φορεία, που έφεραν την ταμπέλα «ΑΣΘΕΝΟΦΟΡΟ - ΕΠΙΤΕΛΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ 2023», για να θυμίζουν τη βαρβαρότητα την οποία ζει ο λαός με την εμπορευματοποίηση της Υγείας.

Ενώ σε πανό του Συνδικάτου Οι-

κοδόμων Αθήνας είχε γραφεί το σύνθημα: «Οι καρότσες των αγροτικών είναι για τα καρπούζια και όχι για τους ασθενείς».

Έτσι οι διαδηλωτές κατήγγειλαν τους πρόσφατους απανωτούς θανάτους επειδή δεν υπάρχουν ασθενοφόρα και προσωπικό στο ΕΚΑΒ. Επίσης διαδήλωσαν κόντρα στη μισθολογική «καθίζηση», αφού οι αμοιβές παραμένουν ουσιαστικά «παγωμένες» τα τελευταία χρόνια, Υστερα από 13 χρόνια χωρίς υπογραφή ΣΣΕ, η Ομοσπονδία του κλάδου, που τους τελευταίους μήνες οργανώνει την πάλη μαζί με τα κλαδικά και επιχειρησιακά σωματεία, διεκδικεί αιτήματα που θα έπρεπε να είναι αυτονόητα, όμως οι βιομήχανοι τα αρνούνται, αφού για τα κέρδη τους είναι «βαρίδι», π.χ. η σταθερότητα στα ωράρια, οι ουσιαστικές αυξήσεις κ.λπ.

ΠΑΜΕ - ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ - ΦΟΡΕΙΣ, ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΥΣ

Τη **Δευτέρα 3 Ιούλη** κατάφεραν την αποτροπή άλλων 10 πλειστηριασμών λαϊκών κατοικιών σωματεία και φορείς, με τις κινητοποιήσεις που πραγματοποίησαν στις εταιρείες διαχείρισης «κόκκινων» δανείων «Ceral» και «doValue».

Οι κινητοποιήσεις έγιναν μετά από κάλεσμα εργατικών σωματείων, μαζικών φορέων και της Επιτροπής του ΠΑΜΕ για τους πλειστηριασμούς.

Αρχικά έγινε συγκέντρωση στην «Ceral», όπου τα σωματεία και οι φορείς που συμμετείχαν απαίτησαν και επέβαλαν την αποτροπή 8 πλειστηριασμών λαϊκών κατοικιών. Κάτω από την πίεση, η εταιρεία δεσμεύτηκε για συμφωνία με τους ενδιαφερόμενους, με όρους που να μπορούν να ανταποκριθούν.

«Τα σπίτια του λαού τα σώζει ο λαός, κανένας φόβος παντού ξεση-

κωμός» και «Κανένα σπίτι στα χέρια τραπεζίτη», ήταν τα συνθήματα που κυριάρχησαν στην κινητοποίηση.

«Εμπρός λαέ, ξεσηκωμός, κάτω τα χέρια απ' του λαού το βιος», ήταν το μήνυμα που έστειλαν μεταξύ άλλων το Σωματείο Συνταξιούχων Περιστερίου, η Ένωση ΕΒΕ, η Ένωση Γονέων Περιστερίου και η ΟΓΕ. Μαζί τους και οι εκλεγμένοι με τη «Λαϊκή Συσπειρωση» στην Περιφέρεια και σε δήμους. Ακολούθησε κινητοποίηση στην «doValue», όπου και εκεί, κάτω από την πίεση της κινητοποίησης αποτράπηκαν δύο πλειστηριασμοί λαϊκών κατοικιών.

Στις κινητοποιήσεις συμμετείχαν η Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας (ΟΓΕ) και η Ομοσπονδία Βιοτεχνικών Σωματείων Αττικής (ΟΒΣΑ). Στην «doValue» συμμετείχαν επίσης η Ένωση ΕΒΕ, σωματεία και μαζικοί φορείς του Περιστερίου.

ΑΠΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Την **Δευτέρα 24 Ιουλίου**, με 24ωρη παμπρατική απεργία και μαζική, μαχητική απεργιακή συγκέντρωση, μετά από κάλεσμα του Εργατικού Κέντρου (ΕΚΠ), απάντησαν οι εργαζόμενοι της Πάτρας στο νέο έγκλημα κυβέρνησης και εργοδοσίας, με την κατάρρευση της γέφυρας στα Μποζαϊτικά.

Στη γέφυρα γίνονταν εργασίες κυριακάτικα, και μάλιστα μέσα στον καύσωνα. Την ώρα της κατάρρευσης Ρομά μάζευαν παλιοσίδερα κάτω από τη γέφυρα, χωρίς να τους προειδοποιήσει κανείς για τον κίνδυνο που διέτρεχαν. Στο σημείο ήταν προγραμματισμένο να γίνει κατεδάφιση της γέφυρας.

Από την κατάρρευση της γέφυρας είχε ανασυρθεί νεκρός ένας 44χρονος Ρομά, ενώ υπέκυψε στα τραύματά του ένας 22χρονος Ρομά που είχε τραυματιστεί πολύ σοβαρά

από την κατάρρευση και νοσηλεύονταν στη ΜΕΘ του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου της Πάτρας.

Αμέσως μετά τη συγκέντρωση στο Εργατικό Κέντρο, ακολούθησε πορεία στους κεντρικούς δρόμους της πόλης, ενώ απευθύνθηκε κάλεσμα σε νέα συγκέντρωση - συλλαλητήριο την Τρίτη 25 Ιούλη.

Στη συγκέντρωση παρευρέθηκε πολυμελής αντιπροσωπεία της Δημοτικής Αρχής Πάτρας, με επικεφαλής τον δήμαρχο Πατρέων, Κώστα Πελετίδη. Μιλώντας στη συγκέντρωση του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Πάτρας (ΕΚΠ) ο πρόεδρος του, Δημήτρης Μαρμούτας, ανέφερε:

«Για άλλη μια φορά ένα έγκλημα του κράτους και της εργοδοσίας...για άλλη μια φορά τα κέρδη τους πάνω από τις ζωές μας. Για άλλη μια φορά μετριάσαμε και είμαστε λιγότεροι...»

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΟ ΥΠ. ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Την **Δευτέρα 24 Ιούλη 2023** πραγματοποιήθηκε μαζική συγκέντρωση διαμαρτυρίας των εργατικών σωματείων και μαζικών φορέων του νομού, στο υπουργείο Κλιματικής Αλλαγής και Πολιτικής Προστασίας.

Η συγκέντρωση διατράνωσε την οργή για το συνεχιζόμενο περιβαλλοντικό έγκλημα που μετατρέπει την Αττική σε αποκαΐδια αλλά και την αποφασιστικότητα για να μπει φρένο στην διαχρονικά καταστροφική πολιτική.

Πλήθος κόσμου, εργαζόμενοι, νέοι και νέες, κάτοικοι των πρόσφατα και παλιότερα πληγέντων περιοχών βρέθηκαν έξω από το υπουργείο υπό το σύνθημα «ΩΣ ΕΔΩ! Έκαναν την Αττική «κρανίου τόπο» για τους πολλούς και Ριβιέρα για τα κέρδη των λίγων».

Έξω από το υπουργείο ξεδιπλώθη-

καν τα πανό των εργατικών σωματείων όπως αυτών της Δυτικής Αττικής που καλούσε σε ξεσηκωμό αφού η περιοχή τους είναι σε μόνιμο κίνδυνο από πυρκαγιά, πλημμύρα και Βιομηχανικό Ατύχημα Μεγάλης Εκτασης.

Τα άμεσα μέτρα πρόληψης, δασοπροστασίας συνολικά όπως και αποκατάστασης των καμένων που διεκδικούν τα σωματεία, ανέγραφαν οι πικέτες που κρατούσαν οι συγκεντρωμένοι.

Σε μια συμβολική κίνηση οι συμμετέχοντες στη συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας ενάντια στην πολιτική που οδηγεί σε περιβαλλοντικά εγκλήματα, έριξαν στην είσοδο του υπουργείου ένα ελάχιστο δείγμα από τις στάχτες προερχόμενες από τα χιλιάδες καμένα στρέμματα της Αττικής.

ΜΕΓΑΛΟ ΛΑΪΚΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΉΡΙΟ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Την **Παρασκευή 25 Αυγούστου** ο λαός και νεολαία της Αττικής είπαν δυναμικά ένα μεγάλο «φτάνει πια!». Βροντοφώναξαν ότι δεν ανέχονται άλλο το συνεχιζόμενο έγκλημα κατά του περιβάλλοντος, της ζωής και της περιουσίας του λαού.

Στην πλατεία Συντάγματος βρέθηκαν χιλιάδες εργαζόμενοι, συνταξιούχοι, φοιτητές, μαθητές, γυναίκες, αλλά και μέλη ορειβατικών και πεζοπορικών συλλόγων της Αττικής.

Διαδήλωσαν την οργή τους αλλά και την αποφασιστικότητα να δυναμώσουν τον αγώνα και τη διεκδίκηση για ουσιαστικά μέτρα πυροπροστασίας και δασοπροστασίας, για να αποζημιωθούν στο 100% χωρίς όρους και προϋποθέσεις όλοι οι πληγέντες από τις πρόσφατες μεγάλες καταστροφικές πυρκαγιές σε όλη τη χώρα.

Στη συγκέντρωση συμμετείχε πολυμελής αντιπροσωπεία της ΚΕ του ΚΚΕ, με επικεφαλής τον ΓΓ της ΚΕ Δ. Κουτσούμπα.

«Πλημμύρες, φωτιές, καταστροφές - κόστος δεν είναι οι ανθρώπινες ζωές», «Μέτρα προστασίας ζητάει ο λαός, να ζήσουμε στους τόπους μας αξιοπρεπώς», «Δώστε λεφτά για πυροσβεστικά και όχι για αεροπλάνα πολεμικά», «Τώρα έργα αντιπυρρικά, ευθύνη του κράτους να δώσουνε λεφτά», ήταν τα συνθήματα που ακούστηκαν.

Ευρηματικά τα συνθήματα στα πανό. Οπως αυτό του Συνδικάτου Οικοδόμων Αθήνας: «Μήνυμα 112: Δάση εκκενώστε στην Αττική, έρχεται η "πράσινη" ανάπτυξη!». Ή του Συντονιστικού Αγώνα Μαθητών: «Καίγεται ξανά η χώρα και νιώθουμε οργή, το έγκλημα αυτό δεν θα ξεχαστεί!».

Η ΑΝΤΙΜΟΝΑΡΧΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ 1843

«Μέσα στον άγριον άνεμο ψηλά, ψηλά, απ' το ύψος
του λευκότερου γλάρου - ελευθερία»
(Γιάννης Ρίτσος)

Απ' την ιστορική ώθηση της μεγάλης Αστικής Επανάστασης στη Γαλλία (14/7/1789), ένα κύμα πατριωτικού εθνισμού σάρωνε την Ευρωπαϊκή Ήπειρο στις αρχές του 19ου αιώνα. Η λαϊκή εξέγερση των Ελλήνων έστελνε στο σκουπίδοτενεκέ της Ιστορίας τα πολύκροτα αντιλαϊκά "σχέδια" του Μέτερνιχ. Η εθνική εξέγερση του 1821 κέρδιζε τον θαυμασμό των επαναστατών της Ευρώπης. Κατέληξε στη ναυμαχία (1827) του Ναυαρίνου, στον Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1828). Ανάγκασε τους ισχυρούς, να φτάσουν σε συμφωνία με τον Τούρκο Σουλτάνο. Ήταν η απαρχή της Ανεξαρτησίας. Η νικημένη Τουρκική πύλη -αναγκάστηκε να δεχτεί, με το δέκατο άρθρο της συνθήκης της Ανδριανούπολης, την ανεξαρτησία μας (1828). Η Ελλάδα είχε πληθυσμό τότε 700.000 χιλιάδες κατοίκους. Στις 13 Ιανουαρίου του 1828 φθάνει στο Ναύπλιο ο Καποδίστριας. Στις 9 Οκτωβρίου 1831, δολοφονείται από τον Γιώργο Μαυρομιχάλη.

Καταπιεστικοί φόροι επιβλήθηκαν στην αγροτική τάξη. Εξώθησε πολλούς απελπισμένους να βρουν την ελευθερία τους, στα βουνά. Εκατοντάδες χήρες, ορφανά, λαϊκοί αγωνιστές του 1821, ζητιάνευαν για να επιβιώσουν. Πείνα: Η "αρπαγή" των ψυχίων στη Βαλκανική Χερσόνησο απ' τους φτωχούς, αυτό απ' τους Κοτσαμπάσηδες ονομάστηκε "ληστεία"! Τον Φλεβάρη του 1832 οι "Προστάτιδες Δυνάμεις": Αγγλία, Γαλλία, Τσαρική Ρωσία, διάλεξαν τον Όθωνα σαν βασιλιά, τον δευτερότοκο γιο του Βασιλιά της Βαυαρίας Λουδοβίκο. Λογάριαζε εαυτόν, ως απόγονο των βυζαντινών αυτοκρατόρων!!!. Ήταν 17 χρόνων.

Ο συγγραφέας Στέφανος Ξένος (1821-1894), στην Αγγλία, έβγαζε το περιοδικό "Βρετανικός Αστήρ". Έγραψε για τη μοναρχία του Όθωνος: «Πάσα προς την ελευθερίαν τάσις τιμωρείται εν Ελλάδι. Η ανεξαρτησία του διανοίας είναι έγκλημα. Η απαίτησις των μεθ' όρκου βασιλικού εγγυηθέντων ελληνικών δικαιωμάτων τιμωρείται διά δεσμών, δι' εξοριών, δι' αιματοχυσίας. Η Βαυαρία, η Αυστρία καταθλίβουσι την Ελλάδα διά των σιδηρών αυτών χειρών. Τα κοινοβουλευτικά του λαού δικαιώματα εμπορεύονται εν τη αγορά των αθλίων πλασμάτων του Βαυαρού βασιλέως. Στρατοκρατία αναπληροί τους πολιτικούς νόμους. Εισαγγελείς, χωροφύλακες, δήμιοι, αντικαθιστώσι τους δικαστάς, δικηγόρους, ειρηνοφύλακας. Φορολογίαι επαχθείς, σπατάλη δημοσίου πλούτου, δεσποτισμοί εις τα οικονομικά και απολιτισμός εις πάντα, καταστρέφουσι το εμπόριον, νεκρούσι την ναυτιλίαν, μηδενίζουσι την βιομηχανία. Συντεινουσιν εις επίτευξιν του μοναδικού της οθωνικής κυβερνήσεως σκοπού, της αμαυρώσεως δηλονότι της ενδόξου ελληνικής ιστορίας. Υπηρετούσι την δυναστείαν του Όθωνος, όστις επί τριάκοντα όλα έτη καταγίνεται να αποδείξη εις την Ευρώπην, ότι οι Έλληνες εισίν ανάξιοι της ελευθερίας!...»

Ο Αδαμάντιος Κοραής, κορυφαίος διδάσκαλος του

γένους, πνευματικός ηγέτης του νέου ελληνισμού (1748-1833), "Προς τους ελεύθερους Έλληνας - Παράκληση ενός γέροντος" δίδει τη συμβουλή να μην κυβερνηθούν ποτέ από βασιλιά....

Δίχως κανένα βασικό Σύνταγμα, μ' έναν λαό να συνθλίβεται από το τρομερό βάρος της φτώχειας, των ανισοτήτων. Ο Όθωνας επιβλήθηκε στον Ελληνικό Λαό. Εξυπηρετούσε τα συμφέροντα ξένων τραπεζιτών των ανερχόμενων Ελλήνων καπιταλιστών, γαιοκτημόνων, τσιφλικάδων. Το νεότευκτο ελληνικό κράτος - κυβερνιόταν από αντιβασιλείς, συμβούλους, μια βασιλική στυγνή δικτατορία, "ελέω Θεού!!!". «Ήλθαν οι Βαυαροί ίνα διδάξωσιν, ίνα μεταφέρωσιν εις την Ελλάδα τα "φώτα της Ευρώπης" ίνα διαπλάσωσιν νομοθεσίαν, στρατόν, ίνα εκπαιδεύσωσι τους αξιωματικούς, ίνα ποδηγητήσωσι τους υπαλλήλους;», έγραφε σαρκαστικά στην "Ιστορία του σύγχρονου ελληνισμού" ο ιστορικός Ε.Κυριακίδης (1861-1939). «Άπαν το εν τας βαυαρικαίς αποθήκαις αποκείμενον άχρηστο, παλαιόν υλικό, ιπποσκευαί, όπλα, κακής ποιότητας υλικά επωλήθησαν προς την Ελληνική κυβέρνηση», έγραφε ο ιστορικός Γ.Π. Κρέμος. «Οι λιγδιασμένες φουστάνελες των αγωνιστών κρέμονταν ξεκλίδια... Πουκάμισα δεν τους απόμεινε να μεταλλάξουν, τα τσαρούχια που όργωναν τους ερημότοπους χιλιομπαλωμένα», έγραφε ο ιστορικός Δ.Φωτιάδης (1896-1988).

Σ' αυτό το κλίμα, οι Έλληνες στις 3 Σεπτεμβρίου 1843 επαναστάτησαν. Ανάγκασαν τον μονάρχη Όθωνα να καλέσει την συντακτική Εθνοσυνέλευση. Να φτιάξει ένα Σύνταγμα με βασικές διατάξεις περί "ελευθερίας", στοιχειωδών δικαιωμάτων των Ελλήνων υπηκόων. Δεν έγινε ποτέ. Οδηγήθηκαν δεκάδες λαϊκοί αγωνιστές στις φυλακές (Μακρυγιάννης Γιάννης). Είκοσι χρόνια μετά, το 1862, μια λαϊκή επανάσταση καταργούσε τη Βασιλική δικτατορία, στέλνοντας τον βασιλιά Όθωνα να βρει καταφύγιο σ' ένα Βρετανικό πολεμικό πλοίο. Οι πρώτες αχτίνες της ελευθερίας των Ελλήνων ανέτειλαν. Τάραξαν τον ύπνο των ανερχόμενων Ελλήνων καπιταλιστών, που υποθήκευαν την ανεξαρτησία της χώρας μας, σε ξένους τραπεζίτες... Όπως γίνεται σήμερα, απ' την τόπια οικονομική ολιγαρχία... με την άνοδο της σύγχρονης Ευρώπης. Όποτε η μαύρη δύναμη της απληστίας, τού τοκογλυφισμού, οι "χαλασοχώρηδες" κατά τον αείμνηστο Παπαδιαμάντη, σηκώνει το κεφάλι της είναι έτοιμη ιστορικά για να χύσει το δηλητήριο. Είναι σίγουρο αυτό που επακολουθεί: ανισότητα, καταστροφή, αίμα, θάνατος.

Ο λόγος τού Άρη Βελουχιώτη στην Λαμία, 29 Οκτώβρη 1944, για την ανεξαρτησία της Ελλάδας από παντός είδους δυνάστες, αναφέρει: «Εμείς το μόνο που διαθέτουμε είναι οι καλύβες, τα πεζούλια μας. Αυτά, αντίθετα από το κεφάλαιο που τρέχει όπου βρει κέρδη, δεν μπορούν να κινηθούν. Παραμένουν μέσα στην χώρα που κατοικούμε. Ποιος λοιπόν μπορεί να ενδιαφερθεί καλύτερα για την πατρίδα του; Αυτοί που ξεπορτίζουν τα κεφάλαιά τους από την χώρα μας ή εμείς που παραμένουμε με τα πεζούλια μας εδώ;».

Παναγιώτης Καραβασιλης